

Η ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΟ ΣΕ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

Κάτσιαβος Ιωάννης – Επιβλέπουσα: Γιαννούτσου Βασιλική

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

OMONIA

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ευχαριστώ θερμά:

Την κα **Γιαννούτσου Βασιλική**, επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ, η οποία έφερε την κύρια ευθύνη καθοδήγησής μου, και συνέβαε αποτελεσματικά και καθοριστικά σε όλα τα στάδια που απαιτήθηκαν για την εκπόνηση της ερευνητικής εργασίας.

Το **Αττικό μετρό** και την κα **Αντωνίου Πολυξένη** για το πολύτιμο πληροφοριακό υλικό που μου έδωσε σχετικά με το μετρό.

Την κα **Μπούκη Μπαμπάλου – Νουκάκη**, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ, για τις πολύτιμες συμβουλές, τις οδηγίες και την βιβλιογραφία.

Την κα **Κωνσταντινίδου Ελευθερία**, Αρχιτέκτων Μηχ. ΕΜΠ, Ιστορικός Αρχιτεκτονικής, ΥΔ ΕΜΠ, για τις πολύτιμες συμβουλές.

Την κα **Νικολάου Δήμητρα**, Καθηγήτρια ΕΜΠ, για τις πολύτιμες συμβουλές, την καθοδήγηση, την συνεισφορά της στη βιβλιογραφία και τη ψυχολογική στήριξη για την αποπεράτωση της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2023

**Η ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΟ ΣΕ ΠΛΑΤΕΙΕΣ**

ΤΡΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΟΜΟΝΟΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΚΑΤΣΙΑΒΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - Ar16903

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΙΑΝΝΟΥΤΣΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΜΠ

Περιεχόμενα

Αντικείμενο	18
Αφορμή	19
Σκοπιμότητα	21
Βασικά ερωτήματα	22
Μεθοδολογία	23
ΕΝΟΤΗΤΑ Α	24
Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ	24
A1. Ορισμός και εννοιολογική ανάλυση του Δημόσιου Χώρου	25
A2. Ορισμός και εννοιολογική ανάλυση της πλατείας	31
A3. Ιστορική εξέλιξη της πλατείας	37
A4. Η πλατεία στον Ελλαδικό Χώρο και Χρόνο	40
A5. Η Πλατεία - ένας κοινός χώρος μέσα στην πόλη	44
A6. Η Πλατεία - ένας Τόπος για το σύνολο	48
A7. Η Πλατεία - ένας Τόπος για τον χρήστη	51

ΕΝΟΤΗΤΑ Β.....	54
ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΦΑΝΕΡΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ	54
Β1. Ορισμός οικειοποίησης	55
Β2. Η ζωή στην πλατεία – οι δραστηριότητες – οι χρήστες	61
Β5. Η ανθρώπινη επαφή.....	78
Β6. Η έννοια του διαφορετικού	83
Β7. Το αίσθημα ασφάλειας	87
Β8. Η έλξη του τόπου	89
Β9. Η όραση ,η ακοή, η ομιλία και η όσφρηση	92
Β10. Η στάση και η κίνηση.....	99
Β11. Η κλίμακα του τόπου	104
Β12. Το κλίμα του τόπου.....	106
Β13. Η αίσθηση του τόπου	109
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ	111
ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ	111
Γ1. Το μετρό για την πόλη και τον αστικό ιστό.....	112
Γ2. Το μετρό ως νέα παρέμβαση σε μια πλατεία	115
Γ3. Η ζωή στο μετρό	118

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ	121
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ – 3 ΠΛΑΤΕΙΕΣ 3 ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΡΟ	121
Γιατί οι πλατείες Μοναστηρακίου, Ομονοίας και Συντάγματος;.....	122
Δ1. Πλατεία Μοναστηρακίου	125
Δ1.1 Ιστορικό πλαίσιο	125
Δ1.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού	127
Δ1.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας.....	131
Δ1.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία	134
Δ2. Πλατεία Ομονοίας	148
Δ2.1 Ιστορικό πλαίσιο	148
Δ2.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού	151
Δ2.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας.....	157
Δ2.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία	161
Δ3. Πλατεία Συντάγματος	175
Δ1.1 Ιστορικό πλαίσιο	175
Δ1.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού	179
Δ1.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας.....	185
Δ1.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία	190

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε.....	205
ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ.....	205
Ε1. Στόχος έρευνας και αντικείμενο μελέτης	206
Ε2. Μεθοδολογία ερωτηματολογίου	207
Ε3. Προφίλ συμμετεχόντων.....	208
Ε4. Ερωτηματολόγιο	208
ΕΝΟΤΗΤΑ Ζ.....	209
ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ	209
Ζ1. Πλατεία Μοναστηρακίου	210
Προφίλ συμμετεχόντων.....	210
Επισκεψιμότητα Πλατείας.....	213
Κοινωνική Αλληλεπίδραση.....	216
Οικειοποίηση Πλατείας	219
Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας	224
Ζ2. Πλατεία Ομονοίας.....	227
Προφίλ συμμετεχόντων.....	227
Επισκεψιμότητα Πλατείας.....	230
Κοινωνική Αλληλεπίδραση.....	233
Οικειοποίηση Πλατείας	236

Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας	241
Z3. Πλατεία Συντάγματος	244
Προφίλ συμμετεχόντων.....	244
Επισκεψιμότητα Πλατείας.....	247
Κοινωνική Αλληλεπίδραση.....	250
Οικειοποίηση Πλατείας	253
Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας	258
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	261
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	264
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	264
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	276
ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	286

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει ως αντικείμενο την οικειοποίηση του δημόσιου χώρου των πλατειών από τους κατοίκους – χρήστες τους, και την επίδραση της εγκατάστασης σταθμού μετρό στην οικειοποίηση του χώρου τους. Αναλύεται καταρχήν η έννοια της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου και οι βασικές παράμετροι, προϋποθέσεις και εκδηλώσεις της στον χώρο. Ο άνθρωπος, και γενικότερα η ανθρώπινη δραστηριότητα και συμπεριφορά του αποτελούν το επίκεντρο της έρευνας. Στην συνέχεια αναλύεται η σημασία της λειτουργίας του μετρό στην σύγχρονη πόλη, ως μια κυρίως υπόγεια αναπτυσσόμενη λειτουργία. Τέλος, στην τελευταία ενότητα αναλύονται τρία παραδείγματα κεντρικών πλατειών της πόλης των Αθηνών, η πλατεία Συντάγματος, Ομονοίας και Μοναστηρακίου,. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις πλατείες είχε ως αφετηρία την κατανόηση των λειτουργιών τους σε συνάρτηση της χωρικής τους δομής και την ανάδειξη του μεγαλύτερου ή μικρότερου βαθμού οικειοποίησής τους από τους χρήστες- επισκέπτες της.

ABSTRACT

This research work aims to investigate the appropriation of public space in urban public squares by their habitants - users, and the impact of the installation of a metro station on the appropriation of their space. First of all, the concept of appropriation of public space and its basic parameters, conditions and manifestations in the space are analyzed. Man, and more generally his human activity and behavior are the focus of the research. The significance of the metro function in the contemporary city is then analyzed as a mainly underground developing function. Finally, the last section analyzes three examples of central squares in the city of Athens, Syntagma, Omonia and Monastiraki, in comparison one with the other. The research carried out on the squares had as its starting point the understanding of their functions correlated to their spatial structure and the emergence of the greater or lesser degree of appropriation by their users-visitors.

Αντικείμενο

Αντικείμενο της παρούσας ερευνητικής εργασίας αποτελεί η ανάλυση των παραγόντων και των συνθηκών που συμβάλλουν και επιδρούν στην οικειοποίηση ενός δημόσιου χώρου. Επιπλέον, εστιάζει στον παράγοντα του μετρό και ειδικότερα, στις επιπτώσεις της εγκατάστασης στάσης μετρό στο δημόσιο χώρο μιας πλατείας και κατά συνέπεια στην καθημερινή ζωή των κατοίκων-χρηστών της σε αυτήν. Διερευνά καταρχήν τις δυνατότητες οικειοποίησης του δημόσιου χώρου πλατειών και κατά δεύτερον μέσω έρευνας πεδίου σε συγκεκριμένες πλατείες της Αθήνας, την επίδραση της εγκατάστασης στάσης μετρό στον χώρο. Οι τρεις πλατείες που εξετάζονται εκτενέστερα είναι οι πλατεία Συντάγματος, Ομονοίας και Μοναστηρακίου.

Αφορμή

Δύο βασικά στοιχεία αποτέλεσαν την αφορμή και το έναυσμα για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας. Το πρώτο σχετίζεται με ένα γενικότερο πλαίσιο ενδιαφέροντος περί δημόσιου χώρου και της αξίας του για τον άνθρωπο και το δεύτερο με έναν προβληματισμό που προέκυψε πριν μερικούς μήνες, μετά από μια περιήγηση - έναν περίπατο που έκανα στην πόλη της Αθήνας.

Αναλυτικότερα, το ενδιαφέρον μου για το δημόσιο χώρο εκκινεί από το γεγονός ότι αυτός αποτελεί βασικό στοιχείο της καθημερινότητάς μου. Μία καθημερινότητα που βασίζεται στο έξω, στο μαζί, στον κοινό τόπο. Μια καθημερινότητα που πραγματώνεται και συμβαίνει στην πόλη και σε δημόσιους χώρους, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο. Μια καθημερινή ανάγκη για κοινωνική άμεση και έμμεση επαφή, μια ανάγκη που το τελευταίο διάστημα περισσότερο από ποτέ αναδύθηκε στην επιφάνεια. Μια ανάγκη που αποζητά την ζωή από κοινού, την ζωή στους δρόμους και στις πλατείες των πόλεων, την ζωή του έξω και του πραγματικού κόσμου. Στην εποχή της πανδημίας, βιώσαμε περισσότερο από ποτέ την ανάγκη της συλλογικότητας, της συνύπαρξης και της οικειοποίησης κάθε γωνιάς του τόπου που ζούμε.

Το δεύτερο στοιχείο σχετίζεται με τις επιπτώσεις της εγκατάστασης μετρό στον δημόσιο χώρο της πλατείας. Ένας καθημερινός, τυχαίος περίπατος στην πλατεία Κολωνακίου μου έδωσε το έναυσμα ώστε να ασχοληθώ και να προβληματιστώ, πάνω στο θέμα των νέων επεμβάσεων του μετρό στις πλατείες της πόλης. Ήρθα αντιμέτωπος με μια εικόνα «πλατείας» εντελώς απογυμνωμένη από δέντρα και με την μορφή εργοταξίου, για όσα χρόνια απαιτηθεί, με σκοπό

την ολοκλήρωση του έργου. Στην συνέχεια κατευθύνθηκα προς την πλατεία Εξαρχείων, έχοντας συνδέσει αυτόματα στο μυαλό μου την κατασκευή της νέας γραμμής του μετρό, φανερά ανήσυχος για το τι θα αντικρίσω σε μια πλατεία γειτονιάς που πλέον μετατρέπεται σε ένα πλάτωμα –που παίζει και το ρόλο μεταβατικού χώρου εισόδου στο μετρό.

Ως αποτέλεσμα και κατανοώντας πλήρως την σπουδαιότητα της νέας γραμμής του μετρό για την πόλη, αποφάσισα να διερευνήσω, σε τρεις κεντρικές πλατείες της πόλης, την σχέση τους με το μετρό και την επίδρασή του στη ζωή και στην οικειοποίηση του χώρου τους από τον άνθρωπο.

ΕΙΚΟΝΑ 1 – Πλατεία Κολωνακίου – εικόνα εργοταξίου για την κατασκευή του μετρό.

Σκοπιμότητα

Σκοπό αυτής της εργασίας αποτελεί επισήμανση της σπουδαιότητας του δημόσιου χώρου της πόλης και η ανάλυση του ρόλου που αυτός καλείται να παίξει. Η έρευνα γίνεται κατά κύριο λόγο μέσω βιβλιογραφικής ανάλυσης. Όταν αναλύουμε τα συγκεκριμένα παραδείγματα γίνεται επιπλέον ανάλυση των αρχιτεκτονικών σχεδίων αλλά και έρευνα πεδίου μέσω της παρατήρησης και της καταγραφής των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε κάθε πλατεία. Τέλος, έχει συνταχθεί ερωτηματολόγιο για την ενεργή συμμετοχή των κατοίκων στην έρευνα. Μας απασχολεί η οικειοποίηση του δημόσιου χώρου της πλατείας, από ποια στοιχεία του χώρου αυτή εξαρτάται και πως επιδρούν οι αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις σταθμών του μετρό σε αυτή.

Επίσης, η συγκεκριμένη διάλεξη αποβλέπει στον προβληματισμό του αναγνώστη σχετικά με την αξία της οικειοποίησης ενός δημόσιου χώρου, μιας πλατείας, αλλά και ταυτόχρονα αναλύεται η επίδραση των σταθμών μετρό ως αρχιτεκτονική παρέμβαση στις πλατείες. Στόχος είναι η αποκωδικοποίηση των στοιχείων του αστικού χώρου ώστε παρά την πολυπλοκότητα των συνισταμένων που αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, προς όφελος οποιουδήποτε σχεδιασμού μελλοντικού δημόσιου χώρου πλατείας με ύπαρξη μετρό ή χωρίς από την πλευρά του αρχιτέκτονα.

Βασικά ερωτήματα

- Τι στοιχεία αντλούμε από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε μια πλατεία, σε ένα δημόσιο χώρο;
- Πως εκδηλώνεται η οικειοποίηση με τους δημόσιους χώρους των πλατειών Μοναστηρακίου, Συντάγματος και Ομονοίας;
- Ποιοί είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την οικειοποίηση ενός δημόσιου χώρου;
- Πως επιδρά η στάση του μετρό, σαν αρχιτεκτονική παρέμβαση, στον βαθμό οικειοποίησης των παραπάνω πλατειών;

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας εργασίας έγκειται στην ανάλυση των εννοιών του δημόσιου χώρου μέσω βιβλιογραφικών πηγών που αναφέρονται στην θεωρία της πόλης (**Lefebvre, Gehl, Krier** κ.α.), στην οικειοποίηση και το μετρό. Ταυτόχρονα, πραγματοποιείται και με έρευνα πεδίου όπως η προσωπική παρατήρηση και τα ερωτηματολόγια.

Η ερευνητική αναπτύσσεται σε τέσσερις βασικές ενότητες οι οποίες φανερώνουν και κλιμακώνουν σταδιακά τα συμπεράσματα της. Αναλυτικότερα, το πρώτο περιλαμβάνει την **ανάλυση του δημόσιου χώρου**, το δεύτερο την **οικειοποίηση του δημόσιου χώρου της πλατείας**, το τρίτο τις **επιδράσεις του μετρό στην οικειοποίηση του δημόσιου χώρου της πλατείας** και το τέταρτο τα **παραδείγματα πλατειών με μετρό**. Ουσιαστικά η τελευταία αναλύει διεξοδικά τα τρία επιλεγμένα παραδείγματα των πλατειών που διαθέτουν παράλληλα στάση μετρό.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

A1. Ορισμός και εννοιολογική ανάλυση του Δημόσιου Χώρου

Από τις περιγραφές των σύγχρονων λεξικών, ως δημόσιο ορίζεται οτιδήποτε σχετίζεται με το κοινό, με τους πολίτες μιας πόλης - μιας χώρας. Ο όρος δημόσιος απευθύνεται στο κοινωνικό σύνολο και προορίζεται στο να είναι διαθέσιμος για όλους. Συνώνυμο του όρου, η λέξη κοινόχρηστος. Προς κοινή χρήση. Χρήση από το κοινό, από τους κατοίκους μιας πόλης, μόνιμους ή περαστικούς.

*«Ο αστικός δημόσιος χώρος αποτελεί τον κατ' εξοχήν τόπο επαφής εντελώς διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, αποκτώντας, έτσι, κεντρικό ρόλο στον εντοπισμό των διαφορετικών κοινωνικών πρακτικών που εκδηλώνονται από αυτές».*¹

Henry Lefebvre

*«Ιδανικά, ο δημόσιος χώρος δεν είναι κενός ή ουδέτερος, αλλά χώρος έκθεσης, δημοσιότητας, αναγνώρισης, κοινωνικής ώσμωσης, τυχαίων συναντήσεων και αλληλεπιδράσεων, χώρος για ανάπτυξη της συλλογικής ζωής μιας κοινότητας».*²

Alan Jacobs

Ως έννοια ο δημόσιος χώρος φανερώνει τον τόπο εκείνο ο οποίος είναι κοινός, προσβάσιμος και ελεύθερος σε ισόποσο και ισότιμο βαθμό από όλους. Για αρκετούς από εμάς και συγκεκριμένα για τακτικούς χρήστες δημόσιου χώρου, ο όρος

έχει μια ασαφή και υποκειμενική οπτική η οποία προσλαμβάνεται και ερμηνεύεται από τον καθένα μας, με διαφορετικό τρόπο. Ο τρόπος αυτός έχει άμεση σχέση και διαφοροποιείται ανάλογα με την προέλευση, τα βιώματα, τις δραστηριότητες, το κοινωνικό υπόβαθρο, αλλά και από την άποψη που έχει σχηματίσει ο χρήστης σχετικά με την πόλη και τις επιλογές του μέσα σε αυτήν.

Η πολυδιάστατη και αόριστη ερμηνεία του δημόσιου χώρου φανερώνεται επίσης και από τις διαφορετικές προσεγγίσεις και επεξηγήσεις του όρου στα σύγχρονα λεξικά. Η πολυπλοκότητα της ερμηνείας του δημοσίου χώρου είναι ανάλογη του πρίσματος μέσω του οποίου αναλύεται, καθώς και του εκάστοτε συγκεκριμένου επιστημονικού πεδίου μέσω του οποίου προσεγγίζεται. Με λίγα λόγια και ανάλογα την περίπτωση αποδίδεται διαφορετική εννοιολογική σημασία στον όρο "δημόσιος χώρος".

Δημόσιος:

1. που ανήκει ή που αναφέρεται στο κράτος, που έχει σχέση με αυτό: Οι δημόσιες υποθέσεις. Δημόσια οικονομία*. Δημόσια οικονομικά*. Δημόσιο χρέος / συμφέρον/ έγγραφο.
2. που σχεδιάζεται και πραγματοποιείται από το κράτος, από τις κρατικές υπηρεσίες: Δημόσια δαπάνη/εκπαίδευση.
3. που έχει σχέση με το λαό, με τον πληθυσμό (μιας πόλης, περιοχής, χώρας κτλ.) ή με το κοινό: Δημόσια υγεία. Δημόσια τάξη. Δημόσιος βίος.

4α. που προορίζεται για το κοινωνικό σύνολο, για το κοινό: Δημόσια βιβλιοθήκη. Δημόσια λουτρό/ ουρητήρια. ~ χώρος.

4β. που γίνεται έτσι ώστε να μπορεί να παρευρεθεί, να συμμετάσχει όποιος θέλει: Δημόσια συγκέντρωση / συζήτηση / διαγωνισμός.³

Σύμφωνα με τους παραπάνω ορισμούς συμπεραίνουμε ότι ο όρος δημόσιος εννοιολογικά εμπεριέχει προσεγγίσεις σε νομικό, οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό, και αστικό πλαίσιο. Η παρούσα ερευνητική εργασία εξετάζει το δημόσιο χώρο υπό το αστικό πλαίσιο που σχετίζεται με τον πραγματικό χώρο της πόλης σε μια δεδομένη χρονική περίοδο σε έναν συγκεκριμένο τόπο. Παράλληλα εμπεριέχεται και συνδιαλέγεται με το αστικό και το κοινωνικό πλαίσιο καθώς σημείο αναφοράς αποτελεί η ίδια η κοινωνία, ο άνθρωπος.

Ουσιαστικά, ο δημόσιος χώρος είναι ένας κοινός τόπος μοιράσματος. Και ως κοινός τόπος, ορίζεται το σύνολο των διάφορων χωρικών σχέσεων στις οποίες διεξάγονται και αναπτύσσονται πρακτικές κατανομής του χώρου, αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας. Οι συγκεκριμένες σχέσεις και πρακτικές άλλοτε λαμβάνουν χώρα σε πιο κλειστό πλαίσιο και άλλοτε σε ανοιχτό επιτυγχάνοντας την άμεση και προς όλους ανταλλαγή αγαθών, ιδεών και υπηρεσιών.⁴ Κοινός τόπος, δηλαδή ο δημόσιος χώρος, όπως ένα δημοτικό πάρκο, η πλατεία μιας πόλης, ένας δρόμος - πεζοδρόμος ή και ένα απλό πλάτωμα το οποίο έχει οικειοποιηθεί από διάφορους επιτηδευματίες ή και μη και στο οποίο παρατηρείται ζωή. Στην παρούσα ερευνητική εργασία θα εστιάσουμε στις πλατείες ως

έναν από τους πιο βασικούς φορείς της δημόσιας ζωής στο αστικό περιβάλλον. Η δημιουργία δημόσιου χώρου ή διαφόρων κοινών τόπων που εμπεριέχονται στο υποσύνολό του, εκφράζει την δύναμη της αλληλεπίδρασης, τη δύναμη της χρήσης του χώρου από κοινού και της δημιουργίας νέων μορφών κοινωνικών σχέσεων. Τη δημιουργία ζωής από κοινού.⁵ Ο δημόσιος χώρος αποτελεί το πεδίο στο οποίο ένα κοινωνικό σύνολο προσπαθεί να "συνθέσει" έναν κόσμο που μοιράζεται τον χώρο και συνυπάρχει σε αυτόν αρμονικά.

Αξίζει να σημειωθεί πως παρά τις πολυάριθμες ερμηνείες που έχουν κατά καιρούς δοθεί για το δημόσιο χώρο, καμία εξ αυτών δεν περιορίζεται αυστηρά και ξεκάθαρα μόνο στη χωρική του απόδοση. Συγκεκριμένα στο δημόσιο χώρο συνυπάρχουν άτομα και ομάδες ατόμων διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Ταυτόχρονα, αποτελεί φορέα υποδοχής των κοινών πρακτικών ενός συνόλου, έναν φορέα συλλογικής ζωής. Θεωρούμε σημαντικό να επισημάνουμε, πως ο δημόσιος χώρος διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, από πόλη σε πόλη, από οικοδομικό τετράγωνο σε οικοδομικό τετράγωνο. Λαμβάνει άλλη σημασία και άλλο συμβολικό βάρος ανάλογα τον τόπο. Για παράδειγμα, παρατηρείται μια διαφορετική φυσιγνωμία και δυναμική ανάμεσα στο δημόσιο χώρο της πλατείας δεξαμενής στο Κολωνάκι σε σύγκριση με την πλατεία Ομονοίας, παρ' όλο που και οι δυο πλατείες βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας και σε σχετικά κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Καθίσταται σαφές λοιπόν ότι ο δημόσιος χώρος αποτελεί ως έναν μεγάλο βαθμό τον καθρέπτη της πόλης, της κοινωνίας που αυτός ανήκει, με όλες

τις αντιθέσεις και συγκρούσεις που μπορεί να περιλαμβάνει αυτή η συνύπαρξη.

Ο λόγος για τον οποίο αναφερθήκαμε σε προηγούμενες σελίδες στα λόγια του **Lefebvre** και του **Jacobs** με σκοπό να παραθέσουμε μια ολοκληρωμένη οπτική γύρω από την ερμηνεία του δημόσιου χώρου, είναι λόγω του ότι σε κάθε προσπάθεια ανάλυσης του δημόσιου χώρου ο άνθρωπος αποτελεί το κέντρο, ως το βασικό κριτήριο αξιολόγησης του χώρου. Ταυτόχρονα, οι ορισμοί νοηματοδοτούν το χώρο προσδίδοντάς του την κοινωνική και την πολιτική διάσταση που του αναλογεί.

Σύμφωνα με τον ορισμό της **Arendt Hannah** για το δημόσιο χώρο, πλέον μιλάμε για χώρο για έναν χώρο φυσικής παρουσίας των ανθρώπων, εισάγεται δηλαδή και το υλικό στοιχείο του ίδιου του ανθρώπινου σώματος, καθώς απαιτείται η παρουσία κάποιου-ων προκειμένου να δημιουργηθεί η δημόσια σφαίρα και η έννοια του δημόσιου χώρου να αποκτήσει περιεχόμενο: Ο χώρος γεννιέται εκεί που οι άνθρωποι συνευρίσκονται διαμέσου της ομιλίας και της δράσης, και συνεπώς προηγείται και προπορεύεται κάθε τυπικής συγκρότησης της δημόσιας σφαίρας και των διάφορων μορφών διακυβέρνησης, δηλαδή, των διάφορων μορφών με τις οποίες μπορεί να οργανωθεί η δημόσια σφαίρα.⁶

Με άλλα λόγια, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας, η διαδραστικότητα που αναπτύσσεται μεταξύ των χρηστών, αλλά και των χρηστών με το χώρο, είναι το

βασικότερο γνώρισμα του δημόσιου περιβάλλοντος – ενός δημόσιου χώρου. Οι συγκεκριμένες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις έχουν άμεση σχέση και συμπορεύονται με τη δημόσια ζωή και τη λειτουργία της, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν το κύριο συστατικό που τις ορίζει. Ως αποτέλεσμα ο δημόσιος χώρος, ορίζεται και ως ο χώρος μέσα στον οποίο εγγράφεται και απεικονίζεται η δημόσια εικόνα της κοινωνίας.

Συμπερασματικά, όταν αναφερόμαστε στον δημόσιο χώρο εννοούμε τον αστικό δημόσιο χώρο, ο οποίος αποτελεί τμήμα του αστικού ιστού της πόλης, στον οποίο λαμβάνει χώρα και αναπτύσσεται η καθημερινότητα. Για αυτό το λόγο, η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία εστιάζει στην παρουσία των πολιτών στο δημόσιο χώρο της πόλης και στο πως επιλέγουν να δρουν και να συμπεριφέρονται σε αυτόν.

¹ Lefebvre, H. (2007). Το δικαίωμα στην πόλη. Χώρος και Πολιτική. Αθήνα: Κουκκίδα

² Jacobs, A. Great Streets, όπως αναφέρεται στο άρθρο του Larco, N. (2003). What is urban. University of California

³ Ππαμπινιώτης Γ., Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β' Έκδοση

^{4,5} Σταυρίδης Σταύρος, 2018, Κοινός Χώρος - Η Πόλη Ως Τόπος Των Κοινών, Εκδόσεις: Angelus Novus, Αθήνα, σελ. 19

⁶ Arendt, H., 1986, Η ανθρώπινη κατάσταση, Γνώση

A2. Ορισμός και εννοιολογική ανάλυση της πλατείας

Η ανάλυση και η προσπάθεια ερμηνείας ενός δημόσιου χώρου ως πλατεία είναι μια περίπλοκη διαδικασία καθώς σύμφωνα με την **P. Korosec-Serfaty** είναι δύσκολο να προσδώσει κανείς ένα συγκεκριμένο και καθολικό ορισμό σε ένα δημόσιο χώρο ως πλατεία. Επιπλέον, επισημαίνει πώς υπάρχουν διαφορές ως προς την μορφή, το σχήμα, την διάταξη και την λειτουργία της.¹ Έτσι λοιπόν οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως για την αποσαφήνιση του όρου Πλατεία, απαιτείται η διασταύρωση ποικίλων παραμέτρων όπως είναι η μορφή, η διαμόρφωση, η θέση της μέσα στον αστικό ιστό, η χρήση - οι χρήσεις που αυτή υποδέχεται και συνολικότερα η αρχιτεκτονική της διαμόρφωση.

Πλατεία σύμφωνα με την **Margaret Tallet**, συνιστά μια επίπεδη έκταση η οποία μπορεί να είναι το κέντρο ενός οικισμού, ο τόπος διασταύρωσης πολλαπλών δραστηριοτήτων, ή και έξω από το κέντρο, αλλά σε σύνδεση με αυτό. Αποτελείται από ρευστούς και ταυτόχρονα συμπαγείς χώρους που συνδυάζουν τις πολλαπλές ταυτόχρονες ταχύτητες μιας πόλης, την κίνηση και τη στάση.²

3

Κατά συνέπεια, η πλατεία εμφανίζει μια ποικιλομορφία ως προς τα χαρακτηριστικά και τα στοιχεία που τη συγκροτούν. Αποτελεί τον χώρο περάσματος, το χώρο συγκεντρώσεων και συναθροίσεων, το χώρο μιας κοινωνικής συσπείρωσης και δύναμης. Παράλληλα, η πλατεία είναι ο χώρος που

αποκαλύπτει την εικόνα της εκάστοτε κοινωνικής συγκρότησης. Η πλατεία διακατέχεται από εμπειρίες στο πέρασμα του χρόνου. Αντικατοπτρίζει τον παλμό μιας κοινωνίας. Έχει τις δίκες της ιστορίες. Ο ρόλος της είναι να εκπροσωπεί την δομή μιας ελεύθερης και ζωντανής κοινωνίας. Επίσης οφείλει να ανταποκρίνεται στις ποικίλες ανάγκες ενός συνόλου και να μπορεί να μετασχηματίζεται ανάλογα των συνθηκών τόσο χωρικά όσο και χρονικά.

Η αναζήτηση της έννοιας στα εγκυκλοπαιδικά λεξικά αποδεικνύει τις ποικίλες και διαφορετικές προσεγγίσεις στην ερμηνεία του όρου. Μια πρώτη παρατήρηση είναι η κοινή βάση της επεξήγησης του όρου με την έννοια του δρόμου. Αυτό συμβαίνει κυρίως στα παλιότερα λεξικά, σε αντίθεση με τα νεότερα τα οποία συνδυάζουν τον ορισμό της πλατείας και με άλλους παράγοντες, όπως την διαμόρφωσή της, την χωρική της σχέση με την πόλη, την πολεοδομική της μορφολογία και τις λειτουργίες που εξυπηρετεί, αποδίδοντάς της με αυτό τον τρόπο μια πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία της. Ετυμολογικά η λέξη πλατεία προέρχεται από την λέξη πλατύς, θηλ. Πλατεία, που σημαίνει οδός.

Πλατεία:

1. «φαρδύς δρόμος»⁴
2. «τόπος πλατύς, εκτεταμένος εντός των πόλεων, κατ' αντιδιαστολή προς τας οδούς (προς τας ρύμας και τα στενά κατά τον Μεσαίωνα)»⁵
3. « ευρύς, επίπεδος και ακάλυπτος χώρος εντός συνοικισμού»⁶

4. «ευρεία επίπεδος έκτασις εντός πόλεως ή χωρίου, συνήθως εν χρήσει προς ψυχαγωγία, κλπ.»⁷
5. «πλατεία, επίπεδη έκταση μέσα στα χωριά και τις πόλεις, ειδικά διαμορφωμένη για χοροστάσι ή περιπάτους»⁸
6. «ακάλυπτος, κοινόχρηστος χώρος μέσα στο πολεοδομικό σχέδιο ενός οικισμού, πόλης ή χωριού, ο οποίος είναι ιδιοκτησία του δήμου ή της κοινότητας στην οποία ανήκει και περιβάλλεται από δημόσιες οδούς»⁹
7. «ανοιχτός κοινόχρηστος χώρος που σχηματίζουν στο σημείο όπου τέμνονται δύο ή περισσότεροι δρόμοι, ειδικά διαμορφωμένος ώστε να μπορεί ο κόσμος να κάθεται, να κάνει περίπατο, να παίζουν τα παιδιά. Κατά άλλη έννοια, η περιοχή και οι δρόμοι γύρω από τον χώρο»¹⁰

Μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση και ανάλυση για την Πλατεία, συνιστάται από τον ορισμό ή προσδιορισμό δυο βασικών δεδομένων. Το πρώτο δεδομένο αποτελεί ο δρόμος και το δεύτερο ο ελεύθερος ανοιχτός κοινός χώρος. Ο δημόσιος χώρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον ιδιωτικό και συγκεκριμένα με τον εσωτερικό χώρο, τυπικό μοντέλο του οποίου είναι αναμφίβολα η κατοικία. Ο **Rob Krier** παρομοιάζει, λοιπόν, το δρόμο και την πλατεία της πόλης με το διάδρομο και το κεντρικό δωμάτιο της κατοικίας, υποστηρίζοντας πως τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά αυτών των χώρων είναι τα ίδια, ενώ η διαφορά τους έγκειται στις διαστάσεις των «τοιχών» που τα περιβάλλουν και τα οριοθετούν καθώς και στα διαφορετικά μοτίβα λειτουργίας και κυκλοφορίας, τα οποία τα χαρακτηρίζουν.¹¹

Η πλατεία, ως δημόσιος χώρος που απευθύνεται σε κοινωνικό σύνολο, ορίζεται από ερευνητές όπως ο **J. B. Jackson** και ο **K. Lynch**,

ως «...μία αστική φόρμα στην οποία μαζεύονται τα άτομα για παθητική διασκέδαση...»¹²

και ως « ... μία προτεινόμενη εστία δραστηριοτήτων στην καρδιά μίας πολυσύχναστης αστικής περιοχής.»¹³ αντίστοιχα.

Ο **Lynch** συνεχίζει: «...Τυπικά θα είναι πλακοστρωμένη, περικλειστη από υψηλής πυκνότητας κατασκευές και περιτριγυρισμένη από δρόμους ή θα είναι σε επαφή με αυτούς. Εμπεριέχει χαρακτηριστικά τα οποία θα προσελκύσουν ομάδες ατόμων και θα διευκολυνθούν οι συναντήσεις».

Υπό την συγκεκριμένη ανάλυση γίνεται αντιληπτό πως στην κοινωνιολογική προσέγγιση, η λειτουργία του δημόσιου χώρου μιας πλατείας έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από την μορφή της. Με άλλα λόγια γίνεται αντιληπτό πως παρόλο που η πλατεία χαρακτηρίζεται και από την λειτουργία και από την μορφή, για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων από κοινού και την ανάδειξή της στο κοινωνικό σύνολο, η λειτουργία καθίσταται ουσιαστικότερη.

Ωστόσο αξίζει να σημειώσουμε πως σύμφωνα με τον **Jan Gehl**, όταν οι υπαίθριοι χώροι είναι φτωχοί σε ποιότητα, μόνο οι απολύτως αναγκαίες δραστηριότητες πραγματοποιούνται.¹⁴ Συμπερασματικά λοιπόν, ο δημόσιος χώρος και συγκεκριμένα η πλατεία ορίζεται ορθότερα όταν συνδιαλέγονται επιμέρους παράμετροι με τις κατάλληλες για τον χρόνο και τον τόπο αναλογίες. Και σύμφωνα με το **Τάσο Μπίρη** η πλατεία είναι ζωντανός υποδοχέας και πυκνωτής κοινωνικών δράσεων, απ' όπου αντλεί και το συμβολικό της νόημα, πολιτικό, ψυχαγωγικό, εμπορικό, ως τόπος συνάντησης, επικοινωνίας, στοχασμού, ακόμα και σιωπηλής απομόνωσης ή ως τόπος επαφής με το αδιαμόρφωτο φυσικό περιβάλλον.¹⁵

¹ Korosec-Serfaty, P. et al., 1976, "Protection of Urban Sites and Appropriation of Public Squares", Proceedings of the 3d International Architectural Psychology Conference, Strasbourg: Louis Pasteur University, σελ. 46-61. Επίσης, Korosec-Serfaty, P., (1988), "La sociabilite publique et ses territoires - Places et espaces publics urbains", Architecture et Comportement/ Architecture and Behaviour, vol. 4, no 2, σελ. 111-132

² Tallet M. (1968) - Agoras & Plateias

³ Κωστούρου Φανή, 2012, οι ανθρώπινες δραστηριότητες στο δημόσιο χώρο – αστικά κενά στον άξονα πανεπιστήμιου, εθνικό Μετσόβιο πολυτεχνείο - σχολή αρχιτεκτόνων μηχανικών, σελ. 19

^{4,10} Γ. Μπαμπινιώτη, «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», Β' έκδοση, 2005

⁵ Αθανάσιος Α. Σακελλάριος, «Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης», 1887

⁶ Παύλος Δρανδάκης, Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, έκδοσις 2η, ενημερωμένη δια συμπληρωμάτων 1957

⁷ Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό – Εκδοτικός Οίκος Ελευθερουδάκης Α. Ε, τόμος 10ος, 1930

⁸ «Σχολική Υδρία, Μονοτονικό Λεξικό της Δημοτικής», εκδ. 1986

⁹ «Ερμηνευτικό και Ετυμολογικό Λεξικό της Δημοτικής Γλώσσας», Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, εκδ. 1992

¹¹ Krier R., (1991), Urban!Space, London, Academy Editions, σελ.115

¹² Jackson J.B., 1985, “Vernacular Space”, Texas Architect, vol.35, no2, σελ. 58-61

¹³ Lynch K., 1981, “A Theory of Good City Form”, Cambridge, Mass.: MIT Press, σελ. 443

¹⁴ Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 19.

¹⁵ Μπίρης Τ., (2012), Η πλατεία με το βλέμμα του αρχιτέκτονα, Δημοσίευση στην εφημερίδα «Η Αυγή»

A3. Ιστορική εξέλιξη της πλατείας

Σύμφωνα με τον **P. Zucker**, η αρχαία ελληνική αγορά συνιστά τον πρώτο ολοκληρωμένο τύπο πλατείας, όπου ο δημόσιος υπαίθριος χώρος αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο οργάνωσης του κτισμένου χώρου.¹

Όπως είναι γνωστό, η αρχαία ελληνική αγορά αποτελούσε το σημείο που εκτυλίσσονταν όλα τα κοινωνικά, πολιτικά και εμπορικά γεγονότα της πόλης, ενώ ταυτόχρονα λειτουργούσε και ως χώρος συνάθροισης των πολιτών. Η μορφή και η ιδεολογική της σύσταση εξέφραζε την πολυφωνία της δημοκρατικής διακυβέρνησης της πόλης – κράτους. Σε χωροταξικό και πολεοδομικό επίπεδο, η θέση της είχε άμεση οπτική σχέση με τους κεντρικούς δρόμους της εκάστοτε πόλης, αλλά χωρίς να ορίζεται απαραίτητα από αυτούς. Τέλος, ήταν ανοιχτή στον περιβάλλοντα χώρο, ο οποίος συνήθως περιλάμβανε και άλλες δημόσιες λειτουργίες.

Συγκεκριμένα, η μορφή της Αρχαίας Αθηναϊκής Αγοράς, αποτελούσε το κέντρο της δημόσιας ζωής. Η Αγορά ήταν κάτι παραπάνω από έναν ανοιχτό δημόσιο χώρο, ήταν ένα πολιτικό – αστικό κέντρο το οποίο ενσάρκωνε το ουσιαστικότερο στοιχείο της ελεύθερης πόλης, το σύμβολο της Δημοκρατίας.^{2, 3} Κατά συνέπεια υπήρξε και σύμβολο ελεύθερης έκφρασης και διακίνησης ιδεών και αγαθών. Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε πως η Αθηναϊκή Αγορά παραπέμπει στο αίθριο που χαρακτηρίζει την αρχιτεκτονική της αρχαίας Ελληνικής κατοικίας.

Ως εξέλιξη της ανοιχτής, χωρίς περιορισμούς και κανόνες αθηναϊκής αγοράς επέρχεται η ρωμαϊκή. Πρόκειται για έναν περικλειστο γεωμετρικά χώρο. Αναλυτικότερα, η αγορά της ρωμαϊκής πόλης ήταν στεγασμένη με περιμετρική

κινοστοιχία και διέθετε ελεύθερο χώρο στο κέντρο της. Από τον 4ο αιώνα μ.Χ. και μετά και συγκεκριμένα την περίοδο του ειρηνικού ή βίαιου εκχριστιανισμού του ανατολικού κόσμου, η πολιτική λειτουργία της αγοράς σταδιακά χάνεται, όπως εξάλλου και ο αστικός χώρος που της αντιστοιχούσε. Η πλατεία και οι στοές καταλαμβάνονται από εργαστήρια και μαγαζιά κι η λέξη αγορά σημαίνει απλά τον χώρο και τη δραστηριότητα των εμπορικών ανταλλαγών.⁴

Η σημερινή μορφή της αστικής πλατείας ανάγεται στο δυτικό Μεσαίωνα. Ο Μεσαίωνας επινοεί την πλατεία που είναι οργανικά δεμένη με την πόλη.⁵ Την πλατεία-συλλογική δημιουργία του Μεσαίωνα διαδέχεται η σχεδιασμένη πλατεία της Αναγέννησης στην οποία η αυστηρή γεωμετρία επιβάλλεται ως έκφραση ενός νέου πολιτισμού.⁶

Στην βιομηχανική πόλη η πλατεία συρρικνώνεται σε κόμβο κυκλοφοριακό, ενώ η κοινωνική ζωή μετατίθεται στο εσωτερικό κλειστών χώρων.⁷

Αφού επήλθε το μοντέρνο κίνημα και η «επιβολή» του στον αστικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, η πλατεία – δημόσιος χώρος χάνεται και απορροφάται στον «κενό» και άμορφο ελεύθερο χώρο ανάμεσα στα κτίσματα. Στην συνέχεια, επανέρχεται ξανά στο προσκήνιο και συγκεκριμένα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα υπό το πρίσμα μιας νοσταλγικής διάθεσης που σχετίζεται με την χαμένη έως τότε αστική μορφή της πόλης. Μιας πόλης η οποία αναδεικνύει τον ελεύθερο δημόσιο χώρο της πλατείας ως τον βασικότερο παράγοντα πραγματοποίησης της δημόσιας κοινωνικής ζωής. Ενώ

παράλληλα η πλατεία αποτέλεσε και αποτελεί για την πόλη τον ουσιαστικό συντελεστή της αστικής μορφολογίας της και δομικό στοιχείο του αστικού της σχεδιασμού.

¹ Zucker P. - Town and Square: From the Agora to the Village Green

² Webb, M., (1990), The City Square, London: Thames & Hudson

³ Βουτσά Χριστίνα, Γεωργόπουλος Γιώργος, 2012, Πλατείες Συμβολικού Χαρακτήρα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Σελ. 7

⁴ Κωστούρου Φανή, 2012, Οι Ανθρώπινες Δραστηριότητες Στο Δημόσιο Χώρο – Αστικά Κενά Στον Άξονα Πανεπιστημίου, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Σελ. 20

⁵ Άλλοτε προέκυπτε ως αποτέλεσμα σχεδιασμού και άλλοτε όχι, λειτουργούσε ωστόσο ως μόνιμη ανοιχτή αγορά στην οποία διαδραματιζόνταν θρησκευτικές και πολιτικές τελετές, γιορτές και καθημερινές συνεστιάσεις [Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. & Διατμηματικό Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής τοπίου- Πλατείες της Ευρώπης-Πλατείες για την Ευρώπη, σελ. 17

⁶ Οι λειτουργικές ανάγκες της πόλης υποχωρούν και η πλατεία εκφράζει αξιώσεις γοήτρου ηγεμονικών ομάδων. Συχνά πρόκειται για εντυπωσιακά αρχιτεκτονικά σύνολα όπως αυτά των ιταλικών πλατειών του 15ου και 16ου αιώνα, των places royal στην Γαλλία, των grand places στην Φλάνδρα ή των plaza mayor στην Ιβηρική Χερσόνησο. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. & Διατμηματικό Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής τοπίου- Πλατείες της Ευρώπης-Πλατείες για την Ευρώπη.

⁷ Ο Camillo Sitte σημειώνει ότι ο δημόσιος αυτός χώρος είχε χάσει την ιστορική του λειτουργία και σημασία στο τέλος του 19ου αιώνα. [Sitte C., Collins, G.R., Collins C.C.,(1986)- Camillo Sitte: The Birth of Modern City Planning]

A4. Η πλατεία στον Ελλαδικό Χώρο και Χρόνο

Τα τελευταία χρόνια η πλατεία στον Ελλαδικό χώρο παρουσιάζει μια ποικιλομορφία τόσο σε σχέση με τον τόπο όσο και με τον χρόνο και τις εκάστοτε ανάγκες του. Παρακάτω θα αναλυθούν οι βασικές τυπολογίες των πλατειών στην Ελλάδα βάσει χρονικής περιόδου και εποχής.

Τυπολογία Α. Η πλατεία του χωριού.

Πρόκειται για μια πολύ συνηθισμένη μορφή πλατείας στην Ελλάδα, ανοιχτού τύπου, η οποία βρίσκεται κατά κύριο λόγο σε μικρές πόλεις της επαρχίας και χωριά και βασικό της γνώρισμα αποτελεί η ύπαρξη δέντρου ή δέντρων, συνήθως πλατάνου σε κεντρικό σημείο στην επιφάνειά της. Επιπλέον, σχετίζεται άμεσα με την υπαίθρο τόσο στα υλικά κατασκευής όσο και στα φυσικά στοιχεία που εμφανίζει. Για παράδειγμα η παρουσία νερού και η φυσική σκιά, καθιστούν τον υπαίθριο αυτό χώρο της πλατείας φιλόξενο και ζωτικής σημασίας για τον χρήστη – επισκέπτη – κάτοικο του τόπου. Τα κτήρια που την περιβάλλουν αφορούν χρήσεις τοπικού χαρακτήρα όπως για παράδειγμα, παντοπωλεία, εκκλησίες, αγορές, καφενεία. Παράλληλα, οι συγκεκριμένες πλατείες αρκετές φορές εμφανίζουν υψομετρικές διαφορές και διαβαθμίσεις ως προς το ανάγλυφό τους τους εξαιτίας των έντονων εδαφικών υψομετρικών της ελληνικής υπαίθρου.¹

Τυπολογία Β. Η πλατεία με τις ιταλικές επιρροές.

Λόγο της ενετικής κατοχής τον 12^ο έως τον 17^ο αιώνα, αρκετά ελληνικά νησιά και παράκτιες περιοχές υιοθέτησαν στοιχεία του αντίστοιχου πολιτισμού τα οποία τα ενσωμάτωσαν στην αρχιτεκτονική της εποχής και συγκεκριμένα στο δημόσιο χώρο και χωροταξικό σχεδιασμό των πόλεων - περιοχών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθούν σύμφωνα με τα πρότυπά τους. Για παράδειγμα, η μορφή των πλατειών που υπάρχει σε νησιά όπως η Ρόδος ή η Κρήτη είναι παρόμοια με αυτήν των Ιταλικών πόλεων. Πιο συγκεκριμένα συναντάμε μια οριοθετημένη διάταξη πλατείας η οποία πλαισιώνεται κυρίως από κτήρια δημόσιας χρήσης, όπως το παλάτι του κυβερνήτη ή ο καθεδρικός ναός. Μετά το πέρας των Ιταλικών επιρροών ακολούθησε η εξέλιξη των πλατειών σε απλούστερες και πιο αφαιρετικές μορφές.²

Τυπολογία Γ. Η ελληνική πλατεία του 19ου αιώνα.

Μέχρι τον 19^ο αιώνα, η μορφή των αδόμητων επιφανειών στον αστικό ιστό διαμορφωνόταν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τυχαία ή από περιορισμούς που επέβαλαν η τοπογραφία και οι όροι δόμησης. Κατά τη διάρκεια όμως του 19^ο αιώνα μπορούμε να ξεχωρίσουμε δύο τύπους πλατειών: τους υπάρχοντες ανοιχτούς χώρους που αναπροσαρμόζονται οργανικά στην εξέλιξη του ιστού και τις νέες πλατείες οι οποίες δημιουργούνται εκ του μηδενός σε νέες πόλεις ή συνοικίες σύμφωνα με τις επιταγές της πολεοδομίας στο δυτικό κόσμο.^{3,4}

Στις αρχές του 19^ο αιώνα και κατά την συγκρότηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, οι δημόσιες αρχές επικεντρώνονται στην ίδρυση νέων πόλεων και συγκεκριμένα στον ανασχεδιασμό, την μεταμόρφωση και την ανάκτηση - δημιουργία αστικού χώρου στις υπάρχουσες πόλεις. Η ανάγκη ύπαρξης μιας κεντρικής πλατείας σε μια πόλη καθίσταται αναγκαία παρά τις όποιες ανάγκες της εποχής και των διαφορετικών αντιλήψεων για την σπουδαιότητα - αναγκαιότητα του πολεοδομικού σχεδιασμού. Ωστόσο, η νέα πλατεία πέρα από τις ανάγκες μιας κοινωνίας την οποία εξυπηρετεί, καθίσταται σύμβολο ελευθερίας. Έννοιες όπως η ισότητα και η ελεύθερη πρόσβαση αποτυπώθηκαν στο νέο χώρο της πλατείας ο οποίος είναι προσιτός και ελεύθερος σε όλους. Η πλατεία, πλέον εκφράζει και εκφράζεται μέσω της δημόσιας σφαίρας σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Τυπολογία Δ. Η ελληνική πλατεία του 20ου αιώνα.

Προς το τέλος του 20ου αιώνα συναντάμε τυπολογίες πλατειών οι οποίες δεν είχαν μελετηθεί και προγραμματιστεί στο γενικότερο πολεοδομικό σχέδιο των πόλεων. Πιο συγκεκριμένα, χωροθετούνταν σε κενούς και υπολειμματικούς χώρους ανάμεσα στις νέες κατασκευές στους νεόδμητους οικισμούς. Ακόμα τις συναντάμε και σε παραμελημένους αρχαιολογικούς χώρους που αποκαταστάθηκαν και εντάχθηκαν στον ευρύτερο αστικό ιστό του συστήματος των ανοιχτών κοινών υπαίθριων χώρων μιας πόλης. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε πως η εξέλιξη της πλατείας στην Ελλάδα έχει άμεση σύνδεση με το ευρύτερο

ιστορικό υπόβαθρο των αντίστοιχων περιοχών, των αντίστοιχων πόλεων στις οποίες ανήκει. Παρομοίως, και η πρωτεύουσα η Αθήνα, δεν αποτελεί εξαίρεση στην συγκεκριμένη τακτική, αλλά το κυριότερο παράδειγμα τέτοιων τακτικών σχεδιασμού.⁵

Συνεχίζοντας την ανάλυση στην πόλη της Αθήνας, αξίζει να επισημάνουμε πως σύμφωνα με τα πολεοδομικά σχέδια της πόλης, οι πλατείες της έχουν ένα κομβικό ρόλο. Είναι αυτές που συναρθρώνουν τις μεγάλες οδικές αρτηρίες της πόλης, που υποδέχονται τα νέα δημόσια κτήρια και το κυριότερο παρέχουν τον ανοιχτό, ελεύθερο δημόσιο χώρο που επιτρέπεται και σιγοντάρει, άλλοτε πετυχημένα και άλλοτε λιγότερο, την ανάπτυξη του δημόσιου βίου και της κοινωνικότητας των κατοίκων της πόλης.

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι το όραμα της νεοελληνικής πλατείας έγκειται στην δυναμική ενσωμάτωση των αστικών δραστηριοτήτων. Ενσωματώνει τα βιώματα των κατοίκων και προσπαθεί να συνδυάσει τις λειτουργίες του παρελθόντος με το σήμερα, τις σύγχρονες ανάγκες με το έντονο ιστορικό υπόβαθρο.

1, 2, 3, 4 Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. & Διατμηματικό Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής τοπίου- Πλατείες της Ευρώπης - Πλατείες για την Ευρώπη.

2, 4 Κωστούρου Φανή, 2012, Οι Ανθρώπινες Δραστηριότητες Στο Δημόσιο Χώρο – Αστικά Κενά Στον Άξονα Πανεπιστημίου, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

A5. Η Πλατεία - ένας κοινός χώρος μέσα στην πόλη

Η πλατεία. Ένας κοινός χώρος μέσα στην πόλη. Ένας χώρος για το σύνολο, γεμάτος από ανθρώπινες δραστηριότητες, αστικά σκηνικά εναρμονισμένα ή μη σε ένα υποσύνολο αστικού δημοσίου ιστού. Υπαίθριες δραστηριότητες με διαφορετικές χωρικές ποιότητες. Υπαίθρια φυσικά περιβάλλοντα συνιστούν χώρο για το κοινό, επιτυχημένα και άλλοτε όχι. Υπαίθρια φυσικά περιβάλλοντα που ξέμειναν ανέπαφα μέσα στον ταραχώδη αστικό ιστό και την μανία του να ισοπεδώνει κάθε τι αυθόρμητο και φυσικό, αποτελούν τόπο για το κοινό. Ο υπαίθριος υλικός ή φυσικός τόπος, καθώς και ο συνδυασμός τους ιδανικά και σπανιότερα αποτελούν την βασικότερη συνθήκη που επηρεάζει, δημιουργεί ή και περιορίζει τις ανθρώπινες δραστηριότητες με ποικίλους τρόπους και σε διαφορετικό βαθμό.

Ως κοινός χώρος νοείται το σύνολο των τόπων - μορίων που τον συνθέτουν. Τόποι διακριτοί άλλοτε να απευθύνονται σε δημόσιους και άλλοτε σε λιγότερο δημόσιους χώρους. Τόποι του μοιράσματος, της συλλογικότητας, της ελευθερίας και της ψυχαγωγίας. Τόποι χωρίς ιδιώτες, πρέπει και “κανόνες”. Ελεύθεροι σε έκθεση και έκφραση. Στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις οι κοινοί χώροι γίνονται εμφανείς ως και χώροι ανοιχτοί προς δημόσια χρήση.

Ο δημόσιος χώρος της πλατείας, ένας κοινός χώρος ανάμεσα στα κτήρια, ένας χώρος που προκύπτει στα κενά του πυκνού αστικού ιστού. Ένας χώρος που ως γνωστόν αποτελεί το σημαντικότερο παράδειγμα υπαίθριου δημόσιου χώρου. Ένας χώρος φορέας δημόσιας ζωής. Όπως έγινε αναφορά παραπάνω, στην ανάλυση και την επεξήγηση του δημόσιου χώρου, ο όρος γίνεται κατανοητός όταν έρχεται σε σύγκριση

και αντίθεση με τον όρο ιδιωτικός. Ομοίως με την ίδια λογική, η πλατεία ως το βασικότερο συστατικό του δημόσιου χώρου, προσεγγίζεται και αναλύεται από πολλούς ειδικούς σε αντιδιαστολή με τον ιδιωτικό χώρο. Σύμφωνα με τον **C. Moughtin** «Η πλατεία είναι για την πόλη, ότι το αίθριο - πυρήνας για το οικογενειακό σπίτι».¹

Ο κοινός χώρος είναι το αποτέλεσμα της ανάγκης του ανθρώπου να εξασφαλίσει ένα κόσμο που στεγάζει, στηρίζει και εκφράζει την κοινότητα που συμμετέχει σε αυτόν. Είναι η προσπάθεια θέσπισης ενός κοινού κόσμου.² Ο κοινός χώρος είναι κάτι παραπάνω από έναν ξεχασμένο συμβατικό δημόσιο χώρο μιας πόλης. Ο κοινός χώρος είναι το κατώφλι της ζωής. Εκεί που το εγώ γίνεται εμείς. Εκεί που ο κάθε μόνος αισθάνεται το μαζί. Εκεί που ορίζεται ο κόσμος του ανθρώπου. Ένας κόσμος συνεισφοράς, επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης και ζωής. Ο κοινός χώρος είναι το κατώφλι που λειτουργεί σαν σύνορο και χωρίζει το κοινό από το ιδιωτικό, το μέσα από το έξω. Διαχωρίζει και παράλληλα συνδέει το προσωπικό με το συλλογικό. Το κατώφλι εξασφαλίζει τις απαραίτητες συνθήκες του ανοίγματος και του κλεισίματος προς τη ζωή, δίνει νόημα σε μια πράξη διέλευσης. Οι κοινόι χώροι αναδύονται ως κατωφλιακοί χώροι – χώροι που δεν οριοθετούνται από μια οριστική περίμετρο. Ενώ ο δημόσιος χώρος φέρει τα σημάδια μιας κυρίαρχης αρχής που τον ορίζει και ελέγχει τη χρήση του, ο κοινός χώρος είναι ανοιγμένος χώρος, ένας χώρος σε διαδικασία ανοίγματος προς «νεοεισερχομένους». Σε συμφωνία με αυτό που κατανοεί ο **Ranciere** ως «επερχόμενη δημοκρατία», ο κοινός χώρος χαρακτηρίζεται από μια «απεριόριστη ανοιχτότητα» προς τον Άλλον ή τον νεοεισερχόμενο».⁴ Οι κοινόι χώροι είναι πορώδεις χώροι, χώροι σε κίνηση και χώροι περάσματα.⁵

Ο δημόσιος - κοινός χώρος της πλατείας είναι ένας χώρος ανάμεσα στα κτήρια και ο οποίος σχεδιάζεται από ανθρώπους για τους ανθρώπους. Ως αποτέλεσμα λοιπόν, ανάλογα με το σχεδιασμό μιας πλατείας, ανάλογα με τα ύψη των κτιρίων που την περιβάλλουν, τις χρήσεις και δραστηριότητες των ισογείων τους, τις προσβασιμότητές τους από γειτονικές περιοχές, την πυκνότητα, το είδος και τον τρόπο κίνησης των οχημάτων και με τις μετέπειτα παρεμβάσεις της Πλατείας στο χρόνο, η ζωή ανάμεσα στα κτήρια αλλάζει, η ζωή στην πόλη αλλάζει.⁶

Ο δημόσιος χώρος δεν είναι απλά μια ωραία εικόνα στην πόλη. Δεν είναι ένας διαμορφωμένος χώρος που διακοσμεί τον αστικό ιστό. Ο δημόσιος χώρος και συγκεκριμένα η πλατεία είναι ένα προϊόν αρχιτεκτονικής, πηγάζει και προέρχεται από αρχιτεκτονική. Ο δημόσιος χώρος της πλατείας είναι ένας αισθητικός ζωντανός οργανισμός εν δράσει και πολύ λιγότερο μια αισθητική «αντικειμένου» όπως ένα γλυπτό ή ένας πίνακας ζωγραφικής. Ο άνθρωπος δεν στέκεται απέναντι σε έναν δημόσιο χώρο, μια πλατεία ως θεατής όπως συμβαίνει σε μια έκθεση τέχνης, αλλά αντιθέτως γίνεται χρήστης του, τοποθετείται εντός του συμμετέχοντας μαζί του σε ένα δρώμενο, την ίδια τη ζωή.

Η πλατεία ως κοινός χώρος δεν είναι μουσειακό είδος, δεν είναι κλεισμένη σε ένα μουσείο, σε ένα θέατρο. Δεν είναι προσιτή σε συγκεκριμένες και περιορισμένες ομάδες ανθρώπων, αλλά είναι εκτεθειμένη, διαθέσιμη και απευθύνεται σε μια ολόκληρη κοινωνία. Ενώ στην τέχνη και συγκεκριμένα στις εκθέσεις υπάρχει κατά κύριο λόγο μια απόσταση παρατήρησης, αισθητικής ανάλυσης και δέους, στην αρχιτεκτονική η απόσταση αυτή εκμηδενίζεται καθώς για να υπάρξει αποτέλεσμα και να αποκτήσει οντότητα χρειάζεται

τον άνθρωπο, το χρήστη, να γίνει αναπόσπαστο μέρος του έργου της. Η αρχιτεκτονική καλείται να εξυπηρετήσει κάποια λειτουργία και κατά συνέπεια η πλατεία καλείται να υποδεχτεί την ζωή. Αυτή λοιπόν είναι η δύναμη της πλατείας, γιατί όχι μόνο ανταποκρίνεται στις ανθρώπινες ανάγκες, αλλά παράλληλα τις εκφράζει, τις ερμηνεύει και τις επαναπροσδιορίζει. Στην πλατεία η απόσταση ανάμεσα στον χρήστη - θεατή - υποκείμενο με το χώρο - αντικείμενο, δεν υφίσταται. Η πλατεία λειτουργεί σαν αγκαλιά που υποδέχεται τον κάθε χρήστη δίχως αυτό να σημαίνει ότι τον εγκλωβίζει.

¹ Moughtin, C. , 2003, “Urban Design: Street and Square”, Oxford: Architectural Press

^{2,3,5} Σταυρίδης Σταύρος, 2018, *Κοινός Χώρος - Η Πόλη Ως Τόπος Των Κοινών*, Εκδόσεις: Angelus Novus, Αθήνα, σελ. 84, 85, 86,87, 220

⁴ Ranciere, J., 2010, *On politics and Aesthetics*, London, Continuum, σελ. 59

⁶ Gehl Jan, 2013, *Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο*, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, Πρόλογος Τουρνικιώτη, σελ. 14.

A6. Η Πλατεία - ένας Τόπος για το σύνολο

Όπως είδη επισημάνθηκε παραπάνω, εδώ και χιλιάδες χρόνια η πλατεία αποτελεί το βασικό συστατικό του δημόσιου χώρου σε συνδυασμό με τον εμπορικό δρόμο που αρκετές φορές την ορίζει, καθίσταται το κορύφωμα της αστικής ζωής σε μια πόλη. Η καρδιά, ο πυρήνας της ζωής της πόλης. Κάθε σχεδιαστική πρακτική, κάθε αρχιτεκτονική μορφή, και εκφραστική χειρονομία αποζητά την επιτυχημένη λειτουργία του δημόσιου χώρου. Η ανάδειξη ενός δημόσιου χώρου, μιας πλατείας ως τόπος για το κοινό φανερώνεται μέσα από πρακτικές του μοιράσματος. Πρακτικές της συνεισφοράς, του διαλόγου και της κοινής ύπαρξης. Πρακτικές της συλλογικής χαράς και ψυχαγωγίας. Πρακτικές ένταξης του κάθε ατόμου σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, σε μια ομάδα ανθρώπων. Ο δημόσιος χώρος της πλατείας και η χρήση της δεν συνιστά το χώρο που ανήκει στους πολίτες σε ιδιοκτησιακό επίπεδο αλλά το χώρο που αποτελεί τόπο έκφρασης, φαντασιακών εξερευνησεων και πρακτικών των πολιτών.

Η πλατεία δημιουργεί τις συνθήκες για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων. Δραστηριοτήτων από κοινού ή στα πλαίσια του κοινού. Οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε υπαίθριους χώρους μιας πόλης, μιας πλατείας, εξαρτώνται από τις υλικές συνθήκες, το περιβάλλον (αστικό - φυσικό) του τόπου και από τους λειτουργικούς παράγοντες της ευρύτερης περιοχής. Η συγκεκριμένη συνθήκη καθιστά τον "ορθό" σχεδιασμό του δημόσιου χώρου απαραίτητο για την φυσική και αυθόρμητη οικειοποίησή του στο παρόν και το μέλλον. Οι φτωχοί ποιοτικά και λειτουργικά δημόσιοι χώροι ορίζονται μόνο από τις απαραίτητα αναγκαίες δραστηριότητες που εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή. Η πλατεία δεν ορίζεται μόνο ως ένα κενό αναμεσά στα κτήρια

μιας πόλης. Δεν ορίζεται μόνο ως χώρος αναψυχής και εποχιακών κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η πλατεία περιλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα και το αποτύπωμα ενός κοινωνικού συνόλου. Η πλατεία εμπεριέχει κοινούς τόπους οι οποίοι την καθιστούν ελκυστική και ζωτικής σημασίας για την πόλη και τον κάθε πολίτη της ξεχωριστά.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε ότι ένα από τα κυριότερα γνωρίσματα της πλατείας, που και αρκετές φορές αποτελεί το βασικό συστατικό για τη δημιουργία της καθώς και για την ανάδειξη της συμβολικής της αξίας, συνιστά η συλλογική μνήμη, η μνήμη ενός κοινωνικού συνόλου μίας πόλης, μιας ιστορίας. Στο δημόσιο αστικό τοπίο, στον τόπο για το σύνολο, στην πλατεία, συνυπάρχουν τα ορατά και αόρατα σημάδια του παρελθόντος. Τα αποτυπώματα της ιστορίας, τα ίχνη των ατόμων και των γεγονότων του χρόνου στον χώρο. Υπάρχουν οι κρυμμένες ιστορίες και φανερώνονται άλλοτε ηπιότερα, άλλοτε εντονότερα στον τόπο της πλατείας και κατά συνέπεια σε ολόκληρη την πόλη. Οι κρυμμένες ιστορίες μαρτυρούν το παρελθόν και το παρόν του τόπου. Μαρτυρούν τα πιστεύω και την κουλτούρα της κοινωνίας. Μαρτυρούν τις πράξεις των ανθρώπων που βιώνουν τον τόπο. Ο τόπος ο ίδιος, η πλατεία εκφράζει την συλλογική μνήμη. Άρα λοιπόν τα σημάδια που αφήνει πίσω η ιστορία, είναι ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του τόπου της πλατείας. Η ιστορία του τόπου είναι γραμμένη στο φυσικό αλλά και χτισμένο περιβάλλον της πλατείας. Παράλληλα όμως είναι γραμμένη και στις συλλογικές και ατομικές σκέψεις των υποκειμένων, των χρηστών. Στην αρχιτεκτονική γλώσσα του τόπου, η μνήμη είναι συνυφασμένη με την ενσωμάτωση ιστορικών γεγονότων. Η συλλογική μνήμη είναι η βάση για να εξελιχθεί μια κοινωνία. Και πράγματι, αυτή η βάση μετουσιώνεται και φανερώνεται στον τόπο της πλατείας, με

αποτελεσμα, τόσο στην συνοχή του κοινωνικού συνόλου, όσο και στην επαφή των μελών της με τον τόπο της, με τον αστικό δημόσιο χώρο. Γιατί και η συλλογική μνήμη και η ατομική μας προσδιορίζουν και μας ενσωματώνουν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, σε μια ομάδα.

Η δράση των χρηστών, της κοινωνίας στο δημόσιο χώρο και συγκεκριμένα στον τόπο της πλατείας και κατά επέκταση στη δημόσια ζωή συσχετίζεται από ορισμένους με τη δράση στο θέατρο. Άλλωστε η ζωή η ίδια είναι μια παράσταση με αρχή μέση και τέλος. Σύμφωνα με τον **Richard Sennett** υπάρχει κάποιου είδους παραλληλία στις εμπειρίες μεταξύ ενός ακροατηρίου ανθρώπων οι οποίοι παρακολουθούν μια θεατρική παράσταση με τις εμπειρίες των ανθρώπων που κυκλοφορούν στους δρόμους μια πόλης. «Σε μία κοινωνία με έντονη δημόσια ζωή θα πρέπει να υφίστανται συνάψεις ανάμεσα στους χώρους της σκηνης και του δρόμου». ¹ Στην συνέχεια ο Sennett προσθέτει ότι τα άτομα γίνονται ταυτόχρονα ηθοποιοί και θεατές σε μία κοινή, δημόσια «παράσταση». Την καθημερινότητα στην πόλη, την ίδια τη ζωή. Είναι επίσης ο τόπος της πλατείας αυτός ο οποίος έχει προγραμματιστεί από όλους μας, αυθόρμητα και φυσικά, να φιλοξενεί από την αγαλλίαση της συναδέλφωσης, μέχρι το ξέσπασμα της κοινωνίας, την διαμαρτυρία και την πικρή αίσθηση της σύγκρουσης. Είναι τέλος χώροι στους οποίους αποτυπώνεται διαφορετικά κάθε φορά η αισθητική, οι ιδέες και το ύφος μιας εποχής.

¹ Sennett Richard, 1999, *The Fall Of Public Man / Η Τυραννία Της Οικειότητας - Ο Δημόσιος Και Ο Ιδιωτικός Χώρος Στον Δυτικό Πολιτισμό*, Μτφ. Μερτίκας Γιώργος, Επιμέλεια: Λυκιαρδόπουλος Γεράσιμος, Εκδόσεις: Νεφέλη, Αθήνα, σελ. 58.

A7. Η Πλατεία - ένας Τόπος για τον χρήστη

Ανέκαθεν ο τόπος της πλατείας αποτελούσε πυρήνα των διαφόρων και ποικίλων γεγονότων της πόλης. Οι κάτοικοί της έχουν την ευκαιρία να αφουγκραστούν τον παλμό της, να γίνουν ενεργό μέρος της και ο κύριος παράγοντας εξέλιξης και διατήρησής της στο χρόνο. Έχουν την δυνατότητα να οικειοποιηθούν τους τόπους της, να ανακαλύψουν νέους ή και να δημιουργήσουν εκ νέου, να μοιραστούν ιδέες, όνειρα και να συνάψουν δεσμούς συνεργασίας και φιλίας. Τόποι σαν αυτούς θέτουν τις προϋποθέσεις για πρακτικές του μοιράσματος. Κοινοί τόποι που ορίζονται από την ανάδειξη νέων ανθρωπίνων σχέσεων και πρακτικών που τροφοδοτούν την ατμόσφαιρα για γόνιμες και δημιουργικές συζητήσεις. Τόποι που παίρνουν μορφή, χρώμα, και σχήμα από την ζωή την οποία εμπεριέχουν και συνεχώς προσελκύουν. Έτσι, οι πρακτικές του μοιράσματος δεν παράγουν και δεν διανέμουν απλώς αγαθά, αλλά ουσιαστικά δημιουργούν νέες μορφές κοινωνικής ζωής.¹

Η πλατεία, ένας τόπος για τον χρήστη μετουσιώνεται σε ένα θέατρο, μια σκηνή στην οποία πραγματοποιούνται άτυπες και τυχαίες συναντήσεις. Μια σκηνή θεάτρου πάνω στην οποία ο καθένας μας συμμετέχει σε καθημερινή βάση. Μια σκηνή που ο κάθε άνθρωπος - πολίτης μιας πόλης αναπαύεται, αγωνίζεται, ονειροπολεί, μαγεύεται, προσεγγίζοντας με αυτόν τον τρόπο την καλύτερη για τον ίδιο ερμηνεία και εκδοχή του τόπου μιας πλατείας. Αντιλαμβάνεται το ύφος και το χαρακτήρα του κάθε δημόσιου χώρου, αλλά και την σπουδαία συνεισφορά του στην συγκρότηση της πόλης και κατά συνέπεια, στον κάθε πολίτη της ξεχωριστά. Ο τόπος της πλατείας είναι αυτός που αφήνει ανεξίτηλο το σημάδι του

στον κάθε κάτοικο που την βιώνει, στον καθένα από μας. Ένας τόπος συλλογικής μνήμης όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ένας τόπος που κατά την διάρκεια του χρόνου διαδραματίζονται σε αυτόν διάφορα γεγονότα, διάφορες προσωπικές στιγμές για τους περισσότερους. Ένας τόπος, μια σκηνή.

Συμπερασματικά, η επίσκεψη και η βίωση ενός δημόσιου χώρου από τους πολίτες μπορεί να συμβεί με αρκετούς και ποικίλους τρόπους. Η πρώτη περίπτωση είναι να συμβεί αδιάφορα, μηχανιστικά και ελεγχόμενα. Η δεύτερη περίπτωση είναι να συμβεί ελεύθερα, αυθόρμητα ή και συνειδητά και για μεγάλο χρονικό διάστημα με συναισθηματικό αντίκτυπο. Στην πρώτη περίπτωση ο πολίτης μετατρέπεται σε ένα απλό "χρήστη" του χώρου, χωρίς καμία ουσιαστική σύνδεση μαζί του. Αντιθέτως, στην δεύτερη περίπτωση ο πολίτης αισθάνεται μέρος του τόπου. Αισθάνεται οικεία, καθώς συνδέεται βιωματικά μαζί του και καθώς έχει αναπτύξει μια προσωπική σχέση και μια σχέση οικειότητας μαζί του, νιώθει την ανάγκη να επεμβαίνει σε αυτόν.

Συμπερασματικά λοιπόν, ο δημόσιος χώρος και ειδικότερα η πλατεία, δεν ορίζεται μόνο ως ένα τυχαίο τοπίο που προέκυψε ανάμεσα στα κτήρια ή τους μεγάλους κενούς χώρους μιας πόλης. Δεν ορίζεται μόνο ως χώρος αναψυχής και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Ο δημόσιος χώρος περιλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα και το αποτύπωμα ενός κοινωνικού συνόλου. Ο δημόσιος χώρος εμπεριέχει κοινούς τόπους οι οποίοι τον καθιστούν ελκυστικό και ζωτικής σημασίας για την πόλη και τον κάθε πολίτη της ξεχωριστά. Η πλατεία είναι η ιστορία μιας πόλης, οι ιστορίες των ανθρώπων της.

¹ Σταυρίδης Σταύρος, 2018, Κοινός Χώρος - Η Πόλη Ως Τόπος Των Κοινών, Εκδόσεις: Angelus Novus, Αθήνα

² Roland Barthes, (1979), *Μυθολογίες*, Μτφρ. Κ. Χατζηδήμου, Ράλλη, Αθήνα: Κέδρος, σελ. 8

³ Βουτσά Χριστίνα, Γεωργόπουλος Γιώργος, 2012, Πλατείες Συμβολικού Χαρακτήρα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Πολυτεχνική Σχολή Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Επίλογος, σελ. 36

ΕΝΟΤΗΤΑ Β

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΦΑΝΕΡΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

B1. Ορισμός οικειοποίησης

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, ο δημόσιος χώρος αποτελεί ένα κοινόχρηστο αγαθό, ένα κτήμα που ανήκει και υπάρχει για μια κοινωνία. Και ως κοινόχρηστο αγαθό έχει την δυνατότητα ανάλογα με την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει, να γίνεται αντικείμενο οικειοποίησης από τους ανθρώπους που το χρησιμοποιούν. Η συγκεκριμένη πρακτική προκύπτει ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων γνωρισμάτων του δημόσιου χώρου και συγκεκριμένα της πλατείας. Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, πως η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία αναλύει την έννοια της οικειοποίησης και τα φαινόμενα που την φανερώνουν, στο δημόσιο χώρο της πλατείας. Άρα λοιπόν, θα γίνει προσπάθεια ερμηνείας και ορισμού του όρου οικειοποίηση του χώρου, καθώς αποτελεί το βασικότερο στοιχείο βάσει του οποίου μπορούμε να αξιολογήσουμε τα κοινωνικά χαρακτηριστικά ενός δημόσιου χώρου. Αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό της "επιτυχίας" ενός δημόσιου χώρου.

Ως οικειοποίηση νοείται η άνετη χρήση, η ομαλή περιήγηση σε έναν τόπο και η περαιτέρω ανάπτυξη δραστηριοτήτων από έναν χρήστη σε έναν τόπο. Με άλλα λόγια η έννοια στην παρούσα διάλεξη φέρει το πνεύμα της αρχιτεκτονικής. Δηλαδή ο όρος χρησιμοποιείται με την αρχιτεκτονική χροιά.

Σύμφωνα με τον **A. Moles**, η οικειοποίηση ενός χώρου αναφέρεται στην «...τάση του ατόμου να κυριαρχήσει πάνω σε μια μερίδα ή ένα κομμάτι του κόσμου, μέσω της ίδιας της παρουσίας, φυσικής ή 'διά αντιπροσώπου'...». ¹

Κάθε χρήστης για να οικειοποιηθεί ένα χώρο θα πρέπει να του δώσει μια ταυτότητα. Χρειάζεται να του προσδώσει ορισμένα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα τον διαφοροποιήσουν από κάποιον άλλον. Ουσιαστικά ο χρήστης αισθάνεται την ανάγκη να αποκτήσει ένα είδος πλήρης αντίληψης και "κυριαρχίας" του χώρου προκειμένου να τον οικειοποιηθεί. Άλλωστε, ξανά σύμφωνα με τον **A. Moles**, ο χώρος μπορεί να θεωρηθεί είτε ως ένα «πλαίσιο αναφοράς»,² είτε σαν μία «χρηστική ποσότητα»,³ απαραίτητη για τη διαδικασία της ζωής.

Οι μέθοδοι διαφοροποίησης ποικίλουν μεταξύ τους, ενώ παράλληλα αναφέρονται σε όρια τα οποία είτε είναι φυσικά είτε νοητά. Όσον αφορά τα φυσικά, περιλαμβάνουν την οριοθέτηση - περιφραξη μιας περιοχής, σε αντίθεση με τα νοητά, τα οποία αναφέρονται στην αύξηση της ύλης - αντικειμένων και λειτουργιών σε έναν τόπο. Έτσι λοιπόν, δημιουργούνται τα κτήρια οικειοποίησης ενός τόπου, ιδιωτικού ή δημόσιου.

Επιπρόσθετα, με τον όρο οικειοποίηση νοείται η δυνατότητα ενός ατόμου να κάνει δικό του το δημόσιο χώρο, να αποκτήσει βιώματα και εμπειρίες σε αυτόν, να έρθει σε ποιοτική συνδιαλλαγή με το αστικό τοπίο και να τον χρησιμοποιεί όσο το δυνατόν με ουσιαστικό τρόπο και όχι με αδιάφορο, «μηχανικό». Μέσω της οικειοποίησης ενθαρρύνεται η κοινωνικοποίηση του ατόμου και παράλληλα η ένταξη του στην αστική ζωή. Ενώ η οικειοποίηση ορίζεται από την κοινή συνισταμένη αλληλεπιδράσεων και σχέσεων μέσα στον κοινωνικό ιστό και είναι απόρροια πληθώρας παραγόντων.

Το αποτέλεσμα της οικειοποίησης ενός δημόσιου χώρου προκύπτει από τη μελέτη των συμπεριφορών του ατόμου σε

αυτό το χώρο. Το βασικό κίνητρο που έχει ένας χρήστης δημόσιου χώρου είναι να καταφέρει να τον οικειοποιηθεί, συνειδητά ή ασυνειδητά. Η συγκεκριμένη ενέργεια είναι σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένη με τον βασικό πυρήνα των κινήτρων του «εγώ», ενώ για να καθοριστεί η οικειοποίηση, πρέπει πρώτα ο χρήστης, να διαφοροποιήσει τον τόπο όπου βρίσκεται από αυτόν που βρίσκονται οι άλλοι. Οι μέθοδοι διαφοροποίησης ποικίλουν μεταξύ τους, ενώ παράλληλα αναφέρονται σε όρια τα οποία είτε είναι φυσικά είτε νοητά. Όσον αφορά τα φυσικά, περιλαμβάνουν την οριοθέτηση - περιφράξη μιας περιοχής, σε αντίθεση με τα νοητά τα οποία αναφέρονται στην αύξηση της ύλης - αντικειμένων και λειτουργιών σε έναν τόπο.

Η **P. Korosec – Serfaty** και η ερευνητική ομάδα της μελετούν ειδικότερα την οικειοποίηση του δημόσιου χώρου και τονίζουν πως αυτή αναφέρεται κυρίως σε ένα δυναμισμό, ο οποίος στοχεύει στην εφαρμογή της κυριαρχίας στο χώρο (mastery over a space).⁴ Μέσω διαφορετικών διαδικασιών της οικειοποίησης, ο χώρος γίνεται σύμφωνος και συγκλίνων με το άτομο. Ένα παράδειγμα μίας τέτοιας διαδικασίας αποτελεί η καταπάτηση των κανόνων που απαγορεύουν δεδομένες χρήσεις σε συγκεκριμένους χώρους (π.χ. Graffiti πάνω σε τοίχους). Η οικειοποίηση του χώρου είναι μία ενεργητική διαδικασία, μία εμπειρία ατομική ή συλλογική, σύμφωνα με την ίδια ερευνητική ομάδα.⁵ Ως αποτέλεσμα, οι τρόποι και οι ενέργειες της συνδέονται άμεσα με την προσωπικότητα του κάθε ατόμου και το πως λειτουργεί ως μέλος ενός κοινωνικού συνόλου.

Η παραπάνω προσπάθεια ανάλυσης του όρου της οικειοποίησης του χώρου, αποτελεί το υπόβαθρο του ορισμού της έννοιας, και η οποία βρίσκει εφαρμογή μεταξύ άλλων στο

δημόσιο αστικό περιβάλλον, με την προϋπόθεση ότι αυτό διαθέτει όλα τα απαραίτητα γνωρίσματα αυτά που αφορούν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Πιο συγκεκριμένα, οι κάτοικοι που χρησιμοποιηθούν έναν χώρο-μια πλατεία βρίσκουν διάφορους τρόπους να τον οικειοποιηθούν και ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν διαφορετικές «εικόνες» της καθημερινής ζωής. Για παράδειγμα, τα άτομα που κάθονται και συνομιλούν στο παγκάκι ενός πάρκου, η μουσική από την κιθάρα στην άκρη του πεζοδρομίου, τα παιδιά που κάνουν skateboard και οι διάφορες άλλες κοινωνικές ατομικές η συλλογικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε μια πλατεία και που επρόκειτο να αναλυθούν παρακάτω. Αν και απλό στο άκουσμα, θέλει τις απαραίτητες συνθήκες και προδιαγραφές για να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω εικόνες, οι οποίες αποδεικνύουν περίτρανα τη στενή σχέση, το «δέσιμο» του ανθρώπου με το δημόσιο αστικό χώρο. Καθίσταται προφανές ότι για να συμβούν ανάλογες ενέργειες, ο χρήστης δεν αρκεί απλά να αισθάνεται «άνετα» μέσα στο συγκεκριμένο περιβάλλον, αλλά, πολύ περισσότερο, πρέπει να αισθάνεται ασφαλής και ελεύθερος να εκφραστεί. Να μπορεί να συμπεριφερθεί όπως θα ήθελε, να αισθάνεται οικειότητα και ευχαρίστηση ευρισκόμενος στην πλατεία.

Συμπερασματικά λοιπόν, η περιγραφή της οικειοποίησης του δημόσιου χώρου πηγάζει από όλα τα παραπάνω, ενώ αποδεικνύει την ουσιαστική σχέση μεταξύ των κατοίκων-χρηστών και του δημόσιου χώρου. Αναλυτικότερα αναπτύσσεται ένα συναισθηματικό δέσιμο, μία ιδιαίτερη σχέση η οποία ξεπερνάει τα όρια της επιφάνειας και της αντικειμενικότητας. Αυτή η σχέση, δεν αρκείται μονάχα στο να αισθάνεται ένας χρήστης άνετα και ευχάριστα στον δημόσιο

χώρο μιας πλατείας, αλλά πολύ παραπάνω, τονίζεται η προϋπόθεση του να αισθάνεται ελεύθερος σε έκφραση και έκθεση στον τόπο. Είναι σημαντικό να αισθάνεται ασφαλής και προστατευμένος, αποδεικνύοντας την στενή σχέση του χρήστη με το δημόσιο χώρο. Με την προϋπόθεση της επιτυχίας των συγκεκριμένων παραγόντων, καθίσταται γόνιμο το έδαφος ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες «βάσεις», ώστε το άτομο να αναπτύξει και τις ανάλογες, κοινωνικού τύπου και συνυφασμένες με τη δημόσια ζωή, ενέργειες που θα το εντάξουν στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

^{1, 2, 3} Moles, A., 1976, "Psychological Aspects of Space Appropriation", Πρακτικά του 3ου International Psychology Conference, Στρασβούργο, Πανεπιστήμιο Louis Pasteur, σελ. 78-87

^{4, 5} Korosec-Serfaty, P., and the Psychology of Space working group: Decker S., Levy M., Tramoni M.L., 1976, "Protection of Urban Sites and Appropriation of Public Squares", πρακτικά του 3ου International Architectural Psychology Conference, Στρασβούργο: Πανεπιστήμιο Louis Pasteur, σελ. 46-61

EIKONA 2 – Darling Harbour Sydney

EIKONA 3 – Darling Harbour Sydney

B2. Η ζωή στην πλατεία – οι δραστηριότητες – οι χρήστες

Οι δραστηριότητες

Ο δημόσιος χώρος δημιουργεί τις συνθήκες για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων. Δραστηριοτήτων από κοινού ή στα πλαίσια του κοινού. Οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε υπαίθριους χώρους μιας πόλης εξαρτώνται από τις υλικές συνθήκες, το περιβάλλον (αστικό - φυσικό) του τόπου και από τους λειτουργικούς παράγοντες της ευρύτερης περιοχής. Η συγκεκριμένη συνθήκη καθιστά τον "ορθό" σχεδιασμό του δημόσιου χώρου απαραίτητο για την φυσική και αυθόρμητη οικειοποίησή του στο παρόν και το μέλλον. Οι φτωχοί ποιοτικά και λειτουργικά δημόσιοι χώροι ορίζονται μόνο από τις απαραίτητα αναγκαίες δραστηριότητες που εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή.

Σύμφωνα με το **Jan Gehl**, ένα κοινό χαρακτηριστικό σε όλες τις προαιρετικές ψυχαγωγικές και κοινωνικές δραστηριότητες του δημόσιου χώρου, είναι ότι συμβαίνουν μόνο όταν οι εξωτερικές συνθήκες για να κοντοσταθείς και να κυκλοφορήσεις είναι καλές. Δηλαδή όταν υπάρχει ένας μέγιστος αριθμός πλεονεκτημάτων και ένας ελάχιστος αριθμός μειονεκτημάτων από άποψη υλική, ψυχολογική και κοινωνική, και όταν είναι από κάθε πλευρά ευχάριστο να βρίσκεσαι στο περιβάλλον.¹

Σύμφωνα με την συγκεκριμένη προσέγγιση ο δημόσιος αστικός χώρος γίνεται αντιληπτός σύμφωνα με τους τύπους δραστηριοτήτων που συναντώνται σε αυτόν. Αναλυτικότερα,

οι κατηγορίες δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε ένα δημόσιο αστικό χώρο είναι οι **αναγκαίες δραστηριότητες**, οι **προαιρετικές δραστηριότητες** και οι **κοινωνικές δραστηριότητες**.² Όταν ένας δημόσιος αστικός χώρος και συγκεκριμένα μια πλατεία, συγκεντρώνει εκτός από τις αναγκαίες δραστηριότητες, προαιρετικές και κοινωνικές τόσο πιο ποιοτικός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί. Ενώ αντιθέτως, σε χαμηλής ποιότητας αστικούς δημόσιους χώρους, ο χρήστης μπορεί να διεκπεραιώσει μόνο τις αναγκαίες δραστηριότητες, δηλαδή καθημερινές αναπόφευκτες ενέργειες.

Σε υψηλής ποιότητας δημόσιους χώρους, ο χρήστης μπορεί να διεκπεραιώσει, εκτός από τις αναγκαίες δραστηριότητες, και ένα πλήθος προαιρετικών, ψυχαγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Σε αυτή την περίπτωση, οι άνθρωποι επιθυμούν να μετέχουν όταν βρίσκονται στον δημόσιο χώρο. Ωστόσο, απαραίτητη προϋπόθεση για να επιτευχθεί αυτό, είναι αυτές οι δραστηριότητες να συμβαίνουν μόνο όταν οι συνθήκες είναι κατάλληλες, όταν οι πόλεις προσφέρουν δελεαστικούς και ποιοτικούς δημόσιους χώρους για τους ανθρώπους.

Οι **αναγκαίες δραστηριότητες** αποτελούν τις απαραίτητες ενέργειες που κάνει ο άνθρωπος στην πόλη. Για παράδειγμα, να πάει κάποιος στην εργασία του ή στο σχολείο, να περιμένει στη στάση για το λεωφορείο κτλ. Βραχυπρόθεσμα, οι δραστηριότητες αυτές γίνονται, ανεξάρτητα από τη ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς οι άνθρωποι είναι υποχρεωμένοι να τις φέρουν εις πέρας. Οι αναγκαίες δραστηριότητες επίσης, παίρνουν και τη μορφή των ψυχαγωγικών, π.χ. διάλειμμα από την εργασία. Μία πόλη οφείλει να παρέχει ευνοϊκές συνθήκες για την διεκπεραίωση

πολλών βασικών - αναγκαίων δραστηριοτήτων τις οποίες διαχρονικά ενισχύει και διατηρεί.

Οι **προαιρετικές δραστηριότητες** αναφέρονται στις δραστηριότητες στις οποίες οι άνθρωποι έχουν την τάση να συμμετέχουν όταν οι κλιματικές συνθήκες, ο ευρύτερος και ο άμεσος χώρος είναι ελκυστικοί και κατάλληλοι. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες είναι πολύ ευαίσθητες όσον αφορά τη ποιότητά του χώρου. Ειδικότερα, συμβαίνουν μόνο όταν η ποιότητα του χώρου είναι υψηλή. Μία ανθρωποκεντρική πόλη χαρακτηρίζεται από πλήθος προαιρετικών δραστηριοτήτων. Οι άνθρωποι έρχονται στην πόλη, βρίσκουν ελκυστικούς τους δημόσιους χώρους και μένουν εκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μία ελκυστική πόλη αναγνωρίζεται πάντα από το γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι επιλέγουν να περνούν το χρόνο τους στους δημόσιους χώρους.

Οι **κοινωνικές δραστηριότητες** πραγματοποιούνται όταν οι άνθρωποι κινούνται στους ίδιους δημόσιους χώρους. Βλέπουν, ακούν, βιώνουν μαζί με άλλους ανθρώπους, συμμετέχοντας είτε παθητικά, είτε ενεργητικά. Όταν μια πόλη παρέχει μεγάλο εύρος ελκυστικών - προαιρετικών δραστηριοτήτων, τότε πολλοί άνθρωποι μαζί συγκεντρώνονται στους δημόσιους χώρους της και βιώνουν άμεσα ή έμμεσα την κοινωνικοποίηση.

Οι χρήστες

Ως απόρροια των παραπάνω κατηγοριών των δραστηριοτήτων στους δημόσιους χώρους της πόλης, προκύπτουν ορισμένες κατηγορίες χρηστών.

Οι **καθημερινοί χρήστες**. Είναι αυτοί οι οποίοι μένουν ή δουλεύουν στην ευρύτερη περιοχή μιας πόλης και διαπερνούν τους δημόσιους χώρους και τις πλατείες της.

Οι **επισκέπτες**. Συγκεκριμένα είναι αυτοί που επισκέπτονται τις λειτουργίες της περιοχής. Είναι αυτοί οι οποίοι αναζητούν την αναψυχή και την διασκέδαση μέσα στην πόλη. Αυτοί που επισκέπτονται τους δημόσιους χώρους επειδή τους βρίσκουν ευχάριστους ή επειδή χρησιμοποιούν το χώρο για φυσική άσκηση, παιχνίδι κτλ. Επίσης, είναι αυτοί που επισκέπτονται τους δημόσιους χώρους επειδή εξελίσσεται εκεί κάποιο ειδικό γεγονός – δρώμενο.

Η πιο σημαντική ομάδα για την επιτυχία ενός δημόσιου χώρου που καταλήγει στην οικειοποίησή του, είναι αυτοί οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή επειδή τη βρίσκουν ευχάριστη, και ταυτόχρονα τη χρησιμοποιούν για αναψυχή, παιχνίδι, άσκηση κτλ. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι δημόσιοι χώροι και συγκεκριμένα οι πλατείες, θα είναι ζωντανό και χρησιμοποιήσιμοι, θα πρέπει να παρέχονται οι κατάλληλες συνθήκες σε όλες τις κατηγορίες χρηστών, για όλη την κοινωνία. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι δημόσιοι χώροι θα πρέπει να είναι πολύ ελκυστικοί και φιλόξενοι.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δίνεται στα παιδιά, τους εφήβους, τους ηλικιωμένους, έτσι ώστε οι δημόσιοι χώροι να ικανοποιούν τις διαφορετικές ανάγκες όλων των παραπάνω ηλικιακών ομάδων. Εάν μια πλατεία είναι ιδιαίτερα ελκυστική, τότε, είναι πολύ πιθανό τις ημέρες με καλό καιρό, η πλειοψηφία των χρηστών του χώρου αυτού να απαρτίζεται από επισκέπτες που ζητούν αναψυχή και ευχαρίστηση.

^{1,2} Gehl Jan, 2013, *Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο*, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 39

ΕΙΚΟΝΑ 4 – Darling Harbour, Sydney

B3. Οι ανάγκες του τόπου της πλατείας

Ανάγκη άνεσης

Η ανθρώπινη άνεση σε μια πλατεία αποτελεί βασική ανάγκη και θα πρέπει να εξασφαλίζεται κατά το στάδιο του σχεδιασμού. Οι βασικές ανθρώπινες ανάγκες όπως για παράδειγμα, η ανάγκη για τροφή, νερό, προστασία από τα καιρικά φαινόμενα και η ύπαρξη προστατευμένου χώρου για ξεκούραση, θα πρέπει να εξασφαλίζουν έναν ικανοποιητικό βαθμό άνεσης ώστε να μπορούν να πραγματοποιηθούν. Καταλήγουμε ότι χωρίς την κάλυψη των παραπάνω βασικών βιοτικών αναγκών είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιηθούν ανάγκες που δεν εμπíπτουν στην σφαίρα αυτή. Κατά συνέπεια, ο δημόσιος χώρος παύει να αξιοποιείται και να οικειοποιείται από ένα κοινωνικό σύνολο. Παρόλα αυτά, αξίζει να επισημανθεί πως υπάρχουν και περιπτώσεις που οι άνθρωποι οικειοποιούνται έναν δημόσιο χώρο, χωρίς να τους εξασφαλίζει καμία από τις παραπάνω ανάγκες.¹

Ένας ακόμα παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικειοποίηση ενός δημόσιου χώρου – μιας πλατείας, είναι το ηλιακό φως, αλλά ταυτόχρονα και η προστασία του χρήστη - επισκέπτη από αυτό. Έχει παρατηρηθεί πως ο ήλιος σε έναν δημόσιο χώρο αναζητάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους χρήστες του, ωστόσο, πολύ συχνά υπάρχουν και περιπτώσεις που συμβαίνει το αντίθετο. Πιο συγκεκριμένα, τους θερμούς μήνες, οι ίδιοι χρήστες και συγκεκριμένα οι καθημερινοί έχουν ανάγκη την προστασία τους από αυτόν. Τόσο η προστασία από το έντονο φως του ηλίου όσο και από τα υπόλοιπα καιρικά φαινόμενα όπως για παράδειγμα η βροχή, το κρύο, το χιόνι και ο άνεμος είναι βασική προϋπόθεση ώστε ένας δημόσιος χώρος να είναι βιώσιμος.²

Επίσης, ένα ακόμα στοιχείο που είναι καθοριστικό για την εξασφάλιση της άνεσης σε έναν δημόσιο χώρο, σε μια πλατεία, είναι αυτό της ύπαρξης καθισμάτων και το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω.³

Ανάγκη χαλάρωσης

Το αίσθημα της χαλάρωσης είναι αποτέλεσμα που προκύπτει από αυτό της άνεσης. Η χαλάρωση φανερώνεται σε έναν άνθρωπο τόσο σε ψυχολογικό, όσο και σε σωματικό επίπεδο. Ο δημόσιος χώρος οφείλει να διαθέτει τις απαραίτητες προδιαγραφές που θα είναι ικανές να προσφέρουν το συγκεκριμένο αίσθημα στον κάθε χρήστη ξεχωριστά. Ορισμένα στοιχεία που ικανοποιούν την συγκεκριμένη ανάγκη είναι τα φυσικά στοιχεία και κυρίως το πράσινο, οι φυλλωσιές των δέντρων και το νερό.⁴

Ανάγκη έμμεσης κοινωνικοποίησης

Η ανάγκη έμμεσης ενσωμάτωσης σε ένα κοινωνικό σύνολο αποτελεί επίσης μια ανθρώπινη ανάγκη που οφείλει να παρέχει ο δημόσιος χώρος της πλατείας προκειμένου να είναι σε θέση να οικειοποιηθεί από τους χρήστες του. Για να επιτευχθεί η παθητική κοινωνικοποίηση ως ανάγκη του ατόμου και να αισθανθεί μέλος ενός κοινωνικού περιβάλλοντος, ενός κοινωνικού συνόλου, χωρίς να έχει ενεργό ρολό, θα πρέπει η πλατεία να διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά από το στάδιο του σχεδιασμού της, που θα της επιτρέπουν αυτήν τη διαδικασία. Η ανάγκη αυτή γίνεται εμφανής στους ανθρώπους που κυρίως αισθάνονται ευχαρίστηση παρατηρώντας τα όσα διαδραματίζονται στο περιβάλλον τους. Η ενσωμάτωση τους είναι έμμεση, καθώς το κοίταγμα αποτελεί παθητική διαδικασία και δεν συνοδεύεται από επικοινωνία ή κάποια μορφή συμμετοχικής

δραστηριότητας. Όπως έχει παρατηρηθεί, σε αρκετές πλατείες, η συχνότερη δραστηριότητα των χρηστών, είναι το να παρατηρούν τους υπόλοιπους ανθρώπους που βρίσκονται τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή στην πλατεία.⁵

Η συγκεκριμένη πρακτική είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στον ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο, καθώς αντικατοπτρίζεται στο πλήθος των καφέ που βρίσκονται σε δρόμους με κίνηση ή πλατείες. Ίσως η συγκεκριμένη πρακτική να αποτελεί την πιο διαδεδομένη δραστηριότητα στον δημόσιο χώρο της πόλης, δηλαδή το νοερό κοίταγμα- παρακολούθηση του πλήθους των ανθρώπων.⁶

Ανάγκη άμεσης κοινωνικοποίησης

Η ανάγκη άμεσης ενσωμάτωσης σε ένα κοινωνικό σύνολο αποτελεί εξίσου μια ανθρώπινη ανάγκη που ωφελεί ομοίως με την έμμεση ανάγκη, στην οικειοποίηση του αστικού δημόσιου χώρου. Ενώ μια μερίδα ανθρώπων βιώνει παθητικά τον δημόσιο χώρο και τα όσα διαδραματίζονται σ' αυτόν, υπάρχει μια άλλη μερίδα που επιζητεί άμεση επαφή με τους υπόλοιπους θαμώνες της πλατείας, είτε πρόκειται για γνωστούς τους είτε για αγνώστους που τυχαία βρίσκονται εκεί την ίδια χρονική στιγμή. Γενικότερα, αποτελεί σύνηθες φαινόμενο η κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ αγνώστων στο δημόσιο χώρο, ενώ παράλληλα είναι και το μέρος μέσα σε μια πόλη στο οποίο πραγματοποιούνται οι κοινωνικές συναντήσεις.⁷

Ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται και διαδραματίζεται η ενεργητική κοινωνικοποίηση, εμφανίζει σημαντικές διαφορές από ένα δημόσιο χώρο σε έναν άλλο δημόσιο χώρο. Για παράδειγμα, το περπάτημα στην κεντρική αγορά μιας πόλης αποτελεί μία διαδικασία στην οποία τα άτομα που την

πραγματοποιούν τις περισσότερες φορές γνωρίζονται, έστω και φυσιογνωμικά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ευκολότερο να προβούν σε άμεση κοινωνικοποίηση μέσω του διαλόγου. Ομοίως με την περίπτωση μιας πλατείας, όπου η περίπτωση άμεσης κοινωνικοποίησης είναι εξίσου εύκολη διαδικασία λόγω της συχνότητας των κατοίκων-χρηστών που την επισκέπτονται σε καθημερινή βάση. Με τον τρόπο αυτόν η ενεργητική κοινωνικοποίηση επέρχεται με φυσικό τρόπο μεταξύ διαφορετικών ομάδων ή ατόμων και εκδηλώνεται στους δημόσιους χώρους που συγκεντρώνουν άτομα με κοινά ενδιαφέροντα και ασχολίες. Οι κοινές προτιμήσεις οι οποίες εκφράζονται από την επίσκεψη σε ένα τέτοιο χώρο, αποτελούν εφελτήριο γνωριμιών και συζητήσεων.⁸

Μία ακόμα ειδική περίπτωση άμεσης κοινωνικοποίησης σχετίζεται με την αποκαλούμενη «street life», (ζωή στο δρόμο), η οποία σχετίζεται με τα άτομα που περνούν τον περισσότερο χρόνο της ημέρας τους στους δρόμους και τα πάρκα, κατά κανόνα της περιοχής τους, και εμφανίζουν έντονη κοινωνική συμπεριφορά που αρκετές φορές είναι ενοχλητική για τους συνανθρώπους τους. Η αρνητική τροπή που παίρνει κάποιες φορές η ενεργητική κοινωνικοποίηση στους δημόσιους χώρους αποτελεί ένα πολύπλοκο φαινόμενο άμεσα εξαρτώμενο από τις τρέχουσες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες μιας περιοχής, τις συνήθειες, τα βιώματα των ανθρώπων και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την δομή ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.⁹

Συμπερασματικά αξίζει να σημειώσουμε, ότι οι δημόσιοι χώροι, και η μορφή της κοινωνικοποίησης η οποία εκτυλίσσεται σε αυτούς, είναι δύο άμεσα συνδεδεμένα στοιχεία τα οποία σε μεγάλο ποσοστό συσχετίζονται με

ηλικιακά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου – επισκέπτη του δημόσιου χώρου. Έτσι για παράδειγμα, άνθρωποι νεαρών ηλικιών αναζητούν άλλα χαρακτηριστικά σε κάποιο δημόσιο χώρο από κάποιους άλλους οι οποίοι είναι γονείς, ή κάποιους οι οποίοι είναι ηλικιωμένοι. Επίσης, η κάθε κοινωνική και ηλικιακή ομάδα λειτουργεί με διαφορετικό τρόπο στους δημόσιους χώρους στους οποίους επιλέγει να βρεθεί.¹⁰

Ανάγκη για εξερεύνηση

Η ανάγκη για εξερεύνηση που συμβαίνει σε ένα δημόσιο χώρο, πηγάζει από την επιθυμία του επισκέπτη να ανακαλύψει και να αισθανθεί το άγνωστο και το αξιοπερίεργο. Η συγκεκριμένη διαδικασία προκαλεί στο υποσυνείδητο του χρήστη μια αίσθηση απόλαυσης μέσω της καταγραφής νέων δεδομένων που αφορούν τον τόπο. Άλλωστε ως γνωστόν, η ίδια η ανάγκη για εξερεύνηση αποτελεί στοιχείο της ανθρώπινης φύσης. Το πνεύμα αυτό της εξερεύνησης του χώρου ικανοποιείται είτε παρατηρώντας τις δραστηριότητες των άλλων θαμώνων που βρίσκονται την ίδια χρονική στιγμή στην πλατεία, είτε παρατηρώντας τον ίδιο τον χώρο, το σχήμα του και τα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν. Η εναλλαγή οπτικών εικόνων και η εμβάθυνση στο χώρο συνεισφέρουν στην εξερεύνησή του.¹¹

^{1,2} Carr S., Francis M., Rivlin G. L., Stone. M, A., 1992, Public Space, US: Cambridge University press

³ Chatzicocoli S., Syrakoy A.C., 2005, «Defining the Cultural Image of a Greek City», XXII World Congress of Architecture, UIA 2005 Istanbul, Cities: Grand Bazaar of ArchitectureS, Union Internationale des Architectes (UIA), Chamber of Architects of Turkey, Istanbul Metropolitan Municipality, Istanbul, Turkey, 3-7 July.

⁴ Carr S., Francis M., Rivlin G. L., Stone. M, A., 1992, Public Space, US: Cambridge University press

⁵ Burk, A., 2003,: A politics of visibility: public space, monuments and social memory. PhD thesis, Simon Fraser University, Burnaby

⁶ Larco, Nico., 2003: What is Urban? Research and Debate, Places, v. 15

⁷ Gehl J. and Gemzoe L.,2000, New City Spaces, Copenhagen: The Danish Architectural Press

⁸ Burk, A., 2003, A politics of visibility: public space, monuments and social memory. PhD thesis, Simon Fraser University, Burnaby

⁹ Καρούτσου Όλγα, Φεβρουάριος 2010, Δημόσιος Αστικός Χώρος - Αντιληπτικές Προσεγγίσεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Πολυτεχνική Σχολή - Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Και Ανάπτυξης, σελ 57

¹⁰ Σπυριδωνίδου Α., Καρούτσου Ο., Μανίκα Σ. , Χατζηκοκόλη Σ, 2009, Δημόσιοι αστικοί χώροι και ψυχική υγεία, Έρευνα η οποία παρουσιάστηκε στο 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής :«Επίκαιρες εξελίξεις και Αντιπαραθέσεις στην Κλινική Ψυχιατρική» υπό την Αιγίδα της Πανελληνίας Εταιρείας Ψυχιατρικής Γενικού Νοσοκομείου, Κέρκυρα 1-3 Μαΐου 2009, σελ. 57

¹¹ Larco, Nico., 2003: What is Urban? Research and Debate, Places, v. 15

ΕΙΚΟΝΑ 5 – Πλατεία, Mexico city

ΕΙΚΟΝΑ 6 – Victoria Park, Sydney

B4. Η αλληλεπίδραση

Οι αλληλεπιδράσεις η αλλιώς η συμμετοχή είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του αστικού περιβάλλοντος, το να βρίσκεται κανείς εκεί, σημαίνει να δέχεται, να παίρνει μέρος, να παραδίδεται σε έμμεσες και άμεσες αλληλεπιδράσεις». ¹

Η αλληλεπίδραση αποτελεί ένα επιμέρους φαινόμενο, το οποίο εμπεριέχεται στις συνολικές δραστηριότητες οι οποίες αναλύθηκαν παραπάνω, και που αποτελεί βασικό παράγοντα που επίσης συγκαταλέγεται στο βαθμό οικειοποίησης ενός δημόσιου χώρου, μιας πλατείας από μια κοινωνική ομάδα, ένα σύνολο ανθρώπων. Συγκεκριμένα, η κοινωνική αλληλεπίδραση ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της δημόσιας ζωής, θεμελιώνει την ουσία της. Ως εκ τούτου, ο δημόσιος χώρος, ως ένα υλικό πλαίσιο στο οποίο εκτονώνεται η δημόσια ζωή, αποκτά κοινωνικό χαρακτήρα.

Οι αλληλεπιδράσεις, (interactions), σύμφωνα με πολλούς ερευνητές, χαρακτηρίζονται ως ένα από τα σημαντικότερα και ουσιαστικότερα χαρακτηριστικά του δημόσιου αστικού χώρου. Η έννοια της αλληλεπίδρασης συνιστά μια ποιοτική και ποσοτική συνθήκη που αντικατοπτρίζεται στο κοινωνικό γίνεσθαι και μεταβάλλεται ανάλογα μ' αυτό. Η αλληλεπίδραση είναι η διαδικασία η οποία τοποθετεί τα θεμέλια και δίνει νόημα στη δημόσια ζωή. Κατ' επέκταση, πρόκειται για ένα ακόμη χαρακτηριστικό που προσδίδει στο υλικό πλαίσιο του δημόσιου χώρου, κοινωνικό χαρακτήρα.

Ομοίως με την ανάγκη άμεσης η έμμεσης κοινωνικοποίησης που αναφέρθηκε παραπάνω, η διαδικασία των αλληλεπιδράσεων δίνει την δυνατότητα στα άτομα και συγκεκριμένα στους χρήστες ενός δημόσιου χώρου, να

συμμετέχουν, ενεργητικά ή παθητικά, εκπέμποντας και λαμβάνοντας ερεθίσματα πάσης φύσεως. Ουσιαστικά η αλληλεπίδραση είναι μια μορφή πιο άμεσης κοινωνικοποίησης, μια περισσότερο διαδραστική εκδοχή της.

Η αλληλεπίδραση, που ορίζεται από τους **M. Gausa** ως αμοιβαία ανταλλαγή ενέργειας και πληροφορίας, στηρίζεται σε έναν ελάχιστο βαθμό κοινωνικής οργάνωσης, κοινωνικής συνοχής και στη δεκτικότητα των υποκειμένων για επικοινωνία και αποδοχή των κανόνων της.²

Ο όρος «κοινωνική αλληλεπίδραση», σύμφωνα με έναν ακόμη ορισμό του, χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει «... το αποτέλεσμα της ποικιλίας αμοιβαίων κοινωνικών σχέσεων και δεσμών που χαρακτηρίζουν τα κοινωνικά άτομα, αλλά και τις επιδράσεις που ασκεί σ' αυτά η κοινωνία ως σύνολο. Τα άτομα...προβάλλουν τα συναισθήματά τους και τις συγκινήσεις τους πάνω σ' άλλα άτομα και στις ομάδες και με τη σειρά τους δέχονται από εκείνα, αλλά και από τη συνολική κοινωνία, νέες επιδράσεις...».³

Οι αλληλεπιδράσεις διακρίνονται και εκδηλώνονται σε πολύ μεγάλο βαθμό μέσω των συναισθημάτων των ανθρώπων. Εκδηλώνονται επίσης, μέσω των πληροφοριών που διαδίδονται και μέσω διαφόρων συμπεριφορών. Ταυτόχρονα εκφράζονται με την έννοια της συμμετοχής, η οποία συνιστά ουσιαστικό δικαίωμα του κάθε χρήστη με σκοπό την διαμόρφωση ενός δημόσιου χώρου, εφόσον αυτός αποτελεί κοινό κτήμα και δεν εμποδίζει παράλληλα το αντίστοιχο δικαίωμα του συνανθρώπου του. Η έννοια της συμμετοχής συνδέεται και με γεγονότα ή συμβάντα πολιτιστικού, θρησκευτικού, κοινωνικού, πολιτικού και, γενικά, συλλογικού χαρακτήρα που λαμβάνουν χώρα στο δημόσιο χώρο. Μία

ακόμα μορφή συμμετοχής αποτελεί η ατομική χρήση και η οποία είναι το έναυσμα και η αρχή όλων το επόμενων αλληλεπιδράσεων που θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την οικειοποίηση του δημόσιου χώρου.

Σύμφωνα με τον **N. Larco** οι αλληλεπιδράσεις στο αστικό περιβάλλον διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, τις **δυναμικές** (potential interactions) και τις **αναγκαστικές** (forced interactions) αλληλεπιδράσεις. Όσο εντείνονται οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων, τόσο η αστικότητα του περιβάλλοντος ισχυροποιείται, αλλά συμβαίνει και το αντίστροφο: η έντασή τους αυξάνει όταν συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όταν ένα περιβάλλον δεν έχει απωλέσει τις αστικές κοινωνικές του ποιότητες. Ως τέτοιες αναφέρονται η πυκνότητα και ποικιλία σε ανθρώπους και δραστηριότητες καθώς, επίσης, η χωρική ποικιλομορφία και πυκνότητα. Επίσης, ο «δημόσιος» χαρακτήρας του χώρου, το «δέσιμο», η συναισθηματική εγγύτητα των ανθρώπων με τον χώρο, η συλλογική μνήμη, ο σεβασμός και η υποστήριξη της διαφορετικότητας κ.α. Ανάλογης μορφής «αστικές διαστάσεις» ενσαρκώνουν τις ποιότητες που καθιστούν έναν αστικό δημόσιο χώρο φορέα της δημόσιας ζωής ή, διαφορετικά, πεδίο κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.^{4,5}

Ο δημόσιος χώρος, καθώς αποτελεί φορέα δημόσιας ζωής και πεδίο στο οποίο πραγματοποιούνται κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, συστήνεται ως ένας κοινωνικός οργανισμός. Άλλωστε για να είναι πετυχημένες οι πλατείες, θα πρέπει να υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που τις χρησιμοποιούν και συγκεκριμένα που τις οικειοποιούνται. Δεν αρκεί μόνο αισθητική υπεροχή για να επιτευχθεί αυτό, αλλά χρειάζεται και η πληθώρα χρήσεων και δυνατοτήτων που θα πρέπει να προσφέρει η πλατεία. Έτσι, οι χρήσεις

αποδεικνύονται ζωτικής σημασίας. Ένας δημόσιος χώρος που απλά υπάρχει και είναι κενός δραστηριοτήτων, δεν έχει όφελος για την πόλη και τους ανθρώπους. Μετατρέπεται από δημόσιο χώρο σε ένα κενό αστικό περιβάλλον που προέκυψε τυχαία σε έναν αστικό ιστό.

¹ Larco, N., 2003, "What is Urban", Places, v.15, no.2, σελ.43

² Gausa, M., Guallart, V., Muller, W., et al., (2003), The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture, Barcelona: Actar, σελ. 352-353

³ Βασιλείου, Θ. Α., Σταματάκης, Ν. (2000), Επίτομο Ενωσιολογικό Λεξικό Επιστημών του Ανθρώπου. Κοινωνιολογία - Οικονομία - Φιλοσοφία, Αθήνα: Gutenberg, σελ. 214

⁴ Δανιήλ Ν. Μ., 2007 «Δημόσιος Χώρος Και Δημόσια Ζωή. Κοινωνικοψυχολογική Προσέγγιση Του Εμπορικού Πολυλειτουργικού Κέντρου Στην Ελλάδα», Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Απθ, Θεσσαλονίκη, σελ 41.

⁵ Larco, N., 2003, "What is Urban", Places, v.15, no.2, σελ.43

EIKONA 7 – Rundle Mall , Adelaide

EIKONA 8 – Wellington Rd, Clayton VIC 3800

B5. Η ανθρώπινη επαφή

Η ανθρώπινη επαφή μεταξύ των κατοίκων-χρηστών σε έναν αστικό ιστό, σε μια πλατεία μιας πόλης είναι συνυφασμένη με την ζωή ανάμεσα στα κτήρια που την περιβάλλουν. Εάν δεν υπάρχει δραστηριότητα ανάμεσα στα κτήρια δεν γεννιέται κοινός τόπος και κατά συνέπεια δεν υπάρχει ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή. Η ενδιάμεση κατάσταση του “είμαι μόνος” και “είμαι μαζί ” παύει να υπάρχει.¹ Τα όρια μεταξύ απομόνωσης και επαφής οξύνονται, οι άνθρωποι είναι μόνοι ή μαζί, σε ένα επίπεδο συνάντησης που απαιτεί προσπάθεια. Η ζωή στον κοινό τόπο δίνει τη δυνατότητα σε κάποιον να συνυπάρχει με άλλους με μη αναγκαστικό και δεσμευτικό τρόπο.

Σύμφωνα με τον **Gehl**, ο δημόσιος χώρος εμπεριέχει ολόκληρο το σύνολο των επαφών, οι οποίες συνδυαστικά, καθιστούν τους κοινόχρηστους χώρους μέσα στις πόλεις και τις περιοχές κατοικίας ζωτικούς και ελκυστικούς. Η ανάγκη για επαφή μεταξύ των ανθρώπων μπορεί να χαρακτηρίσει τις διάφορες μορφές αλληλεπιδράσεων που δύναται να αναπτυχθούν.¹

Ως συνέχεια στα λόγια του **Gehl**, η ζωή ανάμεσα στα κτήρια αφορά πρωτίστως τις **επαφές χαμηλής έντασης** που βρίσκονται στο κατώτερο σημείο της κλίμακας, γιατί αυτές λειτουργούν ως αφορμές για άλλες, πιο **σύνθετες επαφές**. Η δυνατότητα να συναντάς, να βλέπεις και να ακούς άλλους ανθρώπους αποτελεί ευκαιρία για μια επαφή σε μέτριο επίπεδο, μια πιθανή αφετηρία για επαφές σε άλλα επίπεδα, μια δυνατότητα για διατήρηση επαφών που ήδη υπάρχουν, μια πηγή πληροφορίας για το κοινωνικό περιβάλλον, μια πηγή έμπνευσης, μια αφορμή για ενδιαφέρουσες εμπειρίες. Στην συνέχεια, αναλύονται οι διάφορες ανθρώπινες μορφές

επαφής ανάλογα με την συμμετοχή και την ένταση που μπορεί να προκύψει σε ένα αστικό περιβάλλον.²

Μία μορφή επαφής. Εάν η δραστηριότητα εκλείπει ανάμεσα στα κτήρια οι επαφές στο χαμηλότερο σημείο της κλίμακας εξαφανίζονται. Τα όρια ανάμεσα στην απομόνωση και την επαφή οξύνονται- οι άνθρωποι είναι μόνοι τους ή μαζί με άλλους, αλλά σε ένα επίπεδο συνάντησης που απαιτεί προσπάθεια. Η ζωή ανάμεσα στα κτίρια προσφέρει μια ευκαιρία να είναι κανείς με άλλους με έναν χαλαρό και μη απαιτητικό τρόπο. Το να υπάρχουν γύρω σου άλλοι άνθρωποι, να βλέπεις και να ακούς άλλους ανθρώπους, να παίρνεις ερεθίσματα από αυτούς, αποτελούν θετικές εμπειρίες, διαφορετικές από το να είσαι μόνος, χωρίς απαραίτητα να είσαι μαζί με έναν συγκεκριμένο άνθρωπο, είσαι, παρά ταύτα, μαζί με άλλους. Αντί να είναι κανείς παθητικός θεατής των εμπειριών των άλλων ανθρώπων στην τηλεόραση ή στον κινηματογράφο, στο δημόσιο χώρο το ίδιο το άτομο είναι παρών- συμμετέχει έστω και σε μέτριο βαθμό, αλλά σίγουρα συμμετέχει.³

Μία επαφή χαμηλής έντασης. Πρόκειται για μια κατάσταση από την οποία άλλες μορφές επαφής μπορούν να αναπτυχθούν. Είναι ένα μέσο για το απροσδόκητο, το αυθόρμητο, το απρογραμματίστο. Αυτές οι δυνατότητες παρατηρούνται στον τρόπο που ξεκινάνε τα παιχνίδια των παιδιών-η πρώτη προϋπόθεση είναι να βρίσκονται στον ίδιο χώρο, η συνάντηση. Οι επαφές που αναπτύσσονται αυθόρμητα, απλώς με το να βρίσκεται κανείς με άλλους, είναι συνήθως πολύ εφήμερες-όπως το να ανοίξει κανείς κουβέντα με τον διπλανό του σε ένα παγκάκι, να παρακολουθήσει κάποιον που δουλεύει και να του κάνει κάποιες ερωτήσεις. Από αυτό το απλό επίπεδο, οι επαφές μπορούν να εξελιχθούν

περαιτέρω, εάν οι συμμετέχοντες το επιθυμούν. Η συνάντηση, το να είναι κανείς παρών στον ίδιο χώρο, είναι σε κάθε περίπτωση η κύρια προϋπόθεση.⁴

Μία μη περίπλοκη δυνατότητα να διατηρηθούν επαφές που ήδη υπάρχουν. Η δυνατότητα να συναντά κανείς γείτονες και συναδέλφους συχνά, κατά τη διάρκεια των καθημερινών μετακινήσεων, συνιστά μια ευκαιρία να αναπτυχθούν και να διατηρηθούν οι γνωριμίες, με μη απαιτητικό τρόπο. Τα κοινωνικά γεγονότα μπορούν να εξελιχθούν αυθόρμητα, εάν υπάρχει η διάθεση. Οι καταστάσεις έχουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν. Οι επισκέψεις και οι συναθροίσεις μπορούν να κανονισθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα, εάν υπάρχει η διάθεση. Αυτός είναι ο βασικός λόγος που σχεδόν όλα τα παιδιά και ένα σημαντικό ποσοστό των άλλων ηλικιακών ομάδων, διατηρούν στενότερη και πιο συχνή επαφή με τους φίλους και τους γνωστούς που ζουν ή δουλεύουν κοντά τους- είναι ο απλούστερος τρόπος να «κρατήσουν επαφή».⁵

Πληροφορία σχετικά με το κοινωνικό περιβάλλον. Η δυνατότητα να βλέπει και να ακούει κανείς άλλους ανθρώπους, σε μια πόλη ή μια περιοχή κατοικίας, προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και, πιο συγκεκριμένα, για τους ανθρώπους με τους οποίους κανείς εργάζεται ή συμβιώνει. Από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ενημερωνόμαστε για τα γεγονότα που συμβαίνουν στον κόσμο, αλλά από τις συναντήσεις μας με τους άλλους ανθρώπους μαθαίνουμε για τις πιο κοινές, αλλά εξίσου σημαντικές, λεπτομέρειες. Ένα πρόσωπο που συναντάμε συχνά στο δρόμο γίνεται ένα πρόσωπο που «γνωρίζουμε».⁶ Άρα ως αποτέλεσμα, και στον δημόσιο χώρο, όταν γνωρίζουμε τους υπόλοιπους χρήστες, αισθανόμαστε πιο άνετα και οδηγούμαστε με το χρόνο στην οικειοποίησή

του. Το ιδανικότερο παράδειγμα που περιγράφει και εμπεριέχει την συγκεκριμένη κατάσταση είναι ο δημόσιος χώρος της πλατείας.

Μία πηγή έμπνευσης. Εμπνεόμαστε βλέποντας άλλους σε δράση. Για παράδειγμα, τα παιδιά, βλέπουν άλλα παιδιά να παίζουν και νιώθουν τη λαχτάρα να συμμετάσχουν και αυτά ή παίρνουν ιδέες για νέα παιχνίδια παρατηρώντας άλλα παιδιά ή ενήλικες.

Μία μοναδικά ενδιαφέρουσα εμπειρία. Οι συναντήσεις με άλλους ανθρώπους μας προσφέρουν εμπειρίες ιδιαίτερα ζωντανές και ελκυστικές. Σε σύγκριση με τα κτήρια ή άλλα άψυχα αντικείμενα, οι άνθρωποι που συναντά κανείς, καθώς μιλούν και κινούνται, αποτελούν μία ποικιλία ερεθισμάτων. Καμία στιγμή δεν είναι όπως η προηγούμενη ή η επόμενη, όταν οι άνθρωποι κυκλοφορούν ανάμεσα σε ανθρώπους.⁸

Συμπερασματικά, η απουσία δραστηριότητας επιφέρει και απώλεια ζωτικότητας. Η ανθρώπινη επαφή περιορίζεται, ενώ σε μία ακραία κατάσταση κενών δημόσιων χώρων, είναι πιθανόν να επέλθει και απώλεια κοινωνικής συνοχής.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 25, 26, 27, 28, 29

ΕΙΚΟΝΑ 9 – Χορευτική δραστηριότητα σε αστικό δημόσιο χώρο.

ΕΙΚΟΝΑ 10 – Οι ερωτευμένοι στο δημόσιο χώρο.

B6. Η έννοια του διαφορετικού

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του δημόσιου χώρου συνιστά η **ποικιλομορφία** και η **ανομοιογένεια**. Αυτό καταδεικνύεται παρατηρώντας το αστικό κέντρο μιας πόλης. Η διαφορετικότητα είναι ορατή από το περιβάλλον και επεκτείνεται στους ανθρώπους, στις χρήσεις και κατά συνέπεια στις δραστηριότητες αυτών. Η πολυπλοκότητα και η διαφορετικότητα στο δημόσιο χώρο αποτελούν το βασικό ζητούμενο και την προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία του.

Ο **Larco** υποστηρίζει ότι η διαφορετικότητα συνδέεται με μια εκτεταμένη αίσθηση ελευθερίας. Και συνεχίζει πως στην πόλη υπάρχει ανάγκη για θέαμα, και συγκεκριμένα το "αυθόρμητο" θέαμα των τυχαίων συναντήσεων. Το θέαμα που προκύπτει από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. ¹

Σύμφωνα με τον **Gehl**, αυτή ακριβώς η ελευθερία συμβάλλει στην κοινωνική βιωσιμότητα και πρόκειται για μία σημαντική ποιότητα σύμφωνα με την οποία όλες οι κοινωνικές ομάδες, ανεξαρτήτως ηλικίας, εισοδήματος, κοινωνικής θέσης, θρησκείας ή εθνικότητας, μπορούν να συναντηθούν πρόσωπο με πρόσωπο στο χώρο της πόλης κατά τη διάρκεια της ημέρας τους. Με αυτόν τον τρόπο, παρέχονται στον καθένα γενικές πληροφορίες αναφορικά με τη σύνθεση της κοινωνίας. ²

Σχετικό με την διαφορετικότητα είναι το στοιχείο του «ξένου», όπως το ερμηνεύει ο **Sennett**. Η έννοια του «ξένου» έχει διπλή σημασία: Αφενός, πρόκειται για καθετί άγνωστο, και νέο και αφετέρου, πρόκειται και για καθετί διαφορετικό, καθετί που απαντάται για πρώτη φορά. Ο «ξένος» με την πρώτη έννοια είναι συνώνυμος με τον παρείσακτο, πολλές φορές επίσης με τον αλλόφυλο ή τον αλλοδαπό, στο πλαίσιο όμως μίας ομάδας

ανθρώπων, οι οποίοι έχουν συναίσθηση της δικής τους ταυτότητας και μπορούν εύκολα να κατατάξουν τον «ξένο» σε μία κατηγορία άλλη, διαφορετική από τη δική τους. Αντίθετα, ο «ξένος» με τη δεύτερη έννοια, την έννοια του διαφορετικού, αφορά κάποιον ο οποίος δεν μπορεί να «καταταγεί» σε καμία από τις γνωστές κατηγορίες. Το στοιχείο του «ξένου» με την δεύτερη σημασία του, προσυπογράφει την διαφορετικότητα και το «εξαιρετικό», ως κοινωνικά γνωρίσματα του αστικού δημόσιου χώρου. Εξάλλου, η πόλη, αποτελεί μία ανθρώπινη εγκατάσταση όπου υπάρχει η πιθανότητα να έρθουν σε επαφή ξένοι μεταξύ τους άνθρωποι. Η δεύτερη έννοια του στοιχείου του «ξένου» λοιπόν, συμβάλλει τα μέγιστα στην πολυπλοκότητα και την ετερογένεια της πόλης ενώ, ιστορικά, δημιούργησε ανακατατάξεις των ισορροπιών στη δημόσια σφαίρα ταραζώντας προϋπάρχουσες κοινωνικές δομές.^{3,4}

Ο **Larco** υπογραμμίζει επίσης, πως το στοιχείο του «ξένου» ως διαφορετικού, δεν αφορά μόνον ανθρώπους, πρόσωπα, αλλά και καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα στον αστικό δημόσιο χώρο. Έτσι μπορεί να πρόκειται για μια περίπτωση, μια κατάσταση σχετικά με την οποία δεν υπάρχει καμία προηγούμενη γνώση και εμπειρία. Η απουσία δε, αυτού του «ξένου» στοιχείου, κάτω από προϋποθέσεις, δημιουργεί απώλεια ενέργειας, έκπληξης, ζωτικότητας, έως και απώλεια ελευθερίας, μέσα στο πλαίσιο ενός αστικού περιβάλλοντος. Με άλλα λόγια, η ομοιογένεια σε χώρο, δραστηριότητες, άτομα και συμπεριφορές μπορεί να οδηγεί σε αίσθηση μη-ελευθερίας, όπως συμβαίνει ορισμένες φορές π.χ. σε κλειστές και απομονωμένες κοινωνίες. Με την ευρύτερη θεώρηση του στοιχείου του «ξένου», στο σημείο αυτό θα τονίσουμε πως θεωρείται θεμελιώδες για την καλή λειτουργία της δημόσιας ζωής.^{5,6}

^{1, 6} Larco, N., 2003, "What is Urban?", Places, vol.15, no 2, σελ. 42-47

² Gehl J., 2013, «Ανθρώπινες πόλεις», εκδόσεις Mbike Events&Digital, μτφρ. Παπαγεωργίου Σ., Παπαγεωργίου Φ., Παπάζογλου Ν.

³ Sennett Richard, 1999, The Fall Of Public Man / Η Τυραννία Της Οικειότητας - Ο Δημόσιος Και Ο Ιδιωτικός Χώρος Στον Δυτικό Πολιτισμό, Μτφ. Μερτίκας Γιώργος, Επιμέλεια: Λυκιαρδόπουλος Γεράσιμος Εκδόσεις: Νεφέλη, Αθήνα, σελ. 73

^{4, 5} Δανιήλ Ν. Μ., 2007 «Δημόσιος Χώρος Και Δημόσια Ζωή. Κοινωνικό - ψυχολογική Προσέγγιση Του Εμπορικού Πολυλειτουργικού Κέντρου Στην Ελλάδα», Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, σελ 35.

ΕΙΚΟΝΑ 11 – Η διαφορετικότητα ως προς τους χρήστες.

ΕΙΚΟΝΑ 12 – Η διαφορετικότητα ως προς τις δραστηριότητες.

B7. Το αίσθημα ασφάλειας

Κατά τις περιπτώσεις που ο αστικός χώρος λειτουργεί με βάση το δημόσιο συμφέρον, παρέχεται η πρόσβαση και οι ευκαιρίες σε όλες τις κοινωνικές ομάδες να εκφραστούν και να απολαύσουν κάθε είδους κοινωνικές δραστηριότητες. Αν ενδυναμωθεί η ζωή στην πόλη ώστε περισσότεροι άνθρωποι να περπατούν και να περνούν χρόνο στο δημόσιο χώρο, η πραγματική και αντιλαμβανόμενη ασφάλεια θα αυξηθεί. Η παρουσία άλλων δείχνει ότι ένα μέρος είναι αποδεκτά ποιοτικό και ασφαλές.¹

Μια ζωή γεμάτη με ενεργούς ανθρώπους στην πόλη, αποπνέει το αίσθημα ενός ασφαλέστερου μέρους να ζει κανείς. Οι πολίτες αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια καθώς βιώνουν τις κοινές ανθρώπινες αξίες όπως αυτές εκφράζονται σε πολλά διαφορετικά πλαίσια. Ως αποτέλεσμα, γίνονται και οι ίδιοι, ενεργοί χρήστες του δημόσιου χώρου και υποκείμενα έκφρασης της δημόσιας ζωής. Γίνονται περισσότερο ενεργητικοί και δραστήριοι στην κοινωνία.

Ουσιαστικά πρόκειται για μια σχέση αλληλεξάρτησης, σύμφωνα με την οποία, όσο ο δημόσιος χώρος βιώνεται ως ασφαλής, του ανταποδίδεται ζωή και δράση, ενώ παράλληλα, όσες περισσότερες και ποικίλες δραστηριότητες συμβαίνουν στο δημόσιο χώρο τον καθιστούν και περισσότερο ασφαλή τόπο.

Η ασφάλεια του κοινού στο δημόσιο χώρο συνδέεται σε ένα βαθμό με τη φύλαξη και την προστασία του χώρου από την πλευρά της πολιτείας με τη μορφή του αποκλεισμού απόμων, της ελεγχόμενης εισόδου ή της αστυνόμευσης με τρόπους που θα εφαρμόζονταν σε ένα ιδιωτικό περιβάλλον, εφόσον αυτά

αναιρούν το αγαθό της ελευθερίας στην κοινή πρόσβαση και χρήση ¹ όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Κλείνοντας, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η ζωντανή πόλη προσπαθεί να αντιστρέψει την τάση να αποσύρονται οι άνθρωποι σε φυλασσομένες, περιφραγμένες γειτονιές και προβάλλει την ιδέα μιας πόλης στην οποία έχουν όλοι πρόσβαση και είναι ελκυστική για όλους μέσα στην κοινωνία. ²

¹ Low S.Smith, 2005, “The Politics of Public Space”, London: Routledge

² Gehl J., 2013, «Ανθρώπινες πόλεις», εκδόσεις Mbike Events & Digital, μτφρ. Παπαγεωργίου Σ., Παπαγεωργίου Φ., Παπάζογλου Ν.

ΕΙΚΟΝΑ 13 – Προβολή ταινίας σε αστικό δημόσιο χώρο.

B8. Η έλξη του τόπου

Σύμφωνα με τον **Jan Gehl**, ο δημόσιος χώρος της πόλης και συγκεκριμένα η πλατεία θα πρέπει να είναι ελκυστικός και εύκολα προσβάσιμος, ενθαρρύνοντας με αυτόν τον τρόπο τους ανθρώπους και τις δραστηριότητες να μετακινούνται από το ιδιωτικό προς το δημόσιο περιβάλλον. Αντίθετα, υπάρχουν και περιπτώσεις που οι δημόσιοι χώροι είναι σχεδιασμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δύσκολο για κάποιον, τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, να τους επισκεφτεί και να τους χρησιμοποιήσει. ¹

Σε πρώτο επίπεδο, για να υφίσταται η έλξη προς έναν δημόσιο χώρο, προς μια πλατεία, είναι σημαντική η ομαλή μετάβαση από έναν ιδιωτικό χώρο σε ένα δημόσιο. Ουσιαστικά, η έλξη αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ενδιάμεση κατάσταση που βιώνει ο χρήστης, πριν την εμπειρία του στον δημόσιο χώρο ενός δρόμου, μιας πλατείας. Πιο συγκεκριμένα, ο **Jan Gehl** συνεχίζει, εάν το δημόσιο περιβάλλον προσελκύει ή απωθεί είναι, μεταξύ άλλων, ένα ζήτημά του, που βρίσκεται η δημόσια περιοχή σε σχέση με τις ιδιωτικές και πως έχει σχεδιαστεί η μεταβατική ζώνη μεταξύ τους. Τα αυστηρά καθορισμένα όρια - όπως εκείνα που υπάρχουν στα πολυώροφα συγκροτήματα κατοικιών, όπου κάποιος βρίσκεται είτε σε μια απολύτως ιδιωτική περιοχή, στο εσωτερικό του διαμερίσματος, είτε σε μια απολύτως δημόσια περιοχή έξω από αυτό, στο κλιμακοστάσιο, τον ανελκυστήρα ή το δρόμο - καθιστούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, δύσκολη τη μετακίνηση προς το δημόσιο περιβάλλον, εάν αυτή δεν είναι αναγκαία. ²

Αντιθέτως, τα ομαλά και ευέλικτα όρια και οι εύκολα προσβάσιμες ζώνες, οι οποίες δεν είναι ούτε απόλυτα

ιδιωτικές ούτε απόλυτα δημόσιες αποτελούν τα σημεία σύνδεσης του εσωτερικού με το εξωτερικό. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται απλούστερη τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, η κίνηση των κατοίκων και η μεταφορά των δραστηριοτήτων από τον προσωπικό, κλειστό χώρο στον δημόσιο, ανοιχτό χώρο. Εκεί που συμβαίνει η πραγματική ζωή στον απόλυτο βαθμό.

Σε δεύτερο επίπεδο η έλξη σε έναν δημόσιο χώρο έχει να κάνει και με το να μπορεί ο χρήστης να έχει εποπτεία του χώρου. Να μπορεί να αντιλαμβάνεται τι γίνεται και τι συμβαίνει γύρω του, να μπορεί να αφουγκράζεται και να επεξεργάζεται την ευρύτερη πληροφορία που τον περιβάλλει. Αλλά παράλληλα, να μπορεί να αντιληφθεί με ευκολία το δημόσιο χώρο, την πλατεία μέσα σε ένα αστικό ιστό. Να μπορεί να δει τι θα συναντήσει. Ο **Jan Gehl**, θέτει ως παράδειγμα τα παιδιά και την δυνατότητα να βλέπουν το δρόμο ή την παιδική χαρά από τα σπίτια τους, να μπορούν να παρακολουθήσουν τι συμβαίνει και ποιοι είναι έξω και παίζουν. Σε αυτή την περίπτωση παρακινούνται να βγουν και να παίξουν περισσότερο από εκείνα τα παιδιά που ζουν σε ψηλότερους ορόφους ή πολύ μακριά από τους δημόσιους χώρους και δεν είναι σε θέση να βλέπουν τι γίνεται.³

Ένα τρίτο στάδιο αποτελεί η ανάγκη για κοινωνικοποίηση και η ανάγκη συμμετοχής σε κάποια δράση. Από τα παιδιά και το ομαδικό παιχνίδι σε μια παιδική χαρά μέχρι τις μεγαλύτερες ηλικίες ανθρώπων οι οποίοι έχουν την ανάγκη να μοιραστούν εμπειρίες και να συμβάλλουν με οποιονδήποτε τρόπο στα κοινά. Πράγματι λοιπόν, η πλατεία δίνει αυτό το αίσθημα, προσφέρει αυτή την δυνατότητα. Αρκεί μια επαφή, ένας διάλογος να αρχίσει να εξελίσσεται.

^{1, 2, 3} Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 121 – 122 - 123

ΕΙΚΟΝΑ 14 – Το παιχνίδι.

B9. Η όραση ,η ακοή, η ομιλία και η όσφρηση

Η όραση

Η σημαντική ευκαιρία που προσδίδει ένας δημόσιος χώρος και που συμβάλλει στην οικειοποίηση του από τον χρήστη, είναι η ευκαιρία να βλέπει κανείς άλλους ανθρώπους. Βασική προϋπόθεση για αυτό το ζήτημα, το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω, αποτελεί και η κλίμακα ενός δημόσιου χώρου και μιας πλατείας. Πιο συγκεκριμένα, για να επιτευχθεί αυτό σύμφωνα με τον **Jan Gehl**, είναι φρόνιμο να δουλεύει ο αρχιτέκτονας ταυτόχρονα με διάφορα κοινωνικά πεδία όρασης. Για παράδειγμα, με τη μέγιστη απόσταση στην οποία μπορείς να βλέπεις γεγονότα (70 με 100 μέτρα) συνδυασμένη με τη μέγιστη απόσταση για να μπορείς να βλέπεις εκφράσεις προσώπου (20 με 25 μέτρα). ¹ Στην συνέχεια συμπληρώνει πως η δυνατότητα να βλέπεις είναι ακόμα ένα ζήτημα εποπτείας και οπτικού πεδίου, ζήτημα ανεμπόδιστων γραμμών όρασης. Σε θέατρα και κινηματογράφους τα καθίσματα του κοινού συχνά σχεδιάζονται σε αμφιθεατρική διάταξη και σε αίθουσες διαλέξεων το βάθρο του ομιλητή είναι υπερυψωμένο, ώστε όλοι να μπορούν να δουν. ² Αντίστοιχες σχεδιαστικές χειρονομίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο δημόσιο χώρο μιας πλατείας.

Ένα σημαντικό παράδειγμα αμφιθεατρικής πλατείας αποτελεί η **Piazza del Campo** της Σιένας. Όλη η πλατεία είναι χτισμένη σε ένα μεγάλο βάθρο - ένα κοχύλι, με μέρη για να σταθείς και για να καθίσεις κατά μήκος των προσόψεων στην περιμέτρή της. Η συγκεκριμένη διαμόρφωση παρέχει τη δυνατότητα να στέκεσαι σε όλα τα σημεία της πλατείας χωρίς να χάνεις την αίσθηση του γενικού συνόλου του αστικού χώρου. Ενώ παράλληλα τα μέρη για να κάθεται στην περίμετρο είναι

προστατευμένα στις πλάτες των καθισμάτων με αποτέλεσμα ο χρήστης να αισθάνεται οικεία στον τόπο.

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζει την όραση σε έναν δημόσιο χώρο είναι ο **φωτισμός**. Πέρα από το σωστό και επαρκή φωτισμό που χρειάζονται τα αντικείμενα για να αναδειχθούν σε έναν δημόσιο χώρο, είναι απαραίτητος και ο κατάλληλος φωτισμός των υποκειμένων, δηλαδή των προσώπων των ανθρώπων. Στόχος της λειτουργίας αυτής είναι η γενικότερη αίσθηση απόλαυσης και ασφάλειας του χώρου, όσο και η ευκαιρία να βλέπεις όλα τα γεγονότα που διαδραματίζονται γύρω σου με αποτέλεσμα να επέρχονται νέες ευκαιρίες για νέες κοινωνικές επαφές.

Καλύτερος φωτισμός δεν είναι απαραίτητα ο έντονος φωτισμός. Καλύτερος φωτισμός σημαίνει η σωστή ένταση του φωτός. Σημαίνει η σωστή κατεύθυνση, η σωστή θέση στην οποία τοποθετείται και η σωστή θερμοκρασία.

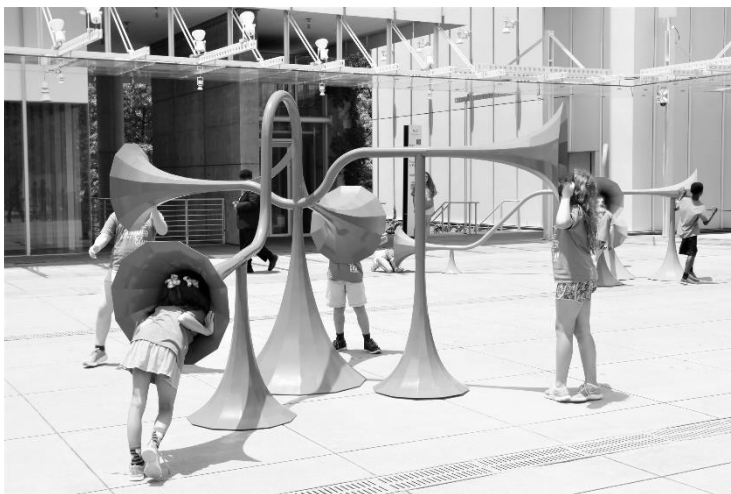

ΕΙΚΟΝΑ 15 – Piazza del Campo

Η ακοή

Είναι γεγονός πως πολύ συχνά και κατά την μετατροπή ενός δρόμου οχημάτων σε πεζόδρομο, δημιουργούνται ευκαιρίες για να ακούσεις άλλους ανθρώπους γύρω σου, να ακούσεις την ζωή της πόλης. Έτσι λοιπόν και σε μια πλατεία, είναι εξίσου σημαντική η κατάλληλη απόσταση από έναν κεντρικό αυτοκινητόδρομο προκειμένου να μπορεί να φιλοξενήσει ζωή. Να μπορεί να οικειοποιηθεί από τους καθημερινούς της χρήστες και τους νέους επισκέπτες. Πέρα από την απόσταση, υπάρχουν και άλλα μέσα τεχνικά και φυσικά που εξυπηρετούν την προστασία ενός καθαρού ηχητικού περιβάλλοντος σε μια πλατεία, όπως η πυκνή υψηλή φύτευση στα κατάλληλα σημεία, αλλά και ειδικές κατασκευές ηχητικής ανάκλασης.

Σε μια κεντρική πλατεία σε έναν αστικό ιστό, ο θόρυβος των αυτοκινήτων θα πρέπει να αντικαθίστανται από τον ήχο των βημάτων των ανθρώπων, των φωνών, των μουσικών, του νερού που τρέχει, από το θρόισμα των φύλλων και ούτω καθεξής. Θα πρέπει να καθίσταται δυνατό να μπορεί ο χρήστης να κάνει διάλογο, να ακούσει μουσική, να ακούσει άλλους "ξένους" διαλόγους και συζητήσεις, να μπορεί να ακούσει τα παιδιά να παίζουν. Η συγκεκριμένη δυνατότητα προσφέρει στον χρήστη μια συνολική αντίληψη της ζωής της πόλης υπό το αίσθημα μιας ψυχολογικής - σωματικής άνεσης και ευημερίας.

ΕΙΚΟΝΑ 16 – Παιχνίδι με τον ήχο.

ΕΙΚΟΝΑ 17 – Μουσική στους δρόμους.

Η ομιλία

Σύμφωνα με τον **Jan Gehl**, οι ευκαιρίες να μιλάς με άλλους ανθρώπους επηρεάζονται σημαντικά από την ποιότητα των υπαίθριων χώρων. Είναι δυνατό να διακρίνουμε τρεις διαφορετικές κατηγορίες υπαίθριας συζήτησης, που η κάθε μία θέτει διαφορετικές απαιτήσεις στο περιβάλλον. Συζητήσεις με ανθρώπους και χρήστες που σε συνοδεύουν, συζητήσεις με γνωστούς που συναντάς και τέλος, πιθανές συζητήσεις που προκύπτουν από συναντήσεις με αγνώστους.³ Εν κατακλείδι ο δημόσιος χώρος και συγκεκριμένα η πλατεία όπως έγινε αναφορά και στην προηγούμενη ενότητα καλείται, είναι "υποχρεωμένος" να δημιουργεί το κατάλληλο έδαφος για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, επαφών και συζητήσεων.

ΕΙΚΟΝΑ 18 – Η ομαδική συζήτηση.

Η όσφρηση

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζει την οικειοποίηση ενός δημόσιου χώρου, μιας πλατείας, είναι οι μυρωδιές. Προκειμένου ένας χρήστης να μπορεί να αισθάνεται άνετα και φιλόξενος σε ένα δημόσιο χώρο θα πρέπει η όσφρησή του να αντιλαμβάνεται είτε άοσμες μυρωδιές είτε ευχάριστες σε ήπιο και βιώσιμο βαθμό. Την καλύτερη μέθοδο αποτελούν τα άνθη, τα δέντρα και τα φυτά που παράλληλα με τα αρώματα που εκπέμπουν, φιλτράρουν και το μολυσμένο αέρα της πόλης, βελτιώνουν το μικροκλίμα του χώρου της πλατείας.

^{1, 2, 3} Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 171 -176

ΕΙΚΟΝΑ 19 – Τα λουλούδια και οι μυρωδιές τους.

B10. Η στάση και η κίνηση

Καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό για μια πλατεία να έχει δοθεί κατά τον σχεδιασμό της, έμφαση σε μια ορθή διαμόρφωση χώρου ώστε να υπάρχουν σημεία - περιοχές στάσεις. Μόνο εάν υπάρχει αυτή η πρόβλεψη στον σχεδιασμό θα πραγματοποιηθεί η στάση με διάρκεια σε έναν δημόσιο χώρο. Εάν οι χώροι αυτοί στάσης είναι λίγοι ή κακής ποιότητας, ο χρήστης απλά θα είναι περαστικός. Η ύπαρξη ποιοτικών ευκαιριών θέτει την βάση για την ανάπτυξη πολυάριθμων δραστηριοτήτων έχει ως συνέπεια την παραμονή των ανθρώπων στον δημόσιο χώρο της πλατείας. Ποικίλες δραστηριότητες όπως το διάβασμα, το κολατσιό, το παιχνίδι, η ηλιοθεραπεία ή ακόμα και το ρέμβασμα των περαστικών αποτελούν πόλους έλξης, ενώ παράλληλα οι συγκεκριμένες δραστηριότητες είναι ζωτικής σημασίας για την ποιότητα των δημόσιων χώρων και την οικειοποίηση τους στο πέρασμα του χρόνου.

Το να κάθεται ή να στέκεται στην πλατεία συνεπάγεται και ορισμένες απαιτήσεις, φυσικές και τεχνικές όπως το **κλίμα** και η **κλίμακα**, όπου θα αναλύσουμε παρακάτω. Εξίσου σημαντικό ρόλο έχει και η κατάλληλη και στοχευμένη τοποθέτηση καθιστικών. Όταν οι καθιστικοί πάγκοι τοποθετούνται τυχαία ή απλά γεμίζουν σχεδιαστικά κενά τότε οι θέσεις παρόλο που φαίνονται αρκετές, στην πραγματικότητα δεν είναι.

Επιπλέον, ο **προσανατολισμός** και η **θέα** παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην επιλογή ενός χρήστη για το που θα επιλέξει να καθίσει ή να σταθεί. Όταν ο άνθρωποι επιλέγουν

να καθίσουν σε ένα δημόσιο περιβάλλον είναι σχεδόν πάντοτε επειδή θέλουν να απολαύσουν τα πλεονεκτήματα και τις ιδιαιτερότητες που προσφέρει ο συγκεκριμένος τόπος.

Η κίνηση ή αλλιώς το περπάτημα είναι αρχικά ένα είδος μετακίνησης και περιπλάνησης μέσα σε έναν αστικό ιστό. Είναι ένας τρόπος να πηγαίνεις στον προορισμό σου, ενώ παράλληλα η διαδικασία σου παρέχει και μια άτυπη και μη περίπλοκη δυνατότητα να είσαι παρών σε ένα δημόσιο περιβάλλον - στο κοινωνικό γίνεσθαι. Περπατάει κανείς για να εκτελέσει μια εργασιακή υποχρέωση, για να χαλαρώσει από την έντονη καθημερινότητα, για να δει απλά το περιβάλλον γύρω του. Η διαδικασία της κίνησης - το περπάτημα μπορεί να είναι είτε μια ανάγκη, είτε το έναυσμα για να είναι κανείς παρών χωρίς να συμμετέχει σε ένα γεγονός που διαδραματίζεται σε κοινή θέα. Ωστόσο για να επιτευχθεί το περπάτημα υπό φιλικές συνθήκες για τον άνθρωπο, θα πρέπει να εμφανίζει το υλικό περιβάλλον ορισμένες προδιαγραφές που ανταποκρίνονται στην ύλη και την ψυχολογία που του προσδίδουν υλικές και άυλες ποιότητες αντίστοιχα.

Η κίνηση απαιτεί χώρο, ελευθερία κινήσεων και ομαλές μεταβάσεις. Ο χώρος της πλατείας θα πρέπει να έχει το ιδανικό πλάτος. Για παράδειγμα όχι αρκετά φαρδύς ώστε να επιτρέπει την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και ποικίλων δραστηριοτήτων, αλλά και ούτε στενός ώστε να εμποδίζεται η κίνηση και κατά συνέπεια να δοκιμάζεται η ανοχή των πεζών.

Το περπάτημα στην πλατεία εμφανίζει διάφορα χαρακτηριστικά ως προς τα μέλη του σε σχέση με τον χρόνο.

Υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς τις πληθυσμιακές ομάδες συνάρτηση του χρόνου μέσα στην ημέρα. Για παράδειγμα το απόγευμα συναντάει κανείς παιδιά με γονείς, νωρίς το βράδυ ηλικιωμένους και αργά το βράδυ νέους.

Σύμφωνα με τον **Jan Gehl** και έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Κοπεγχάγη, το γεγονός ότι το περπάτημα αποτελεί μια διαδικασία άσκησης και ως αποτέλεσμα προκαλεί κόπωση, κάνει τους πεζοδούς να είναι επιλεκτικοί με την επιλογή των διαδρομών τους. Οι άνθρωποι δύσκολα δέχονται μεγάλες παρακάμψεις από την καθορισμένη κύρια κατεύθυνσή τους και αν ο στόχος είναι ορατός, τείνουν να κατευθύνονται κατευθείαν προς αυτόν. Επιπλέον όταν οι άνθρωποι περπατούν, προτιμούν ευθείες διαδρομές και επιλέγουν να "κόβουν δρόμο". Μόνο σημαντικές δυσκολίες, όπως επικίνδυνη κίνηση, πολύ μεγάλα εμπόδια, φαίνεται να μπορούν να διακόψουν αυτό το μοτίβο.¹

Τόσο η στάση όσο και η κίνηση είναι περιεκτικές δραστηριότητες (περιλαμβάνουν μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων) και απαιτούν υψηλή ποιότητα υλικού περιβάλλοντος με την στάση να αποτελεί το κορυφαίο δείγμα της οικειοποίησης μιας πλατείας. Παρόλα αυτά, υπάρχει και μια ενδιάμεση κατάσταση, αυτή του να στέκεσαι. Οι περισσότερες εν στάση δραστηριότητες σε μια πόλη είναι λειτουργικής φύσης, από το φανάρι μέχρι την γρήγορη αγορά ενός αγαθού, μιας υπηρεσίας. Το να στέκεσαι για λίγο για να μιλήσεις με κάποιον γνωστό, ίσως αρκετές φορές αποτελεί και αναγκαία κατάσταση πέρα από ευχαρίστηση. Το να στέκεσαι για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, και όταν η ενέργεια από σύντομη γίνεται πολύωρη, τότε ο δημόσιος χώρος και συγκεκριμένα η πλατεία οφείλει να σου παρέχει τις

κατάλληλες συνθήκες. Αποτελεί σύνηθες φαινόμενο οι άνθρωποι να στέκονται όρθιοι κατά μήκος των προσόψεων που περιβάλλουν μια πλατεία, κάτω από περιμετρικές στοές, εσοχές, στέγαστρα ή δέντρα. Σε μια έρευνα για τα σημεία που προτιμώνται από τους κατοίκους για στάσεις σε περιοχές αναψυχής στην Ολλανδία, ο κοινωνιολόγος **Derk de Jonge**, αναφέρει το χαρακτηριστικό "φαινόμενο της «άκρης». Οι άκρες του δάσους, μιας παραλίας, μιας συστάδας δέντρων ή ενός ξέφωτου ήταν οι ζώνες που προτιμούσαν για στάση, ενώ οι ανοιχτές πεδιάδες ή οι παραλίες δεν χρησιμοποιούνταν παρά μόνο αφού οι ακραίες ζώνες ήταν πλήρως κατειλημμένες.^{2,1}

Η προφανής εξήγηση για τη δημοφιλία των ακραίων ζωνών είναι ότι η θέση στην άκρη ενός χώρου σου παρέχει τις καλύτερες ευκαιρίες για να τον επιβλέψεις. Μια επιπλέον παρόμοια εξήγηση αναλύεται από τον **Edward T. Hall**, όπου περιγράφει πώς το να στέκεσαι στην άκρη ενός δάσους ή κοντά σε μια πρόσοψη βοηθά το άτομο ή την ομάδα να κρατήσει απόσταση από τους άλλους.^{3,1}

Ουσιαστικά μια οικειοποιημένη πλατεία, μια ζωντανή πλατεία, μια πλατεία επιτυχημένη για την πόλη και την κοινωνία θα πρέπει να φιλοξενεί πεζούς και καθήμενους, όλο των ηλικιών, όλες τις ώρες της ημέρας, σε όλους τους τόπους της πλατείας.

¹ Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 171 -176

² Jonge, derk de., 1968, Applied Horology, landscape 17, no. 2, 10-11

³ Hall, Edward T., 1966, The Hidden Dimension, Doubleday, New York

ΕΙΚΟΝΑ 20 – Άνθρωποι που στέκονται.

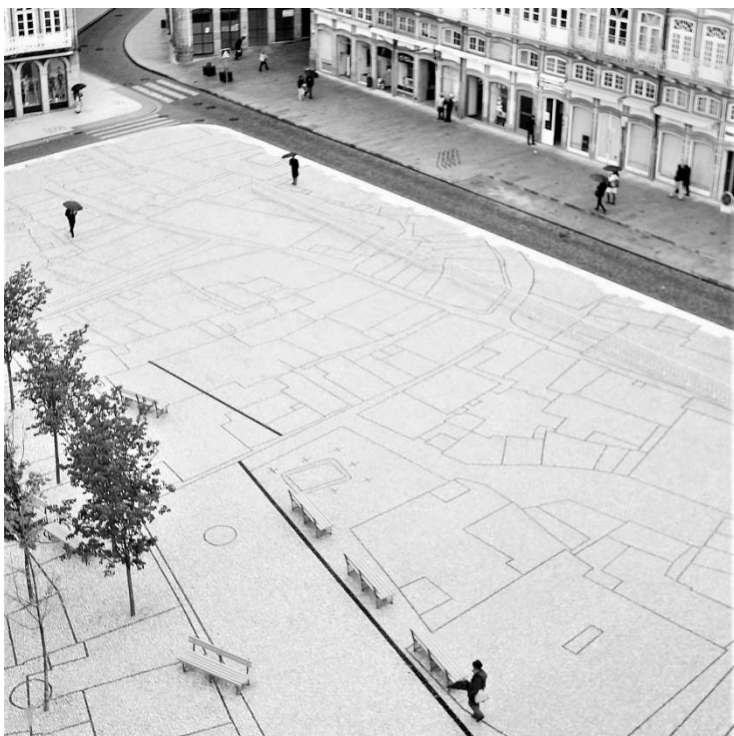
B11. Η κλίμακα του τόπου

Η κλίμακα ενός δημόσιου χώρου και συγκεκριμένα της πλατείας, αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό τόσο στην συνοχή του αστικού σχεδιασμού, όσο και στην οικειοποίησή του. Φυσικά είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό οι δραστηριότητες, ο πληθυσμός - ο αριθμός των κατοίκων και οι λειτουργίες που θα πρέπει να φιλοξενεί μια πλατεία. Ωστόσο θα πρέπει να υπάρχει μια λεπτή γραμμή ενσωμάτωσης και ένταξης της κλίμακας τόσο στην μορφολογία μιας πόλης όσο και στην φυσική ανθρώπινη κλίμακα η οποία δεν είναι σε θέση να μεταβάλλεται ποτέ. Όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, κάθε σχεδιαστική πρόταση σχεδιάστηκε από άνθρωπο για τον άνθρωπο.

Αναλυτικότερα, για να λειτουργήσουν ορθά οι ανθρώπινες αισθήσεις και ανέσεις, όπως η όραση για παράδειγμα τα σημεία ενδιαφέροντος σε μια πλατεία θα πρέπει να βρίσκονται στην κατάλληλη κλίμακα τόσο τα ίδια όσο και μεταξύ τους. Οι ευκαιρίες των χρηστών των πλατειών να βλέπουν άλλους ανθρώπους που αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι εξίσου ένα ζήτημα απόστασης και κλίμακας. Αν η έκταση μιας πλατείας είναι υπερβολικά μεγάλη, η δυνατότητα να συμμετέχεις στα δρώμενα χάνεται. Η δυνατότητα να αισθανθείς τον χώρο, χάνεται. Σε αρκετές περιπτώσεις, αυτή η δυνατότητα εποπτείας και αισθητηριακού ελέγχου μιας μεγάλης ποικιλόμορφης «σκηνής» θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την συνοχή ενός κοινωνικού συνόλου.

Άρα ως αποτέλεσμα, θα πρέπει να διαστασιολογούνται οι μεγάλοι δημόσιοι χώροι, έτσι ώστε τα όρια τους να αντιστοιχούν στα αισθητηριακά πεδία του ανθρώπου. Με

αυτό τον τρόπο θα υπάρχει η δυνατότητα να συμβαίνουν πολλές και ποικίλες δραστηριότητες στην πλατεία σε πλήρη θέα από όλους προς όλους. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι φρόνιμο ο αρχιτέκτονας να λαμβάνει υπόψη του στην μελέτη του όλα τα διαφορετικά αισθητηριακά πεδία. Είναι φρόνιμο να τοποθετηθεί η ανθρώπινη κλίμακα στα σχέδια του, ο ίδιος ο άνθρωπος.

ΕΙΚΟΝΑ 21 – Καλλιτεχνική προσέγγιση δαπεδόστρωσης πλατείας με διάγραμμα ίχνους πόλης σε κλίμακα.

B12. Το κλίμα του τόπου

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την οικειοποίηση μιας πλατείας, είναι αυτός του κλίματος. Μια μελέτη που έκανε ο **Peter Bosselmann**¹ στο Σαν Φρανσίσκο, αφορά τη σχέση μεταξύ συνθηκών άνεσης και κλίματος, αποκαλύπτοντας μια ενδιαφέρουσα ομοιότητα ανάμεσα στις κλιματικές συνθήκες στον Σαν Φρανσίσκο και την Σκανδιναβία.

Συγκεκριμένα, «τον περισσότερο χρόνο, οι άνθρωποι που βρίσκονται έξω από το σπίτι, απαιτούν άμεσο ηλιακό φως και προστασία από τον άνεμο, για να νιώθουν άνετα. Εκτός από τις πιο ζεστές μέρες, όλες τις υπόλοιπες οι πλατείες και τα πάρκα που ανεμοδέρνονται ή βρίσκονται στη σκιά είναι, πρακτικά έρημα, ενώ εκείνα που προσφέρουν ηλιακό φως και προστασία από τον άνεμο χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό.»²

Θα πρέπει λοιπόν, κατά τον σχεδιασμό των δημόσιων πλατειών να δίνεται έμφαση στην προστασία από τις δυσμενείς κλιματικές συνθήκες, ώστε να εξασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές για τις υπαίθριες δραστηριότητες. Ο σχεδιασμός ενός δημόσιου χώρου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του το τοπικό κλίμα, καθώς ο άνεμος τείνει να περνάει πάνω από χαμηλά κτήρια, αλλά ταυτόχρονα παγιδεύεται στα ψηλά με κατεύθυνση προς τα κάτω, προς τον δημόσιο χώρο.

Ένα ακόμα κρίσιμο σημείο είναι και το μικροκλίμα ενός τόπου μιας περιοχής. Όπως το μικροκλίμα που διαμορφώνεται γύρω από έναν καθιστικό πάγκο, ή αυτό που διαμορφώνεται κατά μήκος ενός μονοπατιού, πάνω σε μια πλατεία ή σε ένα πάρκο. Είναι λοιπόν αναγκαίο, κατά τον σχεδιασμό των διαδρομών

για περπάτημα και των ανοιχτών χώρων για ξεκούραση και δραστηριότητες σε μια πλατεία, να πραγματοποιούνται οι ιδανικές χειρονομίες που καθιστούν το μικροκλίμα βιώσιμο και ευχάριστο για τους χρήστες. Τέτοιες χειρονομίες είναι οι ανεμοφράκτες με δέντρα και θάμνους, η ύπαρξη νερού για τον φυσικό δροσισμό και οι στεγασμένες περιοχές στα κατάλληλα σημεία.

¹ Bosselmann Peter, 1984, Sun, Wind and Comfort: A study of Open Spaces and Sidewalks in Four Downtown Grannskab, Statens Planverk, Stockholm

² Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 183

ΕΙΚΟΝΑ 22 – Άνθρωποι που κάθονται υπό την σκιά των δέντρων.

ΕΙΚΟΝΑ 23 – Παιδιά που παίζουν και δροσίζονται ταυτόχρονα.

B13. Η αίσθηση του τόπου

Η αίσθηση του τόπου. Φωνές, γέλια, συζητήσεις. Άνθρωποι όλων των ηλικιών συνυπάρχουν αρμονικά. Βιώνουν στιγμές, ζουν και αισθάνονται ο ένας τον άλλον, αισθάνονται το φως του ήλιου να φωτίζει τις ψυχές τους, την καθημερινότητά τους. Αισθάνονται την συντροφιά του κόσμου ή και την μοναχικότητά τους μέσα στο πλήθος. Αφουγκράζονται τα αρώματα του περιβάλλοντος, ταξιδεύουν με το βλέμμα σε τόπους πέρα από τον πραγματικό, συλλογίζονται μέσα στην φασαρία και την βουή της πόλης. Πολλά συναισθήματα και εμπειρίες, όλες τόσο διαφορετικές και μοναδικές γίνονται ένα στον κοινό τόπο. Τόποι σαν αυτόν πλούσιοι από αισθήσεις βιώνονται στην καθημερινότητα του κάθε ανθρώπου. Τόποι πλούσιοι σε ευκαιρίες για συναντήσεις και για καθημερινές δραστηριότητες , τόποι για να είσαι μαζί με άλλους ανθρώπους, να παρατηρείς και να συμμετέχεις σε διάφορες καταστάσεις.

Το αν θα έχει ή όχι ένας χρήστης ελκυστικές εμπειρίες μέσα σε έναν δεδομένο χώρο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον σχεδιασμό του. Ο **Gordon Cullen**,¹ εξετάζει διεξοδικά την έννοια της αίσθησης του τόπου. Ουσιαστικά δείχνει πώς μια δυνατή οπτική εικόνα συμβάλλει στο να νιώθουν οι άνθρωποι μια αίσθηση που τους αφήνει ο τόπος. Μια αίσθηση που τους φανερώνεται βιώνοντας τον τόπο. Την αίσθηση του τόπου που τους εμπνέει.²

Στην διαμόρφωση της αίσθησης του τόπου συντελούν όλοι οι παράγοντες που τον κάνουν φιλόξενο και ευχάριστο για τον κάτοικο-χρήστη. Όταν συμβαίνουν τα παραπάνω, το αποτέλεσμα είναι ο χώρος να καθίσταται οικειοποιημένος.

¹ Cullen Gordon, 1961, Townspace, The architectural Press, London

² Gehl Jan, 2013, Livet Melle Husene / Η Ζωή ανάμεσα Στα Κτήρια - Χρησιμοποιώντας Το Δημόσιο Χώρο, Μτφ. Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλιά, Ταράνη Παρασκευή, Επιμέλεια: Κονταξή Ελένη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 189

ΕΙΚΟΝΑ 24 – Η αίσθηση του τόπου.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ

ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Γ1. Το μετρό για την πόλη και τον αστικό ιστό

Την βασική οπτική με την οποία θα αναλυθεί το μετρό, στην παρούσα ερευνητική εργασία, αποτελεί ο σχεδιασμός και συγκεκριμένα ο τρόπος που συνδιαλέγεται χωρικά, πάνω σε μια πλατεία, μέσα στον αστικό ιστό. Σκοπός αυτής της ανάλυσης είναι η εισαγωγή των παραμέτρων μετρό στην πλατεία, το πως επηρεάζει την κινητικότητα, τις δραστηριότητες, τη ζωή και κατά συνέπεια την οικειοποίησή της από τους ανθρώπους. Στην επόμενη ενότητα θα αναλυθεί η συγκεκριμένη συνθήκη, σε τρία παραδείγματα πλατειών με υφιστάμενο σταθμό μετρό στην Αθήνα.

Ένα σύστημα μεταφοράς κατά κανόνα έχει διάφορες επιπτώσεις στις γύρω περιοχές που αυτό γειτνιάζει. Αυτές οι επιπτώσεις μερικές φορές εμφανίζονται γύρω από τους σταθμούς, μερικές φορές γύρω από τα περάσματα διέλευσης και σε ορισμένες περιπτώσεις ως συνδυασμός και των δύο. Το μετρό, ως υπόγειο στο μεγαλύτερο μέρος του σιδηροδρομικό σύστημα είναι ένα από τα ευρέως χρησιμοποιούμενα μέσα μαζικής μεταφοράς. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, η ανάπτυξη των δικτύων του μετρό στις αστικές περιοχές επηρεάζει σημαντικά τις χωρικές ροές, την αστική κινητικότητα, καθώς και τη χωρική ανάπτυξη αστικών περιοχών.¹

Σε **οικονομικό επίπεδο**, η εισαγωγή αστικών μέσων μαζικής μεταφοράς σε μια περιοχή συχνά δημιουργεί σημαντική ευκαιρία για επιτάχυνση της διαδικασίας ανάπτυξής της, ενώ παράλληλα επηρεάζονται και οι αξίες των ακινήτων. Αναλυτικότερα, δημιουργούνται οι συνθήκες για καλύτερη

πρόσβαση, περισσότερες επιλογές κινητικότητας, με το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς. Όλα τα παραπάνω συνιστούν σημαντικούς παράγοντες που αυξάνουν την αξία της γης στις περιοχές, ιδίως σε πληγείσες και αναπτυσσόμενες οικονομικά γειτονίες. Ουσιαστικά, η βελτίωση της διαθεσιμότητας απασχόλησης σε πυρήνες, περιοχές λιανικής και βασικές εγκαταστάσεις για τους πολίτες είναι το πιο προφανές χαρακτηριστικό των επιπτώσεων αυτής της εξέλιξης. Τέτοιες θετικές επιπτώσεις μπορούν να αυξήσουν την αξία της γης γύρω από τους σταθμούς του μετρό και κατά συνέπεια μπορούν να προσφέρουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για τις αστικές υφές, βελτιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ποιότητά τους. Μάλιστα, αξίζει να επισημάνουμε πως οι σταθμοί μετρό, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των γειτονικών περιοχών τους, ιδιαίτερα σε οικονομικές πτυχές. Αυτή η ευκαιρία είναι πολύ σημαντική για αστικές περιοχές, ιδιαίτερα για τις φτωχές και ταλαιπωρημένες που αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια στην προσέλκυση επενδύσεων για την αναγέννηση και ανανέωσή τους. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι η ορθή και στοχευμένη διαχείριση γύρω από τους σταθμούς του μετρό και συγκεκριμένα στις πλατείες ή καλύτερα, γύρω από αυτές, μπορεί να επιφέρει σημαντικές μεταβολές.²

Σε **περιβαλλοντικό επίπεδο**, η χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς και συγκεκριμένα του μετρό, επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα στην αποκέντρωση και αποσυμφόρηση από οχήματα, σε ένα αστικό ιστό. Ουσιαστικά, μειώνεται τόσο η μόλυνση του αέρα της πόλης όσο και η ηχορύπανση, με αποτέλεσμα η πόλη να είναι ένα βιώσιμο μέρος να ζει κανείς.

Το ζήτημα που θέτει η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία μέσω της έρευνας που διεξάγαμε, είναι το κατά πόσο αυτές οι μεταβολές επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία της πλατείας, καθώς και τα φαινόμενα και τις πρακτικές που φανερώνουν την οικειοποίησή της.

¹ J. Pérez Igualada, 2015, The metro and the city: interaction with the urban landscape in the new underground stations in Valencia 1995–2010, WIT Press

² Reza Kheyroddin, Aliakbar Taghvaaee, Amir Forouhar, The Influence of Metro Station Development on Neighbourhood Quality The Case of Tehran Metro Rail System, International review for spatial planning and sustainable development, Vol.2 No.2 (2014), 64-75

Γ2. Το μετρό ως νέα παρέμβαση σε μια πλατεία

Τόσο η αρχιτεκτονική των σταθμών μετρό της πλατείας, όσο και ο τρόπος με τον οποίο τοποθετούνται και διαμορφώνονται σε αυτές, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τόσο από την κοινωνία, όσο και από τους αρχιτέκτονες.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως η τοποθέτηση σταθμών μετρό στους δημόσιους χώρους μιας πόλης, είναι εξίσου αναγκαία όσο η ύπαρξη δημόσιων χώρων πλατειών για ένα κοινωνικό σύνολο. Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη διαδικασία είναι απαραίτητη τόσο για την πόλη, όσο και για το χρήστη, αφού οι σταθμοί είναι χώροι που εξυπηρετούν τον πολίτη στην εύκολη μετακίνησή του μέσω του δικτύου του μετρό, συνδυάζοντας και συνδέοντας παράλληλα δύο διαφορετικά επίπεδα ή στρώματα της πόλης, τόσο το δίκτυο των δρόμων, όσο και υπόγειο δίκτυο του μετρό.

Ο μητροπολιτικός σιδηρόδρομος κινείται και στο επίπεδο του εδάφους, όπως επίσης και στην περιφέρεια ή στις περιαστικές περιοχές των μεγάλων πόλεων και οι σταθμοί είναι κτήρια, σαφώς αναγνωρίσιμα ως αρχιτεκτονικά τοπόσημα της πόλης, όπου κανείς μπαίνει από τη μια πλευρά, αγοράζει το εισιτήριο στο διάδρομο και βγαίνει στην απέναντι πλευρά, στις πλατφόρμες για να επιβιβαστεί στο βαγόνι του.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε, πως το σύστημα, της άμεσης και ευανάγνωστης πρόσβασης αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία, ειδικά όταν οι σιδηροδρομικές γραμμές διέρχονται από κεντρικές περιοχές των πόλεων. Εξίσου περίπλοκο είναι όταν οι γραμμές γίνονται υπόγειες. Το σύστημα αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι σταθμοί του μετρό να μην εμφανίζονται ως κτήρια στην αστική σκηνή και ειδικότερα στην πλατεία, και η πρόσβαση στις πλατφόρμες τους να επιτυγχάνεται από «τυχαίες», τις περισσότερες φορές, κλίμακες που κατεβαίνουν από το επίπεδο του εδάφους ενός δημόσιου χώρου, μιας πλατείας, στο υπόγειο επίπεδο του μετρό.

Οι συγκεκριμένες σκάλες, εκτός από τις πλατείες, συνήθως τοποθετούνται σε πεζοδρόμια και σε πλατώματα όταν οι διαστάσεις τους το επιτρέπουν. Οι είσοδοι – σκάλες για τις αποβάθρες προσδιορίζονται από τον χρήστη ως είσοδοι του μετρό εξαιτίας και μόνο λόγω των στοιχείων σηματοδότησης που διαθέτουν. Αναλυτικότερα, οι σηματοδοτήσεις εμφανίζουν ομοιόμορφη σχεδίαση στην οποία αναγράφεται το λογότυπο και άλλα στοιχεία της εταιρικής ταυτότητας του μετρό τα οποία επαναλαμβάνονται μέσα στον αστικό ιστό. Κάποια παραδείγματα είναι ο κομψός κόκκινος κύκλος με τη λέξη «Underground» στο Λονδίνο ή η μοντερνιστική πινακίδα με τη λέξη «Metropolitain» στο Παρίσι.¹

¹ J. Pérez Iguualada, 2015, The metro and the city: interaction with the urban landscape in the new underground stations in Valencia 1995–2010, WIT Press

ΕΙΚΟΝΑ 25 – Σήμανση ύπαρξης μετρό στο Λονδίνο.

ΕΙΚΟΝΑ 26 – Σήμανση ύπαρξης μετρό στο Παρίσι.

Γ3. Η ζωή στο μετρό

Μπορεί η βασική εστίαση της παρούσας διάλεξης να είναι σχετικά με τον μετρό στον δημόσιο χώρο και συγκεκριμένα σχετικά με τις τρεις κεντρικότερες πλατείες της Αθήνας, αλλά αξίζει να επισημανθεί πριν αναλυθεί η ζωή στην επιφάνεια τους σε επόμενη ενότητα, και τι συμβαίνει κάτω από το επίπεδο αυτών των πλατειών. Στην υπόγεια ζωή και κυκλοφορία της πόλης, στον πυρήνα του μετρό.

Καθότι οι δημόσιες μεταφορές είναι σήμερα ο κατεξοχήν χώρος όπου η έννοια δημόσιος χώρος διατηρεί ένα νόημα. Καθώς στο εσωτερικό των κινούμενων συρμών και τους σταθμούς αλλαγής γραμμών ή μέσου μεταφοράς δηλώνει ο δημόσιος την ύπαρξη του, ενδεχομένως κατά τρόπον αντιφατικό. Ο δημόσιος χώρος, εννοώντας το συγκεκριμένο χώρο όπου όλος ο κόσμος διασταυρώνεται με όλο τον κόσμο, αλλά και το χώρο όπου διαμορφώνεται η κοινή γνώμη, ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το χώρο των δημοσίων μεταφορών. Τεράστια πλήθη περνούν καθημερινά από αυτόν, μαθαίνουν εκεί τα τελευταία νέα, ρίχνουν ενδεχομένως μια ματιά στις διαφημίσεις που εκτίθενται εκεί, και αποκτούν συγκεκριμένη γνώση της λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών μεταφορών.¹

Η αποτελεσματικότητα στο μετρό είναι προφανής και αξιοθαύμαστη. Ο ρυθμός κυκλοφορίας επιταχύνεται στις ώρες αιχμής, και οι φωτεινές επιγραφές στις αποβάθρες, όπου αναγράφεται ο χρόνος αναμονής έως την άφιξη του προσεχούς συρμού, συμβάλουν στο ψυχολογικό καθησυχασμό των επιβατών. Τα προβλήματα εντοπίζονται μάλλον στη σύνδεση και ανταπόκριση με τα υπόλοιπα μέσα

μαζικής μεταφοράς, στα οποία οι χρήστες προσάπτουν τις καθυστερήσεις και την έλλειψη σιγουριάς.

Όλοι εκείνοι οι οποίοι ξεπροβάλλουν στις πλατείες μέσω του μετρό ή ίσως, καλώς ή κακώς, στις πλατείες των μετρό, όλοι οι βιαστικοί περαστικοί, όλοι εκείνοι οι σιωπηλοί, οι γνωστοί άγνωστοι, οι συχνοί χρήστες του μετρό. Όλοι εκείνοι οι καθημερινοί, οι επισκέπτες και οι τυχαίοι της πλατείας. Όλοι εκείνοι συνέβαλαν στα συμπεράσματα ύστερα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους τόπους για την παρούσα διάλεξη.

Το μετρό είναι ταυτόχρονα ένα ολικό κοινωνικό φαινόμενο και ένα μυθιστορηματικό αφήγημα. Το μετρό ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό την επιθυμία του ανθρώπου να παρατηρεί. Μέσα στο μετρό, η ύπαρξη των πολλαπλών ιδιαίτερων και ξεχωριστών παρουσιών εκδηλώνεται με τον πολλαπλασιασμό των λεπτομερειών, με την ζωγραφική έννοια του όρου. ²Όλα τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά από το ντύσιμο και την κόμμωση μέχρι τα εξωστρεφή ή και όχι συναισθήματα αποτυπώνονται στο μετρό. Το μετρό είναι ένα σκηνοθετικό περιβάλλον που διαδραματίζεται η ζωή και η πορεία ενός κοινωνικού συνόλου. Στο μετρό σκηνοθετούνται τα άτομα. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ανθρώπων υπογραμμίζουν στο ατομικό πρόσωπο, τόσο αυτό που το εντάσσει, κατά τρόπο σχεδόν αναγκαστικά στερεότυπο, στην εποχή του, στο κοινωνικό του περιβάλλον, όσο και καθετί με το οποίο επιχειρεί να δηλώσει την παρουσία του ως ιδιαίτερη. Τα άτομα δεν μπορούν να δηλώσουν την παρουσία τους ως ιδιαίτερη χρησιμοποιώντας τα μέσα που τους προτείνει η εποχή, είτε με την μόδα, είτε με τις συνήθειες που επικρατούν.

Ένα βασικό ερώτημα που σχεδόν κάθε χρήστης θέτει στον εαυτό του, κατά την παραμονή του στο μετρό και ιδιαίτερα στο συρμό του μετρό είναι: τι σκέφτονται, τι νιώθουν, ποιοί είναι οι συνάνθρωποι σου. Ουσιαστικά, αυτό συμβαίνει καθώς αναγκάζεσαι να συγχρωτίζεσαι με άτομα σιωπηλά και, όσον αφορά τα πιο νέα, που είναι και τα περισσότερα, συχνά επιδεικτικά απορροφημένα από μουσικές που ακούν ασταμάτητα ή μπροστά από οθόνες κινητών τηλεφώνων.³

Ο επιβάτης του μετρό δεν έχει την ευκαιρία, και αν την είχε την έχασε με το πέρασμα των χρόνων και την ανάπτυξη της τεχνολογίας, να ανταλλάξει μερικές κουβέντες με τον πωλητή εισιτηρίων, τον ελεγκτή, τον σταθμάρχη ή τον επικεφαλής του συρμού. Ο επιβάτης του μετρό πλέον ενημερώνεται από οθόνες, μαγνητοφωνημένα μηνύματα και ειδικά μηχανήματα εξυπηρέτησης και έκδοσης εισιτηρίων.

Auge Marc, 1999, *Pour Une Anthropologie Des Mondes Contemporains / Για Μια Ανθρωπολογία Των Σύγχρονων Κόσμων*, Μτφ. Σαραφίδου Δέσποινα, Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, Αθήνα, σελ. 54, 71

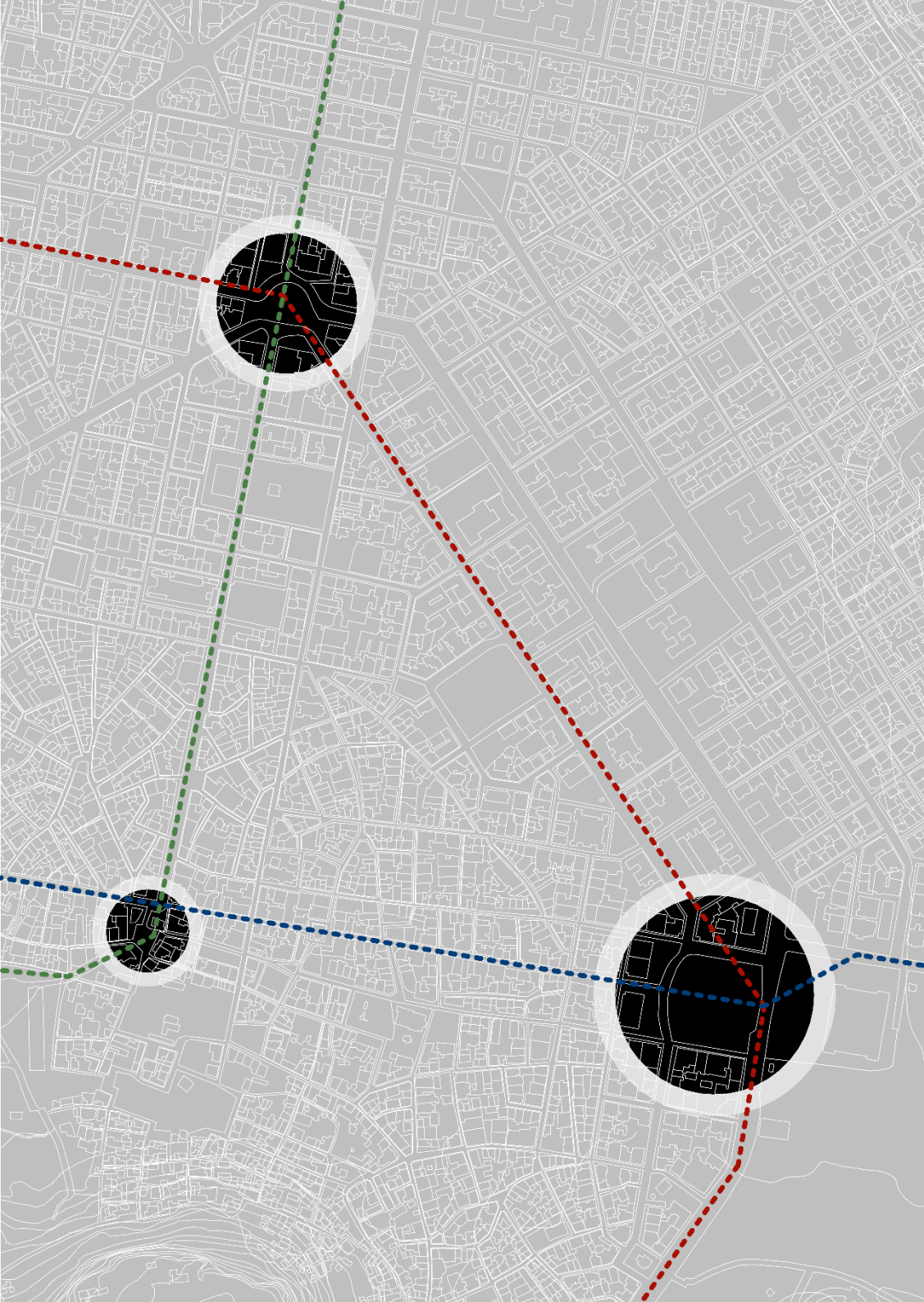
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ

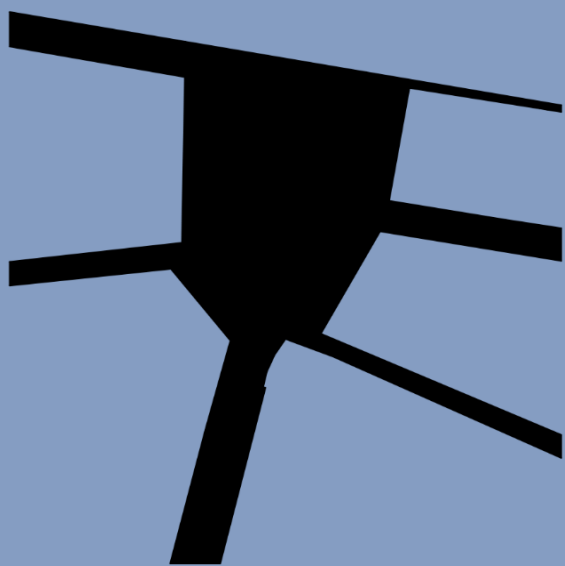
**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ – 3 ΠΛΑΤΕΙΕΣ 3
ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΡΟ**

Γιατί οι πλατείες Μοναστηρακίου, Ομονοίας και Συντάγματος;

Η επιλογή των συγκεκριμένων πλατειών προκύπτει λόγω της κεντρικής τους θέσης στον αστικό ιστό της Αθήνας. Ουσιαστικά πρόκειται για τις τρεις βασικότερες πλατείες σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής. Είναι εκείνες που εμπεριέχουν την ιστορία της πόλης και γενικότερα της Ελλάδας, εκφράζουν την πολυμορφία της κοινωνίας, ενώ παράλληλα έχουν φιλοξενήσει σπουδαία και σημαντικά γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας. Είναι εκείνες οι οποίες φιλοξενούν το μεγαλύτερο πλήθος χρηστών αστικής πλατείας ενώ παράλληλα η καθεμία από αυτές ενσαρκώνει τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά που την καθιστούν μοναδική.

Παράλληλα, πέρα από κοινωνικούς - πολιτιστικούς κόμβους, αποτελούν συγκοινωνιακούς, λόγω της θέσης τους στον αστικό ιστό. Σχετικά με τον παράγοντα του μετρό, αποτελούν τρεις πλατείες διασύνδεσης του υπόγειου δικτύου μεταφοράς ενώ οι σταθμοί και η χωρική διάσταση του μετρό στις πλατείες διαφέρει ως προς τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά τους. Πιο συγκεκριμένα, στην πλατεία Μοναστηρακίου, ο σταθμός φανερώνεται ως ένα κτήριο, στην πλατεία Ομονοίας ως " οπές - βυθίσεις " κάθετες στην επιφάνειά της και τέλος, στην πλατεία Συντάγματος ως μια ενδιάμεση κατάσταση και συγκεκριμένα ως είσοδοι - ανοίγματα σε ένα μέτωπο - τοίχο, κάθετο στην επιφάνειά της.

Δ1. Πλατεία Μοναστηρακίου

Δ1.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η ονομασία της πλατείας πηγάζει από την ύπαρξη του Μοναστηρακίου της Παντάνασσας που ιδρύθηκε τον 10ο αιώνα και αποτελεί τρίκλιτη καμαροσκέπαστη βασιλική. Επίσης, επί της πλατείας βρίσκονται το τζαμί Τζισταράκι όπως και διάφορα μαγαζιά και χώροι εστίασης. Τον 19^ο αιώνα, το Μοναστηράκι αποτελούσε τοποθεσία φιλοξενίας των επισκεπτών από την επαρχία αλλά και σημείο εγκατάστασης τοπικών προμηθευτών εξαιτίας της μεγάλης αγοράς.

Ανατρέχοντας στα πολεοδομικά σχέδια της πόλης των Αθηνών, παρατηρούμε ότι, στο σχέδιο του **Κλεάνθη - Schaubert** το 1832, η πλατεία έχει ημικυκλική μορφή, ενώ στο σχέδιο **klenze** η πλατεία καταργείται. Ωστόσο, καμία από τις παραπάνω προτάσεις δεν υλοποιήθηκε. Έπειτα, κατά την ανέγερση του σταθμού του ΗΣΑΠ, ένας από τους παλαιότερους της επίγειας γραμμής και κατασκευάστηκε το 1895 για να συνδέσει την Αθήνα με το λιμάνι του Πειραιά, και κατά την κατεδάφιση του συγκροτήματος της μονής, μη συμπεριλαμβανομένου του ναού, ο χώρος της πλατείας διευρύνεται. Για τα επόμενα αρκετά χρόνια η πλατεία λειτούργησε σαν συγκοινωνιακός κόμβος, και φιλοξενούσε τις κινήσεις των λεωφορείων, των αυτοκινήτων και των αμαξών που κατακερμάτιζαν την δομή της.

Η πρώτη προσπάθεια ανάπλασης της πλατείας Μοναστηρακίου πραγματοποιείται το 1985 από τον Δήμο Αθηναίων χωρίς να προχωρήσει σε υλοποίηση. Έπειτα το 1998, προκηρύσσεται ανοιχτός αρχιτεκτονικός διαγωνισμός προσχεδίων για την ανάπλαση της πλατείας. Η υλοποίηση της

νικήτριας πρότασης πραγματοποιήθηκε το 2008. Ενδιάμεσα, το 2004 ολοκληρώνεται ο νέος σταθμός του μετρό, Μοναστηράκι.

Η πλατεία Μοναστηράκι συνιστά ένα ιστορικό μείγμα γεγονότων, ρυθμών, διαμορφωμένο από τις διαφορετικές χρονικές ιστορικές περιόδους και την εξέλιξή τους, καθώς από τους διαφορετικούς πολιτισμούς. Αποτελεί δημόσιο χώρο ζωτικής σημασίας για την πόλη καθώς βρίσκεται ανάμεσα σε σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους ενώ παράλληλα λειτουργεί και ως κόμβος. Ο λαϊκός της χαρακτήρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος και με το εμπόριο, εξαιτίας των παζαριών και των μικροπωλητών που είναι εγκατεστημένοι στην ευρύτερη περιοχή.

ΕΙΚΟΝΑ 27 – Πανοραμική άποψη της πλατείας Μοναστηρακίου.

Δ1.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού

Ένα επιπλέον στοιχείο που φανερώνεται άμεσα από τον επισκέπτη - χρήστη στην πλατεία Μοναστηρακίου, είναι η συσχέτιση της με τον αστικό ιστό. Η αμφίδρομη σχέση πόλης πλατείες καθορίζει την προσπελασιμότητα από τις εκάστοτε εισόδους με διαφορετικό τρόπο. Ουσιαστικά, αναγνωρίζεται η επιρροή της πόλης στις ροές εντός της πλατείας αλλά και του τρόπου διοχέτευσης των ροών αυτών πίσω στην πόλη. Η πλατεία αποκτά μια κεντροβαρική θέση μέσα στο αστικό περιβάλλον, λειτουργώντας ως κόμβος και σημείο συνάντησης.

Η πλατεία αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πλατείες της Αθήνας, μαζί με τις Πλατείες Συντάγματος και Ομονοίας και η πρόσβασή της πραγματοποιείται από τις οδούς:

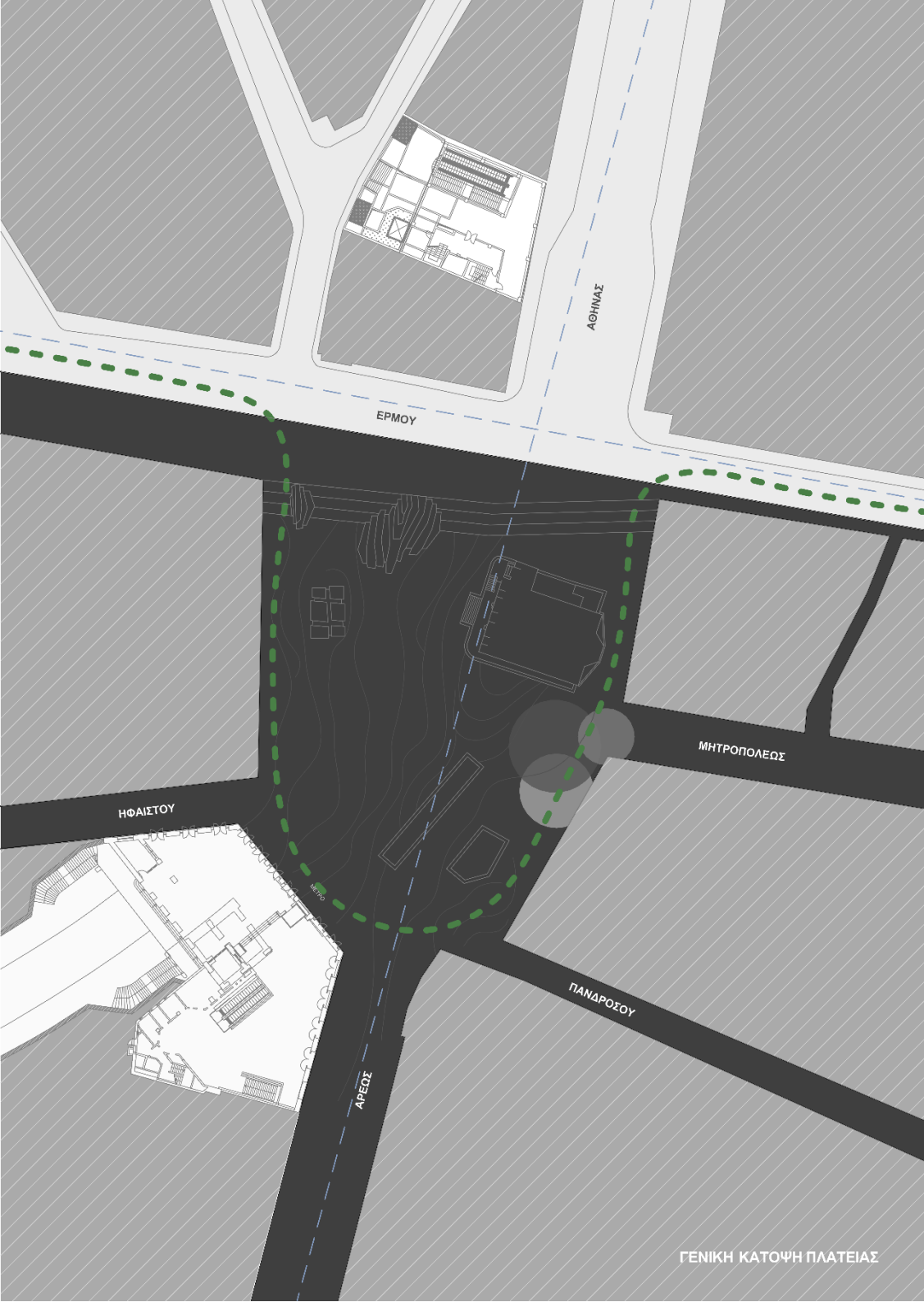
- Ερμού, μια από τις βασικότερες εισόδους η οποία καλύπτει εξ ολοκλήρου την βόρεια πλευρά της πλατείας.
- Αθηνάς, κάθετη στην Ερμού, συνδέει οπτικά και αξονικά την πλατεία Μοναστηράκι με αυτή της Ομονοίας.
- Μητροπόλεως, παράλληλη στην Ερμού και συνδέει ομοίως Σύνταγμα με Μοναστηράκι.
- Πανδρόσου – Ηφαίστου, πεζόδρομοι με εμπορικό και τουριστικό χαρακτήρα.
- Άρεως, είναι η κύρια οπτική φυγή προς την Ακρόπολη, η νότια πλευρά της πλατείας.

ΕΝΔΕΙΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

ΕΝΔΕΙΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΗΦΑΙΣΤΟΥ

ΑΡΕΩΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

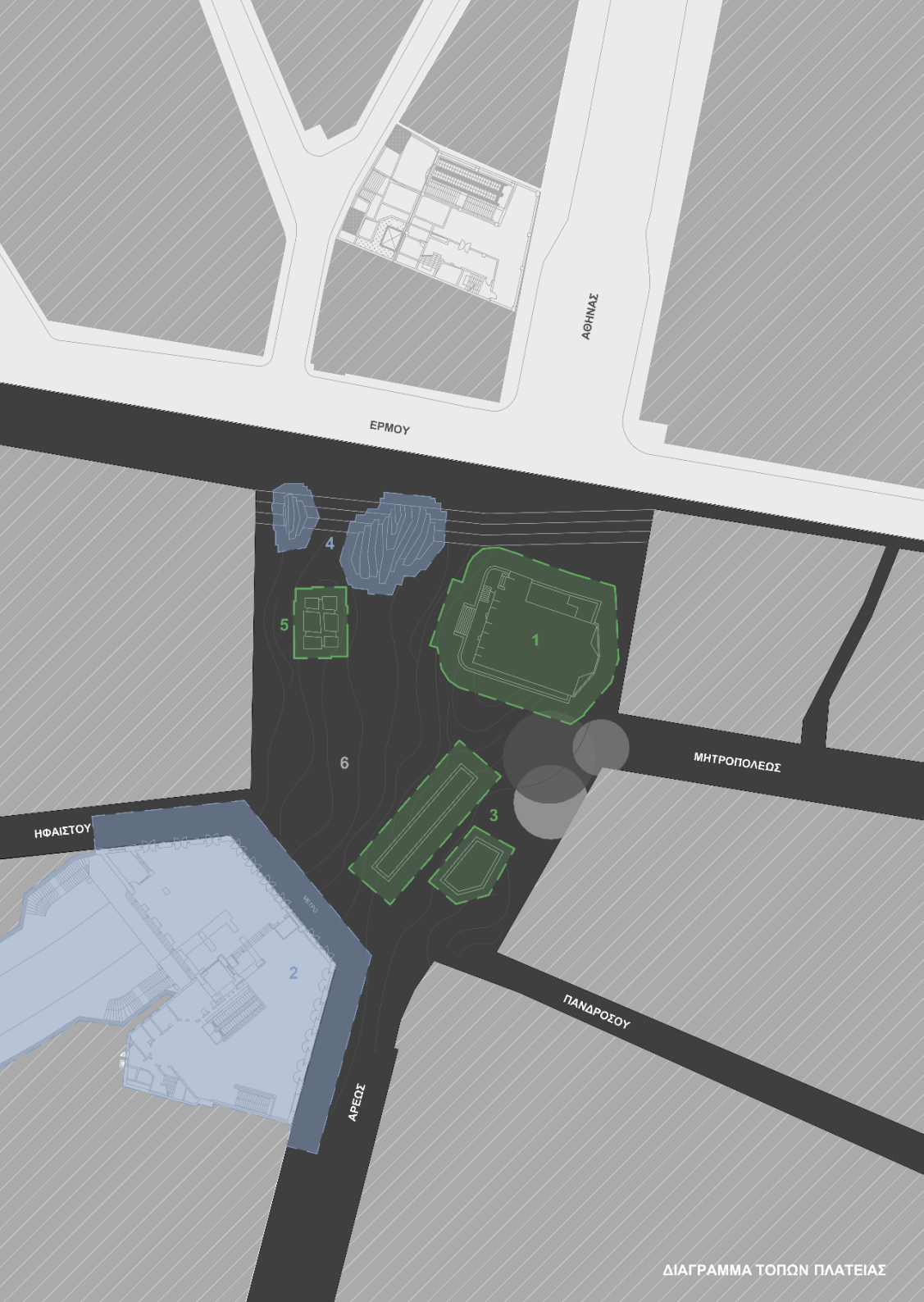
ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΟΨΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Δ1.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας

Η πρόταση η οποία διακρίθηκε και υλοποιήθηκε ανήκει στους αρχιτέκτονες Νίκο Καζέρο, Ζηνοβία Κωστοπούλου, Βασιλεία Μανιδάκη, Χριστίνα Παρακεντέ και Ελένη Τζιρτζιλάκη. Τα βασικά σημεία της πρότασης τους ήταν η διαμόρφωση της πλατείας σε ενιαίο ανοιχτό χώρο διέλευσης αλλά και στάσης πεζών, η δαπεδόστρωση από πολύχρωμες πέτρες και μάρμαρα, η ανάδειξη του ναού, η ανάπλαση των όψεων που περιβάλλουν την πλατεία και τέλος η σύνδεση με τον υπόγειο σταθμό του μετρό.

Όσον αφορά τις χωρικές ενότητες, η πλατεία Μοναστηρακίου εμφανίζει τις ακόλουθες:

1. Ο χώρος γύρω από την εκκλησία – πεζούλι.
2. Τα σκαλιά περιμετρικά του κτηρίου του σταθμού του μετρό.
3. Το μακρόστενο – γυάλινο πεζούλι που φανερώνει τον υπόγειο ποταμό, κάτω από την πλατεία.
4. Οι ξύλινες κατασκευές, οι οποίες σχεδιάστηκαν με σκοπό να καλύψουν τις απολήξεις του μετρό, αλλά και να δημιουργήσουν θέσεις στους χρήστες της πλατείας.
5. Ο χώρος γύρω από το μεταλλικό γλυπτό.
6. Ο συνολικός πολυγωνικός χώρος της πλατείας με τις επιμέρους ενότητες του χώρου οι οποίες διαθέτουν διαφορετικές χωρικές ποιότητες και τους ενδιάμεσους χώρους μεταξύ τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΩΝ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Λυκαβηττό. Το μοναδικό εμφανές σημείο του ποταμού βρισκόταν στον κεραμικό μέχρι που αποκαλύφθηκε τυχαία τμήμα του, υπόγεια της πλατείας, κατά τις ανασκαφές του μετρό. Η συγκεκριμένη διαδικασία επέφερε δυσκολίες και καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του μετρό, με αποτέλεσμα να παραδοθεί προς λειτουργία στους πολίτες το 2004. Τελικά επιτεύχθηκε η διατήρηση τμήματος της κοίτης του εμφανές, δημιουργώντας εγκάρσια τομή στο έδαφος, ώστε να είναι ορατό από το ανώτερο επίπεδο της πλατείας.

ΕΙΚΟΝΑ 28 – Ο ποταμός Ηριδανός.

Δ1.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία

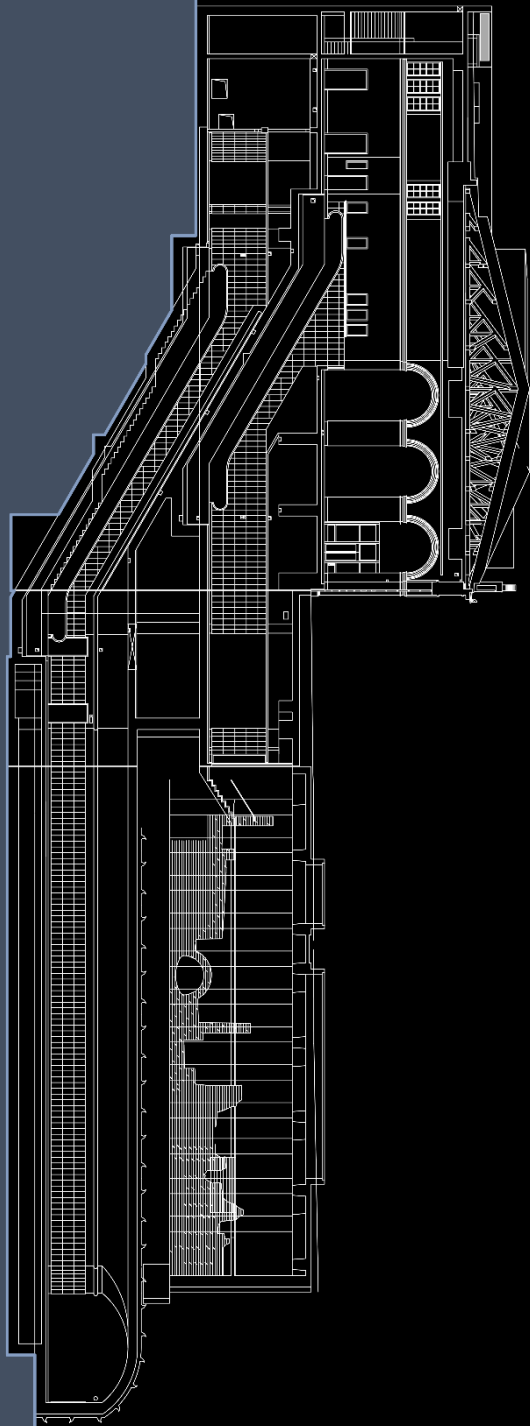
Χωρική σχέση μετρό – πλατείας

Ο σταθμός του μετρό στην πλατεία Μοναστηρακίου συμπίπτει με τον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό του ΗΣΑΠ. Η βασική είσοδος – έξοδος προς και από αυτό βρίσκεται στην νότια πλευρά της πλατείας και επί των οδών Ηφαίστου και Άρεως. Επιπλέον, υπάρχει μια ακόμα είσοδος – έξοδος στην οδό Αθηνάς, πολύ μικρότερης κλίμακας και διαφορετικής αρχιτεκτονικής τυπολογίας από αυτήν της πλατείας.

Ο σταθμός αποτελεί ένα πολυσύχναστο σημείο συνάντησης για όλες τις «κατηγορίες» και ηλικίες επιβατικού και όχι μόνο κοινού. Το κτήριο έχει μεγάλο ιστορικό και αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, καθώς αποτελεί έναν από τους παλαιότερους σιδηροδρομικούς σταθμούς στην Ελλάδα. Σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Νικόλαο Μπαλάνο, ο οποίος ήταν και ένας από τους τεχνικούς που σχεδίασαν και την υπόγεια σήραγγα που ένωνε το Μοναστηράκι με την Ομόνοια.

Ο σταθμός ανακαινίστηκε με αφορμή την επέκταση του δικτύου του μετρό, που στο σημείο αυτό διασταυρώνεται με την παλιά σιδηροδρομική γραμμή του ΗΣΑΠ. Η κατασκευή του μετρό ήταν ευκαιρία για εκτεταμένες ανασκαφές, που φώτισαν άγνωστες πτυχές της ιστορίας της πόλης. Ανάμεσα στα ευρήματα και η αρχαία κοίτη «του ποταμού της Αθήνας» Ηριδανού, που βρέθηκε κάτω από τη σύγχρονη πλατεία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

TOMI

Οπτική αντίληψη του μετρό στην πλατεία

Το κτήριο του σταθμού του μετρό – ΗΣΑΠ αποτελεί βασικό τοπόσημο της πλατείας Μοναστηρακίου, ενώ παράλληλα γίνεται άμεσα αντιληπτό κατά την είσοδο του επισκέπτη σε αυτή. Ουσιαστικά η πλατεία, σαν χώρος και γεωμετρία, αποτελεί κατά κάποιον τρόπο και το προαύλιο του σταθμού.

Αξιοσημείωτο φαινόμενο του μετρό συνιστούν και οι κινησιολογικές του παρεμβολές στο χώρο της πλατείας. Ουσιαστικά, το πλήθος των ανθρώπων που είτε στέκονται μπροστά από το μετρό είτε κινούνται προς αυτό, φανερώνει την δυναμική του σταθμού στην πλατεία. Φανερώνει την επιβλητική ύπαρξη του μετρό, μέσω των κινήσεων, στο χώρο. Αυτό που θα απασχολήσει την έρευνα παρακάτω, είναι κατά πόσο η συγκεκριμένη δυναμική της ύπαρξης του μετρό, επιδρά αρνητικά στην οικειοποίηση της πλατείας από χρήστες ή μη του μετρό.

ΕΙΚΟΝΑ 29 – Το κτήριο του σταθμού του μετρό στην πλατεία Μοναστηράκι.

ΕΙΚΟΝΑ 30 – Το κτήριο του σταθμού του μετρό στην πλατεία Μοναστηράκι.

Η Κίνηση

Ο μεγαλύτερος αριθμός ανθρωπίνων ροών προέρχεται κυρίως από την κάθοδο της οδού Ερμού και με κατεύθυνση από το Σύνταγμα προς το Μοναστηράκι. Αντιθέτως, παρατηρείται αρκετά μειωμένη κινητικότητα από την αντίθετη κατεύθυνση. Οι λόγοι που ανάγουν την οδό Ερμού στην κυριότερη είσοδο της πλατείας είναι προφανείς.

Αρχικά, η Ερμού αποτελεί τον πιο εμπορικό δρόμο του ιστορικού κέντρου και έναν από τους κυριότερους άξονες του εμπορικού τριγώνου των Αθηνών. Με αφετηρία την πλατεία Συντάγματος, φέρει καθημερινά τεράστιο αριθμό διερχομένων. Ταυτόχρονα, το πεζοδρομημένο τμήμα της εξυπηρετεί όλη την εμπορική δραστηριότητα της περιοχής. Από την συμβολή της με την οδό Αθηνάς και κάτω, όλες οι εμπορικές χρήσεις και η διέλευση πεζών φθίνουν ραγδαία. Οι κινήσεις είναι εντονότερες στο σημείο που η πλατεία εφάπτεται με την Ερμού. Την ίδια στιγμή δίνεται η αίσθηση κατάληξης της διαδρομής από την πλατεία Συντάγματος στην πλατεία Μοναστηράκι και το μετρό.

Σημαντική διέλευση πεζών εμφανίζει και η οδό Αθηνάς, η οποία καταλήγει στον κεντρικό νοητό άξονα της πλατείας. Επίσης, οι κινήσεις στην οδό Αθηνάς σμίγουν με αυτές της Ερμού με αποτέλεσμα το σημείο να αποτελεί κόμβο έντονης κίνησης πεζών, πέρα από αυτή των αυτοκίνητων που εμποδίζουν την πρώτη.

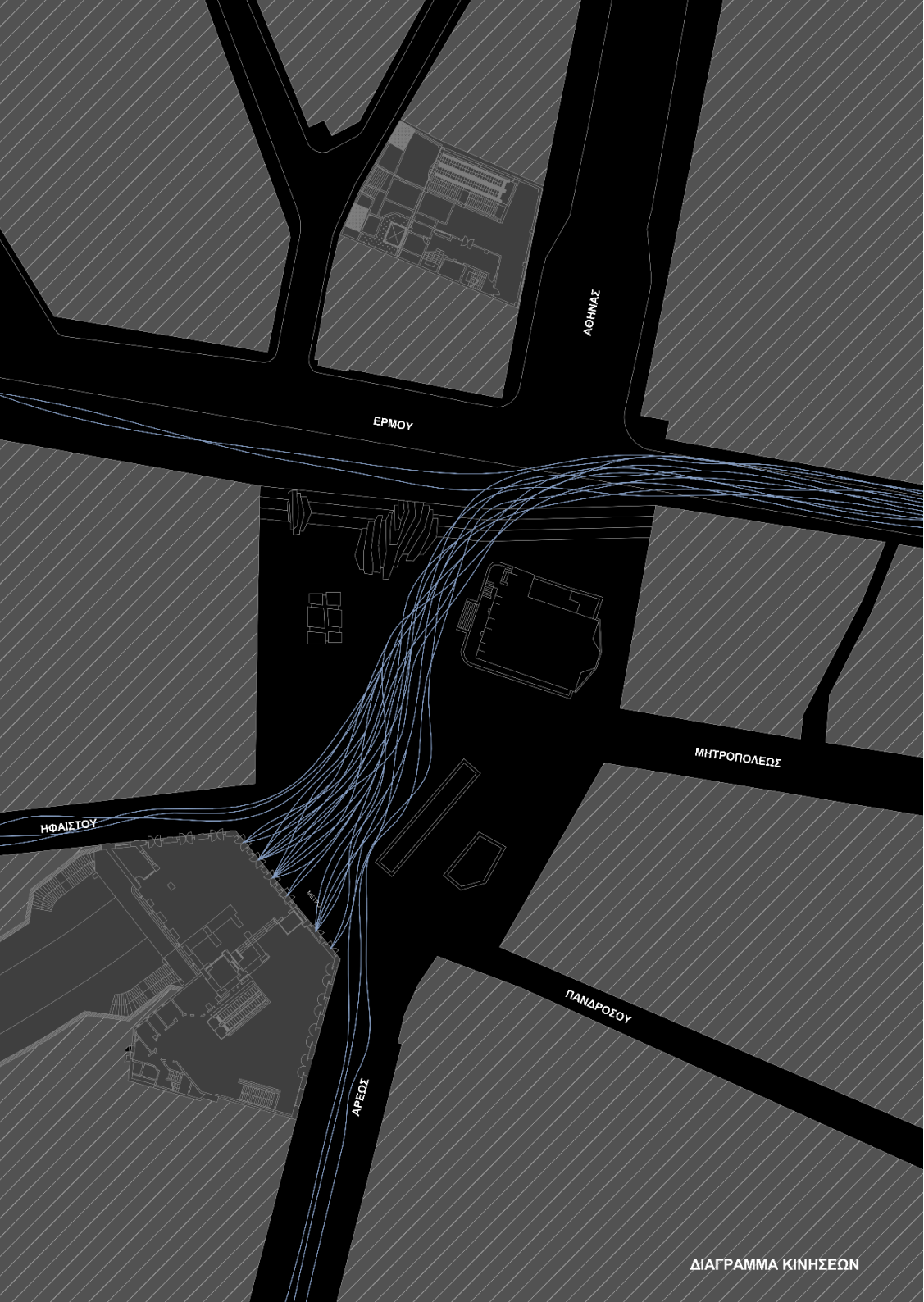
Ερχόμενος από την οδό Μητροπόλεως ο επισκέπτης συναντά χώρους εστίασης και παροχής υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, στην κατάληξη της οδού στην πλατεία, είναι συχνό το φαινόμενο της κυκλοφοριακής συμφόρησης από πεζούς.

Από τους πεζοδρόμους Πανδρόσου και Ηφαίστου οι επισκέπτες φτάνουν στην πλατεία με έναν πιο χαλαρό ρυθμό στην κίνησή τους, καθώς έχουν συνηθίσει το είδος περιπλάνησης και του αργού βηματισμού χαζεύοντας στις βιτρίνες των καταστημάτων που βρίσκονται στην πορεία τους.

Τέλος, έπειτα από παρατηρήσεις στην πλατεία Μοναστηρακίου, αξίζει να αναφέρουμε πως οι κινήσεις που πραγματοποιούνται κατά την συμβολή της με την οδό Άρεως εμφανίζουν μια επιβραδυντική τάση εξαιτίας της επιβλητικής θέας προς τον ιερό βράχο της Ακρόπολης των Αθηνών. Η Άρεως αποτελεί ουσιαστικά την είσοδο προς την Πλάκα, την Αρχαία Αγορά και την Ακρόπολη.

ΕΙΚΟΝΑ 31 – Άνθρωποι που περπατούν στην πλατεία.

ΑΡΧΙΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΗΦΑΙΣΤΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

ΑΡΕΦΕΣ

ΕΡΜΟΥ

ΑΘΗΝΑΣ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

ΗΦΑΙΣΤΟΥ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

ΑΡΕΩΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΙΝΗΣΕΩΝ

ΑΘΗΝΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΗΦΑΙΣΤΟΥ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

ΑΡΕΩΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΙΝΗΣΕΩΝ

Η Στάση

Παρά το γεγονός ότι η πλατεία δεν διαθέτει τον απαραίτητο χώρο και τις υποδομές για την δημιουργία πολλών σημείων στάσης, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο ότι οι άνθρωποι αξιοποιούν όποια ευκαιρία τους δίνεται για στάση.

Παρατηρώντας τα καθιστικά σύνολα ξεχωριστά, θα διαπιστώσει κανείς μια αυξημένη συγκέντρωση στο πεζούλι γύρω από την εκκλησία, στα σκαλιά του σταθμού και στον πάγκο που δημιουργήθηκε τόσο για χώρο στάσης όσο και για την ανάδειξη του ποταμού Ηριδανού. Στην συνέχεια, λιγότερο αλλά εξίσου σημαντικό αριθμό καθημένων, εμφανίζουν οι ξύλινες κατασκευές, που όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σχεδιάστηκαν ώστε να καλύψουν τις απολήξεις του μετρό. Αν και η λειτουργία τους είναι η συγκέντρωση ανθρώπων, η σημερινή τους κατάσταση φανερώνει την έλλειψη συντήρησης, σχεδόν παραμελημένες, με τα ξύλα να έχουν αλλοιωθεί και από την πολύ χρήση και την αμέλεια καθαρισμού τους. Ταυτόχρονα ο ζεστός αέρας που βγαίνει από την βάση των συγκεκριμένων κατασκευών, εξαιτίας του μετρό, δημιουργεί μια αρνητική αίσθηση, με αποτέλεσμα να ζημιωθεί η αρχική πρόθεση των μελετητών ως προς τον τρόπο χρησιμοποίησής τους από τους κατοίκου-χρήστες της πλατείας.

Τέλος, έχει παρατηρηθεί ότι τα άτομα νεαρής ηλικίας προθυμοποιούνται ευκολότερα να αξιοποιήσουν οποιοδήποτε στοιχείο του χώρου της πλατείας. Για παράδειγμα, σκαρφαλώνουν στο μεταλλικό γλυπτό, παρατηρώντας τους περαστικούς και γενικότερα την ζωή στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 32 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

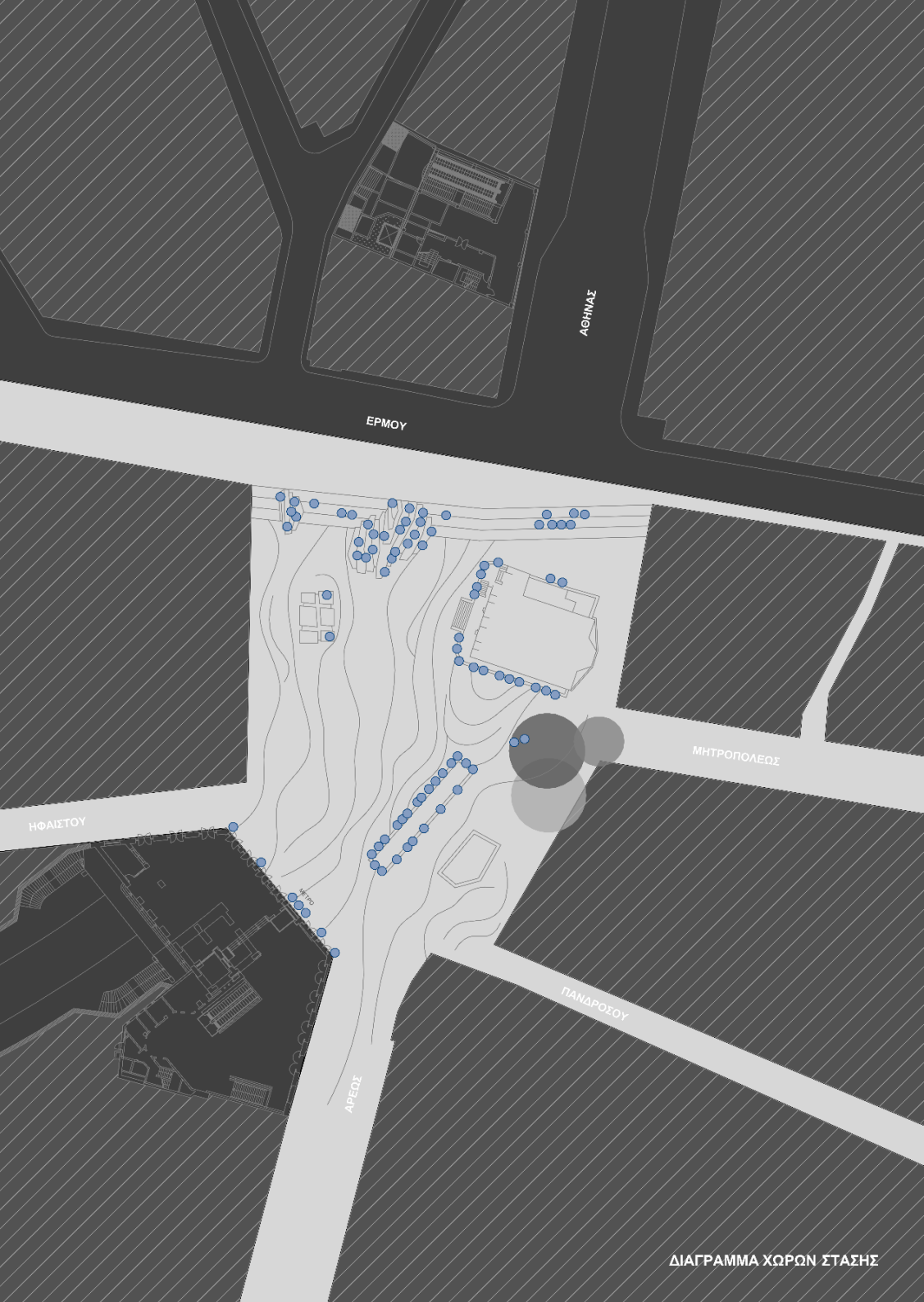
ΕΙΚΟΝΑ 33 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 34 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 35 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΑΘΗΝΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΗΦΑΙΣΤΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ

ΑΙΡΕΩΣ

Δ2. Πλατεία Ομονοίας

Δ2.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η πλατεία της Ομονοίας συνιστά πρωταρχικό χαρακτηριστικό της πόλης της Αθήνας. Βρίσκεται στη κορυφή του τριγώνου που χάραξαν οι **Κλεάνθης** και **Schaubert** στο πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης και ακριβώς απέναντι από την Ακρόπολη. Με βάση το σχέδιο, ο χώρος θα φιλοξενούσε τα Ανάκτορα του Όθωνα, ωστόσο απορρίφθηκε αργότερα η θέση τόσο για λόγους υγιεινής όσο και για λόγους κοινωνικής τοπογραφίας.¹

Η Ομόνοια αποτελεί από το παρελθόν την είσοδο στην πόλη. Αποτελεί σημείο συνάντησης όλων των κοινωνικών ομάδων της Αθήνας. Συνιστά το σημείο “μηδέν” όλων των εθνικοτήτων της πόλης. Σημείο συνάντησης των ανθρώπων της εργασίας και της επαρχίας, των εσωτερικών μεταναστών και των μικρομεσαίων αστικών τάξεων.²

Στην αρχική της μορφή, η πλατεία πλαισιωνόταν από νεοκλασικά κτίρια τριών ή τεσσάρων ορόφων, ενώ είχε στο κέντρο της κήπο. Ο σταθμός του υπόγειου σιδηρόδρομου που δημιουργήθηκε το 1930, κατέλαβε όλη την πλατεία επιτρέποντας την υπόγεια ασφαλή διέλευση των πεζών και τις εμπορικές συναλλαγές. Από τότε, έχει δεχτεί πολυάριθμες επεμβάσεις. Το σχήμα της έγινε κυκλικό και πλαισιώθηκε από οκτώ στήλες από σπλισμένο σκυρόδεμα, που λειτουργούσαν ως έξοδοι εξαερισμού με οκτώ αγάλματα Μουσών στην κορυφή τους. Τα δέντρα εξαφανίστηκαν, για να επανέλθουν αργότερα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 η πλατεία αναδιαμορφώθηκε και πάλι. Μία τεράστια σύνθεση σιντριβανιών κάλυψε όλο τον ανοιχτό χώρο, μετατρέποντας

τον σε ένα κυκλικό κόμβο κυκλοφορίας. Απομακρύνθηκε η είσοδος του σταθμού από το κέντρο της πλατείας αλλά και κάθε κίνηση και λειτουργία των θαμώνων και των πεζών της πλατείας, ενώ κατασκευάστηκε υπόγεια πλατεία «για δευτέρας κατηγορίας πολίτες, τους πεζούς». ³ Την ίδια περίοδο, πολλά νεοκλασικά κτήρια αντικαταστάθηκαν από νέες πολυώροφες κατασκευές, με εξαίρεση ορισμένα στην οδό Αθηνάς. Το 1985, η πλατεία άρχισε να αποτελεί σημείο συνάντησης οικονομικών προσφύγων που εγκαταστάθηκαν την ίδια περίοδο στην Αθήνα.

Το 1998, προκηρύχθηκε αρχιτεκτονικός διαγωνισμός με νικητήρια πρόταση αυτή των Γ. Δεσύλα, Μ. Κατσίκια, Θ. Τσιάτα και Α. Βοζάνη. Οι σημαντικότερες συνθετικές αρχές ήταν η διαμπερής κίνηση των πεζών παράλληλα στον άξονα Πανεπιστημίου – Αγ. Κωνσταντίνου αλλά και η «στροφή» της πλατείας προς τον λόφο της Ακρόπολης. Επιπλέον, στόχοι της πρότασης αποτέλεσαν η προσαρμογή της πλατείας στις ανάγκες λειτουργίας του κεντρικού σταθμού του μετρό, να αναδιοργανώσει την κυκλοφορία των περιμετρικών οδών και να αποθαρρύνει την κατάληψη του χώρου από ξένους και ντόπιους οικονομικούς πρόσφυγες. ⁴ Αξίζει να σημειωθεί πως η εφαρμογή της μελέτης εμφάνισε αρκετές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τη βραβευμένη πρόταση.

Το 2020, πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της νέας ανακαινισμένης εκδοχής της πλατείας η οποία χαρακτηρίζεται από την παρουσία ενός κεντρικού κυκλικού σιντριβανιού εν τω μέσω μιας επιφάνειας πρασίνου από γρασίδι. Στόχος η επαναφορά της ατμοσφαιράς του 1960.

¹ Η περιοχή της Ομονοίας ήταν στο κοίλωμα της Βάθης στην κοίτη του χειμάρρου που κατέβαινε από τα Τουρκοβούνια, ο οποίος παρακάτω

συναντούσε τον Κηφισό. Η περιοχή μαστιζόταν από ελώδεις πυρετούς λόγω του Κηφισού και των στάσιμων νερών της περιοχής. Παράλληλα, η περιοχή γειννιάζε με τις φτωχογειτονιές της τότε Αθήνας και τις περιοχές εργαστηρίων που είχαν εγκατασταθεί στα βόρειο δυτικά.

Σαρηγιάννης Γ.Μ. - Αθήνα 1830-2000: Εξέλιξη-Πολοδομία-Μεταφορές

Κωστούρου Φανή, 2012, Οι Ανθρώπινες Δραστηριότητες Στο Δημόσιο Χώρο – Αστικά Κενά Στον Άξονα Πανεπιστήμιου, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, σελ. 94

² Τουρνικιώτης Π., Μωραΐτης Κ., Χανιώτου Ε. – RE-Think-Athens: Η ανασυγκρότηση του κέντρου με άξονα την Πανεπιστημίου, Ερευνητικό πρόγραμμα ΕΜΠ-ΥΠΕΚΑ

³ Σαρηγιάννης Γ.Μ. (1994), Το Αθηναϊκό σταυροδρόμι: Η κοινωνική σύνθεση και οι χώροι συναθροίσεων των Αθηναίων στην πολύπαθη πλατεία.

⁴ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. & Διατμηματικό Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής τοπίου- Πλατείες της Ευρώπης Πλατείες για την Ευρώπη.

ΕΙΚΟΝΑ 36 – Πανοραμική άποψη της πλατείας Ομοιοίας.

Δ2.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού

Η πλατεία Ομονοίας είναι η δεύτερη σημαντικότερη πλατεία της Αθήνας, μετά την πλατεία Συντάγματος και βρίσκεται στη συμβολή έξι κεντρικών οδικών αξόνων της πόλης:

-Της πανεπιστημίου, είσοδος στα ανατολικά.

-Της σταδίου-έξοδος στα νοτιοανατολικά. Οι δυο αυτοί άξονες συνδέουν την Ομόνοια με το Σύνταγμα ανατολικά και την πιο ευημερούσα περιοχή του κέντρου της Αθήνας.

-Της Αθηνάς- είσοδος και έξοδος στα νότια. Συνδέει την πλατεία Ομονοίας με την Πλατεία Μοναστηρακίου και νοητά με το λόφο της Ακρόπολης.

-Της Πειραιώς- πρώην είσοδος και έξοδος, σήμερα μόνο είσοδος στα νοτιοδυτικά. Περιλαμβάνεται στο πρώτο σχέδιο πόλης της Αθήνας από τον Κλεάνθη - Schaubert και συνδέει την Αθήνα με τον Πειραιά.

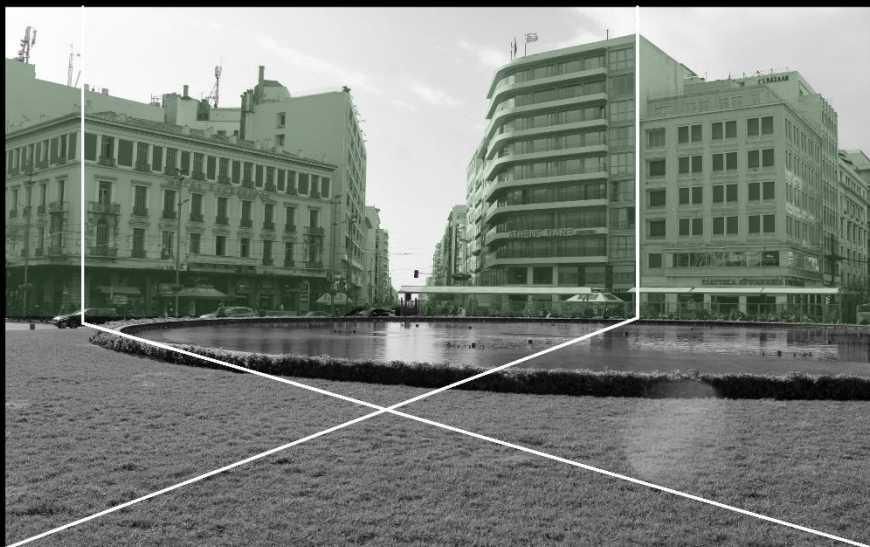
-Του Αγίου Κωνσταντίνου, έξοδος στα δυτικά. Σχεδιάστηκε στη συνέχεια της Πανεπιστημίου και κάθετα στην Αθηνάς, ενώ τερμάτιζε στο σιδηροδρομικό σταθμό Λαρίσης.

-Της 3ης Σεπτεμβρίου, έξοδος στα βόρεια. Συνδέει το κεντρικό κομμάτι της πόλης με τις συνοικίες στα βόρεια και δυτικά, τις παλιές φτωχογειτονιές. Μετά την υλοποίηση της τελευταίας πρότασης, η σύνδεση αυτή, λόγω της υπερύψωσης του βόρειου τμήματος της πλατείας που αποκόπτει τα όμορα οικοδομικά τετράγωνα, αποδυναμώθηκε έντονα. Ο χώρος των πεζών συγκροτείται από ένα κεντρικό πλάτωμα και τα διευρυμένα πεζοδρόμια στις συμβολές των οδών που συγκλίνουν στην πλατεία. Παρατηρείται υψομετρική διαφορά

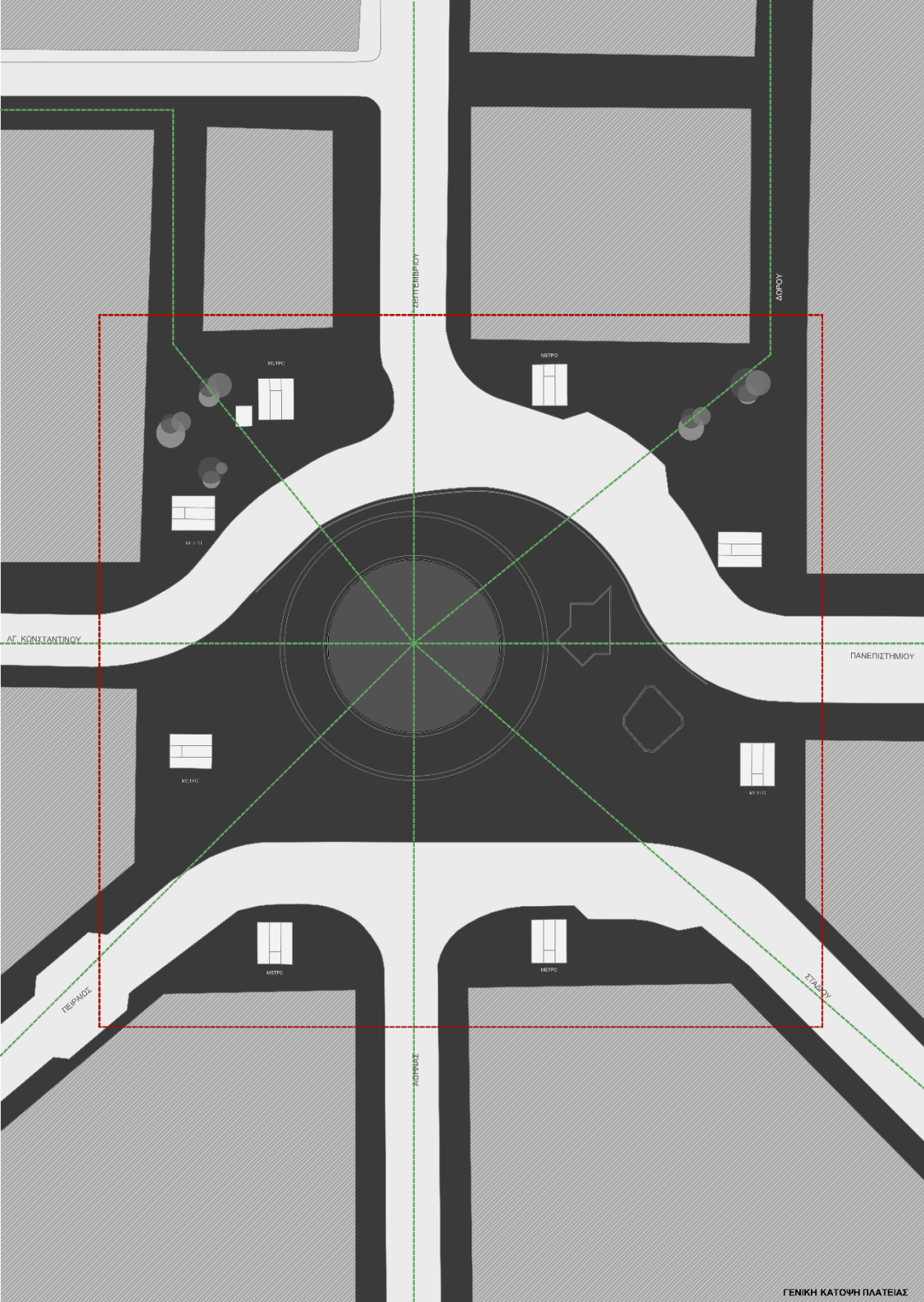
κατά την οποία το κεντρικό σημείο της πλατείας είναι υπερυψωμένο σε σχέση με τις άκρες της. Το βόρειο σύνορο με τον οδικό άξονα είναι περιφραγμένο και σε ψηλότερη στάθμη σε σχέση με αυτή του δρόμου. Η πλατεία εξυπηρετείται συγκοινωνιακά και με λεωφορεία εκτός από το μετρό. Μέσα στο αυστηρό περίγραμμα του τετραγώνου του αστικού κενού, βρίσκονται δύο στάσεις λεωφορείων και δύο πιάτσες ταξί. Ιστορικά, η πλατεία Ομονοίας αποτελεί εμπορικό κόμβο για την πόλη. Ταυτόχρονα, παρατηρείται η συνύπαρξη των σύγχρονων και παραδοσιακών καταστημάτων, όπως και αυτή των ξενοδοχείων με τις τράπεζες.

ΕΝΔΕΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

ΕΝΔΕΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

ΑΓΓΕΛΩΝ

ΑΓΓΕΛΩΝ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΚΑΤΑΓΕΝΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΓΕΝΗΤΗΡΙΑ

ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΠΕΡΑΝΟΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ

ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΠΛΑΤΩΜΑ ΠΛΑΤΕΑΣ

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΑΣ - ΠΕΡΑΣΜΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ

Δ2.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας

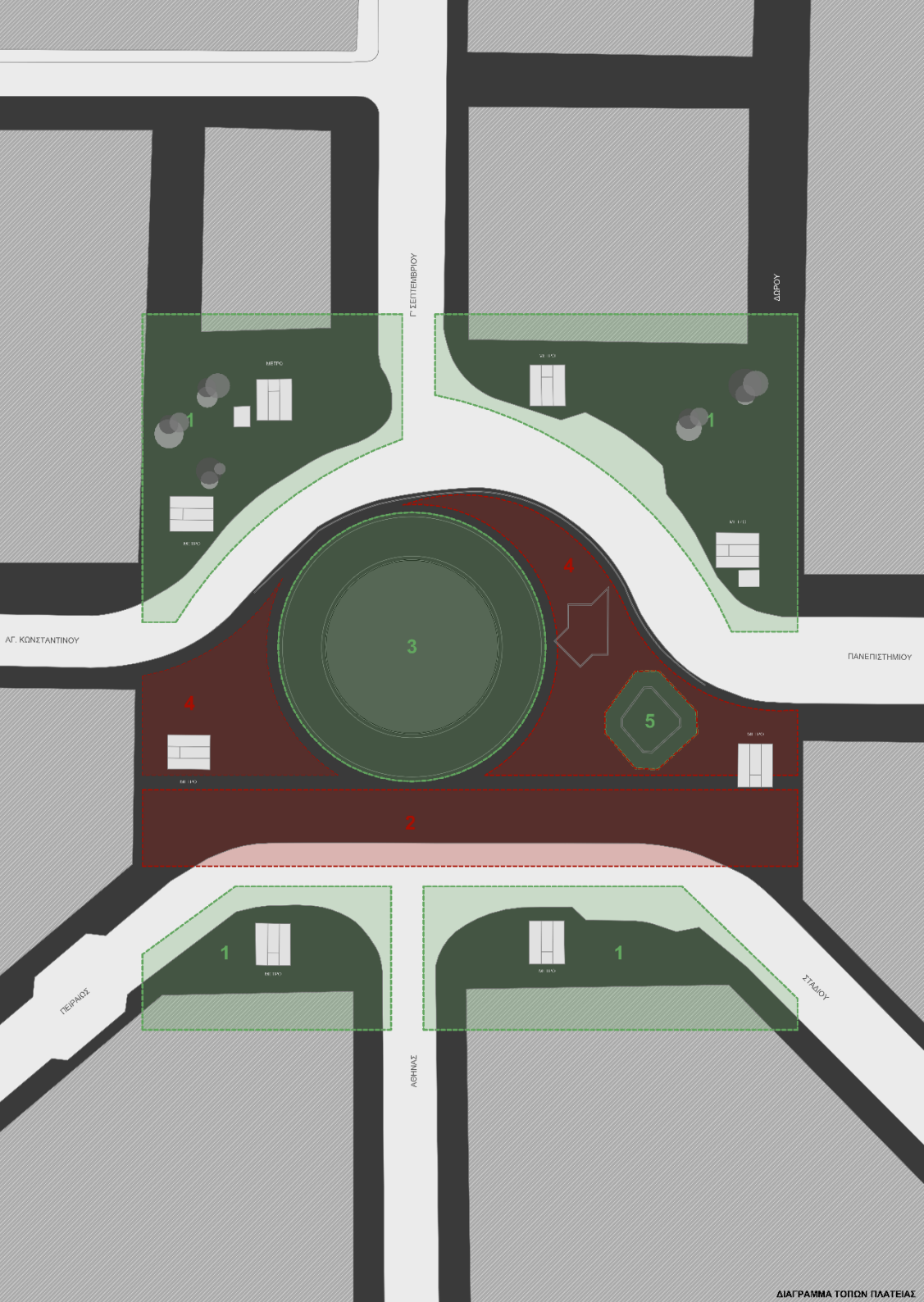
Η πλατεία φανερώνεται και προκύπτει από την έννοια του κενού το οποίο ορίζεται από τα μέτωπα των κτηρίων περιμετρικά. Ενώ το συγκεκριμένο κενό έχει τετράγωνο σχήμα, η πλατεία έχει εν μέρει κυκλικό σχήμα, το οποίο εφάπτεται σε δύο από τα οκτώ μέτωπα πάνω στον άξονα ανατολής-δύσης..

Το τετράγωνο κενό έχει δύο άξονες συμμετρίας. Τον άξονα Πανεπιστημίου - Αγ. Κωνσταντίνου και τον άξονα Αθηνάς- Γ' Σεπτεμβρίου. Ο ισχυρότερος, οπτικά, άξονας είναι ο δεύτερος αφού αναδεικνύει τη σχέση του κενού της πλατείας με το λόφο της Ακρόπολης. Επίσης, η διαμόρφωση της πλατείας επιτρέπει τη διαμπερή κίνηση των πεζών από την Πανεπιστημίου και τη Σταδίου προς την Αγ. Κωνσταντίνου και την Πειραιώς, κι αντίστροφα. Ωστόσο, στον άξονα βορρά-νότου, η σύνδεση ακυρώνεται λόγω της υπερύψωσης, ενώ η θέα προς την Ακρόπολη είναι εφικτή μετά από κάποια απόσταση.

Οι λειτουργίες των κτηρίων περιμετρικά της πλατείας, αλλά και τα στοιχεία του αστικού εξοπλισμού που εκλείπουν από το χώρο, είναι καθοριστικοί παράγοντες τόσο για το διαχωρισμό των χωρικών ενότητων, όσο και για την οικειοποίηση της πλατείας από τους πολίτες. Το στοιχείο που ιεραρχεί στο χώρο της πλατείας, ως το πιο σημαντικό, είναι το κυκλικό σιντριβάνι. Στην συνέχεια, ένας συμπαγής κεκλιμένος όγκος κι ένα μοντέρνο γλυπτό, το οποίο τοποθετείται πάνω σε αυτόν, Πεντάκυκλο, έργο του Γ. Ζογγολόπουλου, αποτελούν τα δευτερεύοντα στοιχεία που προβάλλουν στην πλατεία και σηματοδοτούν τις χωρικές ποιότητες σε κάθε υπό-ενότητα του χώρου.

Συγκεκριμένα, οι χωρικές ενότητες της πλατείας είναι οι εξής:

1. Τα διευρυμένα τμήματα - πλατώματα της πλατείας, τα οποία συνδέονται με τα κτηριακά μέτωπα και τροφοδοτούνται από τα ΜΜΜ. Επίσης, λειτουργούν αποκομμένα από το κεντρικό πλάτωμα, ενώ η σύνδεση τους γίνεται είτε υπόγεια μέσω του μετρό είτε διασχίζοντας το δρόμο.
2. Το νότιο τμήμα της κεντρικής πλατείας που ουσιαστικά αποτελεί ζώνη κίνησης χωρίς σαφή οριοθέτηση.
3. Το κεντρικό τμήμα της πλατείας το οποίο περιλαμβάνει και το κεντρικό σιντριβάνι.
4. Η ευρύτερη περιοχή που προκύπτει γύρω από το κεντρικό κυκλικό σιντριβάνι.
5. Ο χώρος γύρω από το γλυπτό.

Οι εκάστοτε αρχιτεκτονικές τροποποιήσεις και παρεμβάσεις της πλατείας δεν άφησαν ανεπηρέαστο το πράσινο σε αυτήν. Μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα η φύτευση είναι πυκνή, ψηλή και επιβλητική. Ωστόσο, μετά το 1950 η πλατεία απέκτησε την άδενδρη μορφή της. Τον Αύγουστο του 2004, ανταποκρινόμενοι στην ανάγκη για περισσότερο πράσινο στην πόλη μας το ΥΠΕΧΩΔΕ, ο Δήμος Αθηναίων και η ΕΑΧΑ ΑΕ, έκριναν σκόπιμο να γίνει μια φυτοτεχνική παρέμβαση στην υφιστάμενη Πλατεία Ομονοίας. Στην σημερινή της μορφή η πλατεία δεν διαθέτει πράσινες ζώνες, παρά μόνο τη ζώνη πρασίνου (χλοοτάπητας από γρασίδι) περιμετρικά του σιντριβανιού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανύπαρκτη προστασία του χώρου της πλατείας από τον ήλιο και τη βροχή και κατ' επέκταση των χρηστών της τους θερμούς μήνες του χρόνου. Τέλος, το γλυπτό του Γ. Ζογγολόπουλου, αντλεί τη θεματολογία του από το γνωστό μοτίβο των πέντε κύκλων που συμβολίζουν τις πέντε ηπείρους αποτελώντας σύμβολο της πολυεθνικότητας της πλατείας Ομονοίας.

ΕΙΚΟΝΑ 37 – Το γλυπτό της πλατείας Ομονοίας

Δ2.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία

Χωρική σχέση μετρό - πλατείας

Το 1956 απομακρύνθηκε η είσοδος του σταθμού από το κέντρο της πλατείας και τοποθετήθηκαν κυλιόμενες σκάλες. Η ίδια εικόνα παραμένει μέχρι και σήμερα με τη διαφορά ότι προστέθηκε και η γραμμή 2 του μετρό. Τα σημεία πρόσβασης στα υπόγεια ΜΜΜ, 8 στο σύνολο, εντοπίζονται όλα περιμετρικά της πλατείας. Αναλυτικότερα, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης πλατείας σε σχέση με το μετρό, είναι ότι κάτω και υπόγεια, υπάρχει ένα δεύτερο τμήμα πλατείας - δημοσίου χώρου που υποδέχεται την ταχύτητα των κινήσεων των πολιτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η ισόγεια πλατεία Ομονοίας να μην εμφανίζει σχεδόν ποτέ ροές ανθρώπων πέρα από τις απαραίτητες.

TOMI

Οπτική αντίληψη του μετρό στην πλατεία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η μοναδική και πιο άμεση οπτική επαφή των πολιτών - χρηστών της πλατείας με το μετρό, πραγματοποιείται μέσω των περιμετρικών κατακόρυφων εισόδων στην περίμετρό της. Η συγκεκριμένη τοποθεσία, παρόλο που διευκολύνει την χρήση του μετρό από όλα τα σημεία και ενώ παράλληλα αφήνεται ελεύθερο το βασικό κομμάτι της, από την παρέμβαση του μετρό, για ανάπτυξη δραστηριοτήτων, η έλλειψη ορισμένων χαρακτηριστικών που εκλείπουν από την πλατεία δεν επιτρέπει τη χρήση και κατ' επέκταση την οικειοποίησή της από τους πολίτες.

ΕΙΚΟΝΑ 38 – Το μετρό στην πλατεία Ομονοίας.

ΕΙΚΟΝΑ 39 – Το μετρό στην πλατεία Ομονοίας.

ΕΙΚΟΝΑ 40 – Το μετρό στην πλατεία Ομονοίας.

ΕΙΚΟΝΑ 41 – Το μετρό στην πλατεία Ομονοίας.

Η Κίνηση

Οι βασικές κινήσεις που παρουσιάζονται στην πλατεία Ομονοίας είναι η υπόγεια, η υπέργεια κυκλική κι η διαμπερής, από τις οποίες οι δύο πρώτες είναι οι πιο ισχυρές. Όπως προαναφέρθηκε, κεντρικά της πλατείας δεν εντοπίζεται έξοδος του μετρό, ενώ η υπόγεια κυκλοφορία είναι ισχυρότερη και συχνότερη της υπέργειας. Το δίκτυο των σύντομων, ελικοειδών υπόγειων διαδρομών του μετρό υποδέχεται καθημερινά μεγάλο πλήθος πεζών καθώς ο χρόνος μετακίνησης στην πόλη μειώνεται αισθητά. Στο υπέργειο κεντρικό πλάτωμα προσφέρεται η δυνατότητα δύο διαμπερών κινήσεων κατά μήκος του ζεύγους των αξόνων Πανεπιστημίου – Αγ. Κωνσταντίνου και Σταδίου - Πειραιώς.

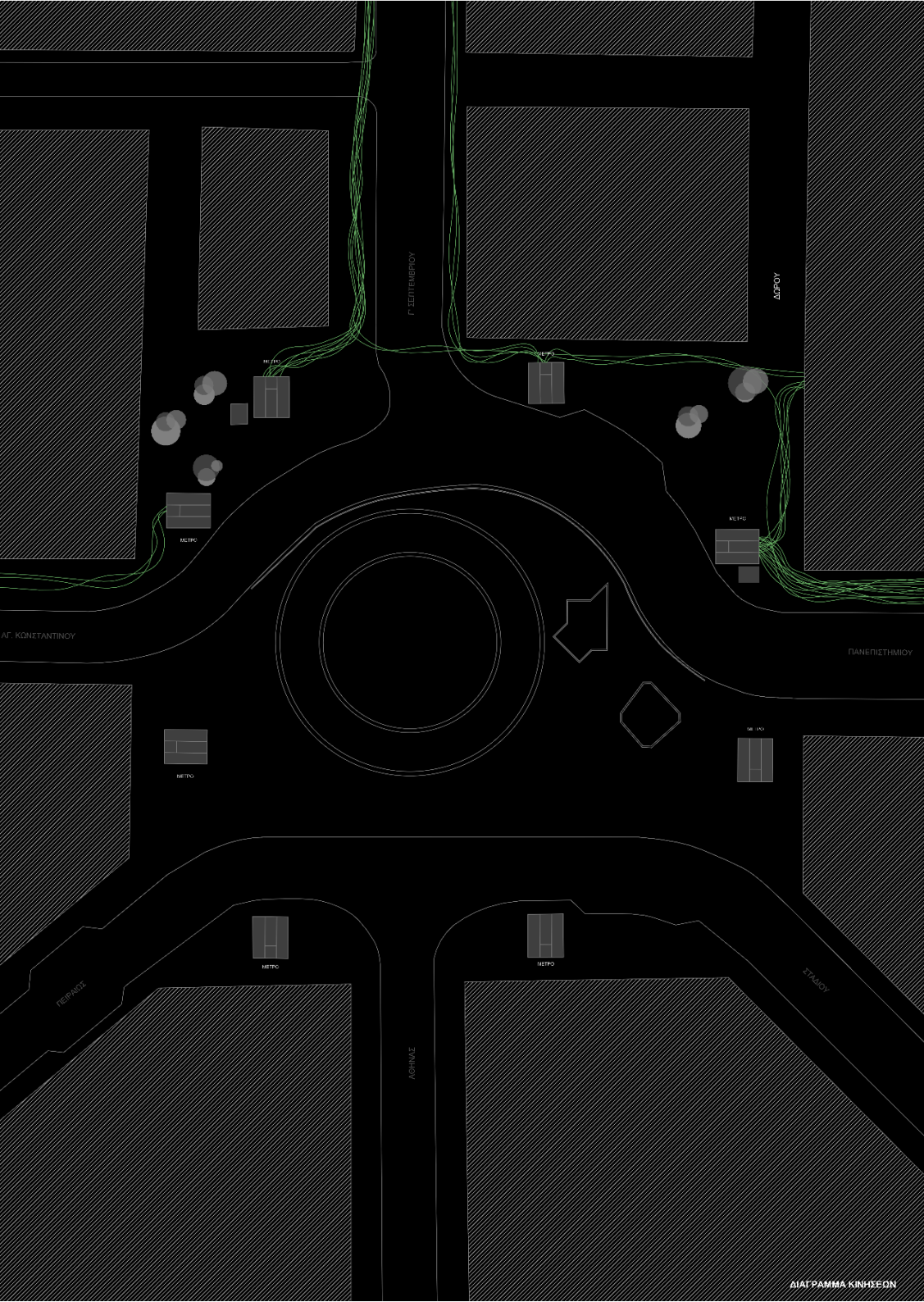
Τις εντονότερες υπέργειες κινήσεις - ροές συνιστούν αυτές που πραγματοποιούνται για την είσοδο - έξοδο στο μετρό και κατά μήκος των αξόνων Πανεπιστημίου - Αγίου Κωνσταντίνου, Σταδίου – Πειραιώς ενώ ταυτόχρονα, από τις διαδρομές αυτές γίνεται άμεσα αντιληπτή η συνολική εικόνα της πλατείας, οι οπτικές φυγές των δρόμων και η συσχέτισή τους με τα μέτωπα των κτηρίων που πλαισιώνουν το κενό της. Καθώς η συγκεκριμένη κίνηση είναι ομαλή, αποτελεί για τον πεζό την πιο βαθιά επιλογή, αν και επιλέγεται σπάνια λόγω της μεγάλης σε διάρκεια έκθεσής του στο δρόμο.

ΕΙΚΟΝΑ 42 – Άνθρωποι που περπατούν στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 43 – Άνθρωποι που περπατούν στην πλατεία.

Γ. ΔΕΛΤΑΜΕΡΙΟΥ

ΔΑΦΝΟΥ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

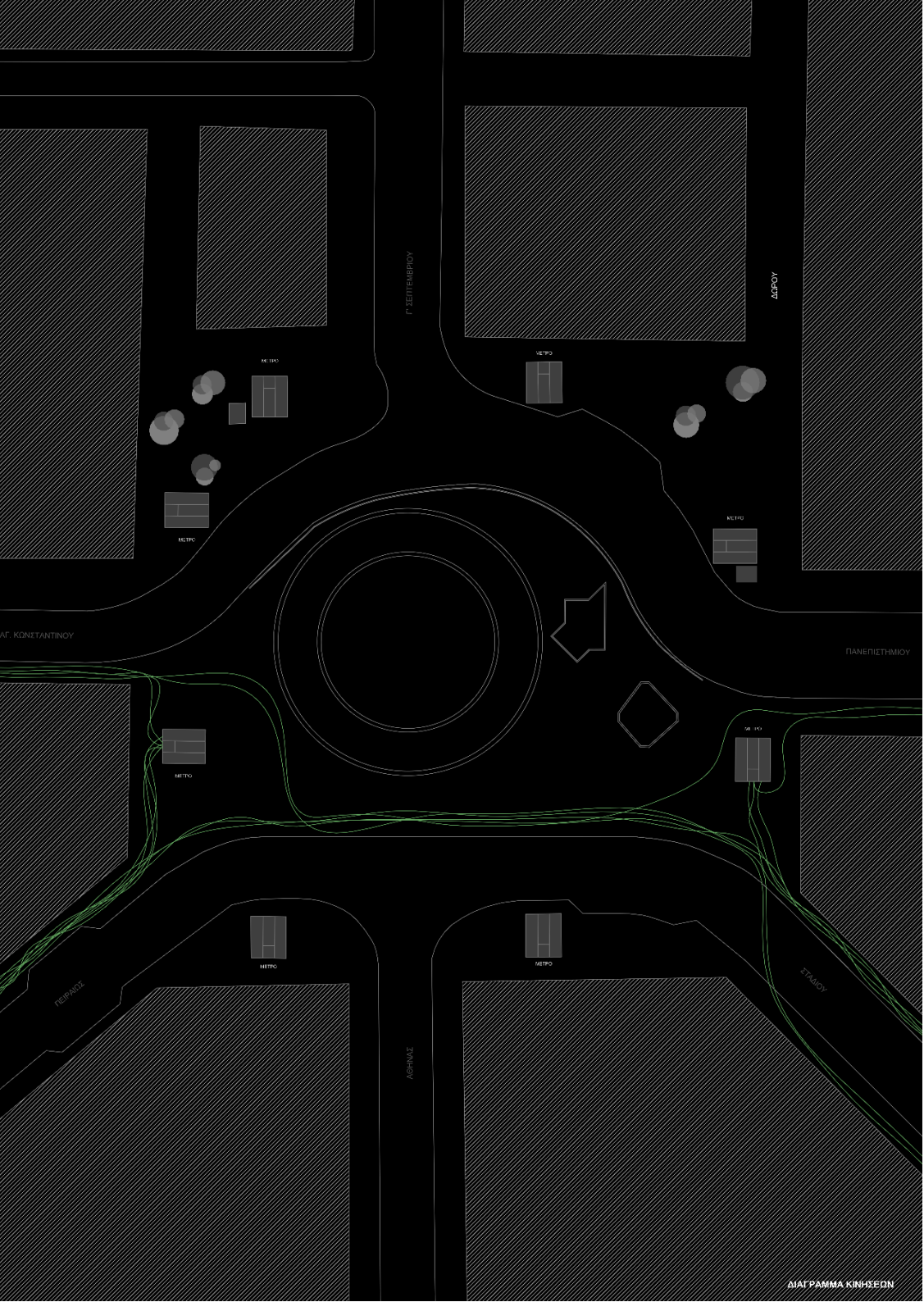
ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΠΕΡΑΙΑΣ

ΣΤΑΘΟΥ

ΑΘΗΝΑΣ

Γ. ΣΑΤΗΝΕΡΟΥ

ΔΕΦΟΥ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

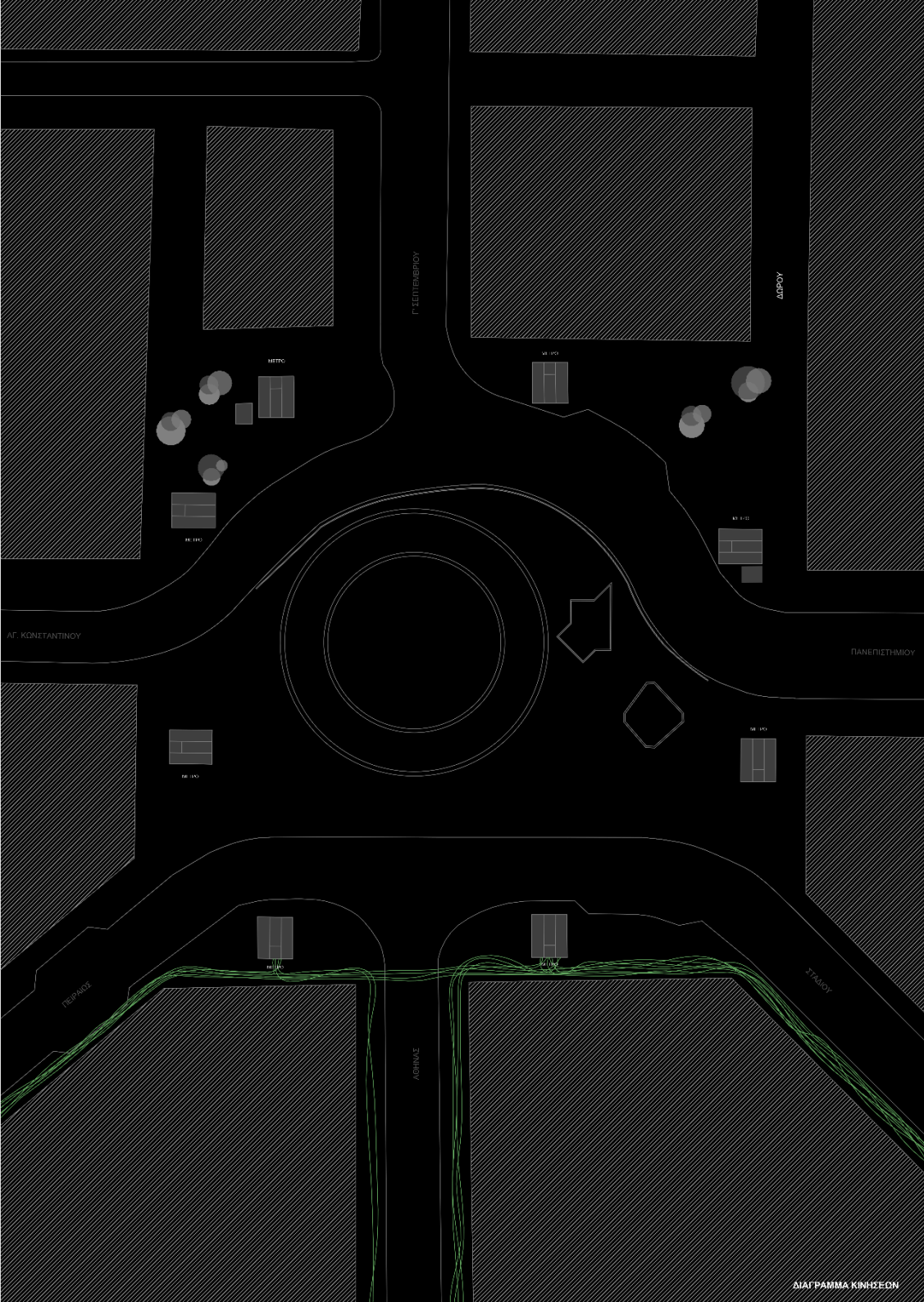
ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΜΕΤΡΟ

ΜΕΤΡΟ

ΣΤΑΔΙΟΥ

ΑΣΚΛΕΠΕΩΣ

Γ. ΣΠΕΡΜΕΡΟΥ

ΔΡΑΦΟΥ

ΜΗΤΡΟ

10-102

10-101

10-110

ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

10-103

10-104

ΠΕΡΙΠΛΟΥ

10-105

10-106

ΑΘΗΝΑΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ

Η Στάση

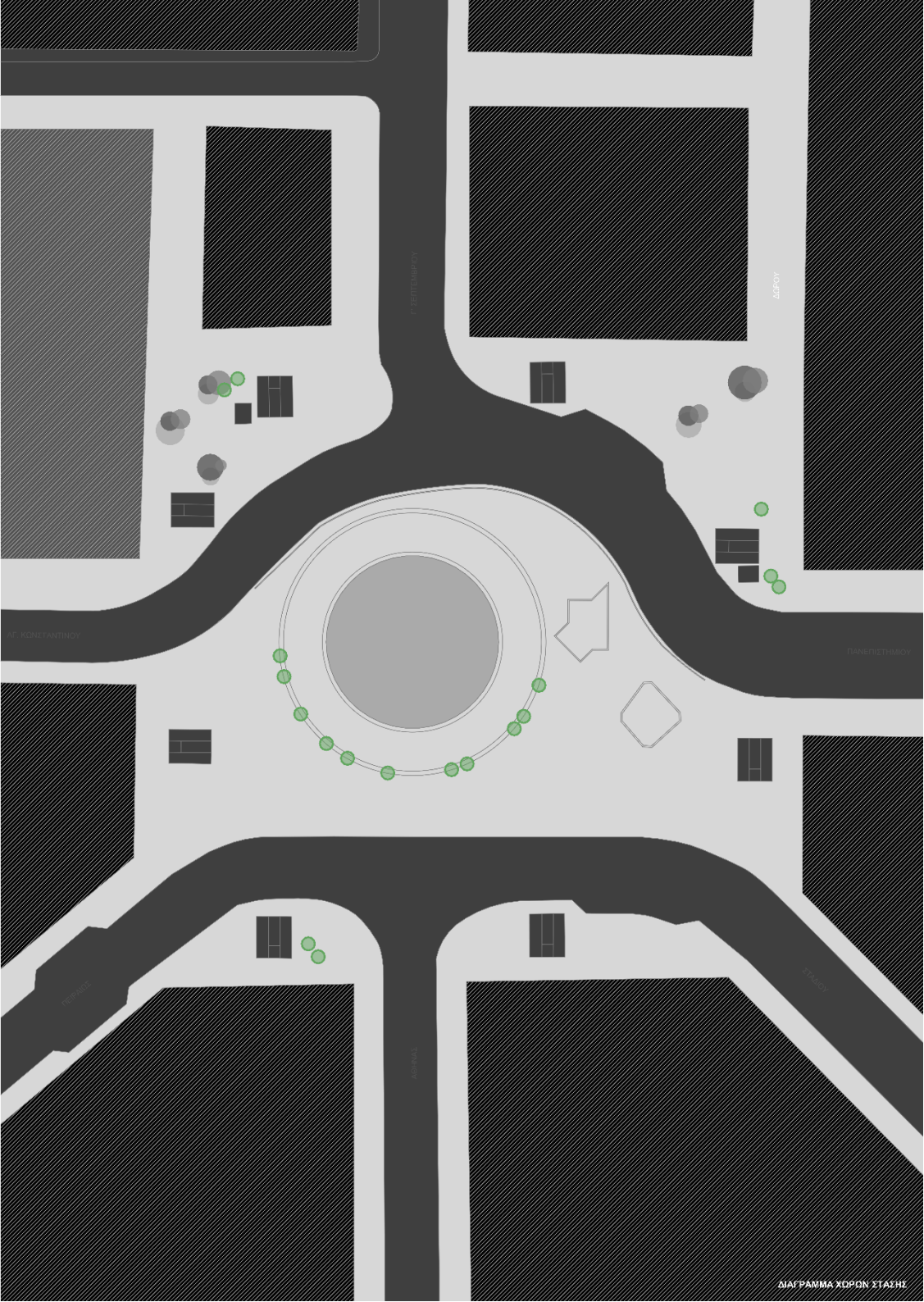
Τόσο στο κεντρικό τμήμα της πλατείας Ομονοίας όσο και στα ευρύτερα επιμέρους περιμετρικά πλατώματα, παρατηρήθηκε μειωμένη ανθρώπινη δραστηριότητα και έντονη η απουσία χρηστών. Επιπλέον, συγκρίνοντας την συγκέντρωση των ανθρώπων στις δύο αυτές χωρικές ενότητες της πλατείας, η στάση στο κέντρο της είναι περιορισμένη σε σχέση με αυτή στα περιμετρικά πλατώματα. Ένας από του βασικότερους παράγοντες απουσίας ανθρώπων που στέκονται ή κάθονται, έγκειται στην έλλειψη σκιάς, καθώς δημιουργεί αποτρεπτικές θερμικές συνθήκες για τον πεζό, δεδομένης της έντονης ηλιοφάνειας που επικρατεί στη χώρα μας.

Η ζωή και η κινητικότητα στην πλατεία Ομονοίας περιορίζεται στην περίμετρό της εξαιτίας των ΜΜΜ και των χρήσεων των κτηρίων γύρω από αυτήν. Ουσιαστικά οι διάφορες λειτουργίες στα οικοδομικά τετράγωνα γύρω από την πλατεία προσελκύουν τους πεζούς και επιδρούν δραστικά στην κίνηση, στη στάση και γενικότερα στις απαραίτητες δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, οι πολίτες εντοπίζονται πλησίον των εισόδων των καταστημάτων και των εξόδων του μετρό αντί για την απρόσιτη κι αφιλόξενη πλατεία.

Σε γενικές γραμμές, η πλατεία είναι διαμορφωμένη για να παραλαμβάνει κυρίως τη προσωρινή στάση και μόνο τις απαραίτητες χρήσεις - δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη αντιμετώπιση του δημόσιου χώρου ενισχύεται από την απουσία καθιστικών και σκιερών τόπων. Οι μεταβατικές ζώνες - τα πλατώματα κατά μήκος των προσόψεων των κτηρίων, περιμετρικά της πλατείας, συνιστούν δημοφιλή σημεία δευτερεύουσας στάσης χάρη στη δυνατότητα εποπτείας της ευρύτερης περιοχής. Τέλος, η βασική σκίαση προκύπτει από τα περιμετρικά κτήρια και την σκιά που δημιουργούν στο κενό της πλατείας.

ΕΙΚΟΝΑ 44 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΛΟΓΓΥ

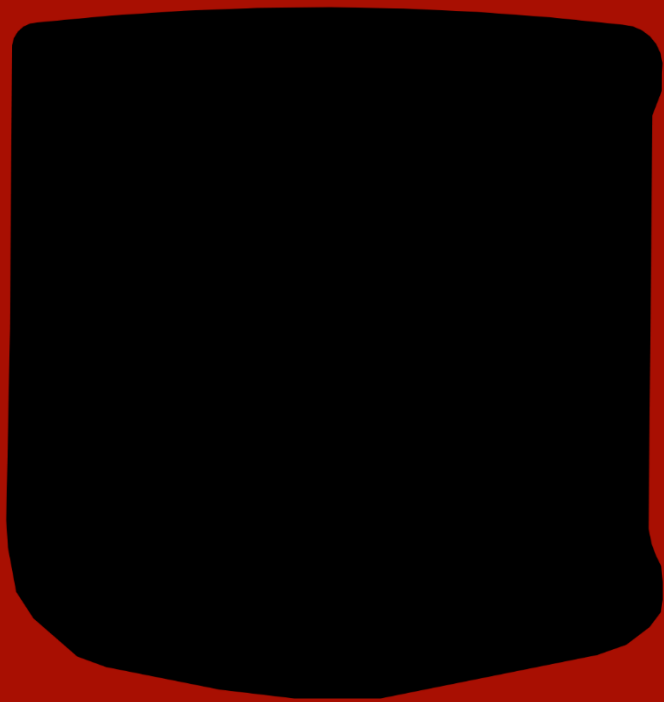
ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΡΙΑ

Δ3. Πλατεία Συντάγματος

Δ3.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η πλατεία Συντάγματος συνιστά την «καρδιά», τον πυρήνα ζωής και των γεγονότων της πόλης των Αθηνών. Η πλατεία βρίσκεται στο κεντρικότερο σημείο της πόλης και συγκεκριμένα, μπροστά και απέναντι από τα Παλαιά Ανάκτορα, τα οποία σήμερα στεγάζουν το ελληνικό κοινοβούλιο. Από αρχείο φωτογραφιών του παρελθόντος της πλατείας, γίνεται φανερό η ύπαρξη σημαντικών κτηρίων τα οποία στην συνέχεια κατεδαφίστηκαν για να δώσουν τη θέση τους σε πολυώροφες κτηριακές κατασκευές. Ο τόπος της πλατείας ήταν ενίοτε σημαντικός για την Αθήνα και αποτελεί ακόμα και σήμερα σημείο αναφοράς της πρωτεύουσας. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί πως η αρίθμηση των Αθηναϊκών οδών γίνεται σε σχέση με την πλατεία Συντάγματος. Συγκεκριμένα, η αρίθμηση κάθε δρόμου αρχίζει από την κοντινότερη προς την πλατιά άκρη του, με τους ζυγούς αριθμούς δεξιά.

Αναλυτικότερα, και όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πλατεία Συντάγματος είναι η κεντρικότερη αστική πλατεία της Αθήνας που βρίσκεται δίπλα στο πολιτικό και διοικητικό κέντρο της χώρας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συνιστά τόπο συγκέντρωσης των κατοίκων, σημείο αναφοράς των επισκεπτών - τουριστών, ενώ παράλληλα αποτελεί και σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο για την πόλη. Επιπλέον, στην πλατεία πραγματοποιούνται ποικίλες δραστηριότητες και λειτουργίες σε κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο. Η δημιουργία της πλατείας Συντάγματος συνδέεται άμεσα με

την ιστορία του νέου σχεδιασμού της Αθήνας μετά τον ορισμό της ως πρωτεύουσα της Ελλάδος το 1834, καθώς και με την απόφαση για την χωροθέτηση των Ανακτόρων στη νοτιοανατολική παρειά της. Η μεγάλη ορθογωνικού σχήματος, πλατεία διαστάσεων 240x150μ., χωρίζεται σε τρία τμήματα: το νοτιοανατολικό πλάτωμα μπροστά στο κτήριο της Βουλής, το βορειοδυτικό, που εξυπηρετεί την κυκλοφορία και το κεντρικό πλάτωμα που αποτελεί το κύριο τμήμα της πλατείας Συντάγματος.¹

Ανατρέχοντας το παρελθόν και συγκεκριμένα την περίοδο που ξεκίνησε να δημιουργείται η πλατεία Συντάγματος σε συνδυασμό με την δημιουργία των ανακτόρων, γίνεται φανερό πως επήλθε ένα κύμα ταχείας ανοικοδόμησης της ευρύτερης περιοχής της πλατείας, με κτήρια που υιοθέτησαν νεοκλασικά πρότυπα στις όψεις και γενικότερα στον σχεδιασμό τους. Την περίοδο του μεσοπολέμου, η πλατεία δέχτηκε σημαντικές αλλαγές μετά από τις προτάσεις του ίδιου του Ελευθερίου Βενιζέλου. Στα Ανάκτορα εγκαταστάθηκε το Κοινοβούλιο και μπροστά του, στην πλατεία, σ' ένα χαμηλότερο επίπεδο, τοποθετήθηκε ένα βάθρο με το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Η διασκευή της πλατείας, με τομή του φυσικού εδάφους, κατηγορήθηκε ως «αποβαίνουσα εις βάρος της αισθητικής του ανακτόρου, αφενός μεν, διότι ο αναλημματικός τοίχος και τα στηθαία θα απέκρυπτον την έδρασιν του εις το έδαφος, αφετέρου δε, διότι η προ αυτού δημιουργία εκβαθύνσεως, περιβαλλομένης από τοίχους εξ ογκολίθων αποτελεί από αισθητικής απόψεως, αντιπερισπασμόν ασυμβίβαστον προς το πνεύμα του νεοκλασικού κτιρίου».²

Μετά την περίοδο του μεσοπολέμου, τα νεοκλασικά κτήρια στα όρια της πλατείας αντικαταστάθηκαν από μοντέρνα

πολυώροφα κτήρια γραφείων, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας προς τον τριτογενή τομέα. Ουσιαστικά, το ελληνικό κράτος της μεταπολεμικής περιόδου, δεν έδειξε το απαραίτητο ενδιαφέρον για το παρελθόν και τα ιστορικά κτήρια της αρχιτεκτονικής της πλατείας και γενικότερα αυτών του κέντρου της Αθήνας. Χιλιάδες εσωτερικοί μετανάστες κατέκλυσαν την πρωτεύουσα και με αποτέλεσμα την επιτακτική ανάγκη στέγασής τους. Πολυκατοικίες, κτήρια γραφείων και επιχειρήσεων αντικατέστησαν τα παλιά και αισθητικά ανώτερα τριώροφα νεοκλασικά της πλατείας και του ευρύτερου κέντρου της πόλης. Σήμερα, η πλατεία περιορίζεται κατά κύριο λόγο από πολυώροφες κτηριακές κατασκευές που φιλοξενούν διάφορες εταιρείες, υπηρεσίες υπουργείων και τουριστικές εγκαταστάσεις, όπως ξενοδοχεία, ταχυφαγεία κτλ.

Στις παραμονές των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, η αναδιαμόρφωση της πλατείας εντάχθηκε στο ευρύτερο σχέδιο αναβάθμισης του ιστορικού κέντρου της Αθήνας. Η πρόταση των Δ. Μανίκα, Λ. Γεωργιάδη, Θ. Παπαδημητρίου και Μ. Auböck στόχευε στην ενοποίηση των τριών τμημάτων της πλατείας με λιτά αρχιτεκτονικά υλικά και στοιχεία. Αν και κατά την εφαρμογή του σχεδίου οι προτάσεις της μελέτης για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, την αστική επίπλωση και τις φυτεύσεις αγνοήθηκαν, το πνεύμα και ο χαρακτήρας της προηγούμενης νεοκλασικής πλατείας διατηρήθηκαν.³

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως η πλατεία Συντάγματος αποτελεί ένα δημόσιο χώρο υψηλής ιστορικής φόρτισης, καθώς αντικατοπτρίζει όλα τα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στο σύγχρονο ελληνικό κράτος. Η ύπαρξη του κέντρου λήψης αποφάσεων της χώρας στην πλατεία, την

καθιστά το επίκεντρο των γεγονότων της πόλης, ενώ παράλληλα φανερώνεται και το κοινό αίσθημα της χώρας ολόκληρης. Παραδοσιακά η πλατεία Συντάγματος προσφέρεται ως ένας κοινός τόπος έκφρασης των αντιθέσεων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και της εκάστοτε εξουσίας.

¹ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Α.Π.Θ. & Διατμηματικό Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής τοπίου- Πλατείες της Ευρώπης Πλατείες για την Ευρώπη

² Μπίρης Κ. (1960)- Αι Αθήναι από τον 19ο εις τον 20ο αιώνα, σελ. 306

³ Κωστούρου Φανή, 2012, Οι Ανθρώπινες Δραστηριότητες Στο Δημόσιο Χώρο – Αστικά Κενά Στον Άξονα Πανεπιστήμιου, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΕΙΚΟΝΑ 45 – Πανοραμική άποψη της πλατείας Συντάγματος.

Δ3.2 Σχέση πλατείας και αστικού ιστού

Η πλατεία Συντάγματος περιβάλλεται από τις οδούς Βασιλέως Γεωργίου Α΄ στα βόρεια, Όθωνος στα νότια, Φιλελλήνων στα δυτικά και την Λεωφόρο Αμαλίας στα ανατολικά. Το ανατολικό τμήμα της πλατείας βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο από το δυτικό, ενώ παράλληλα χωρίζονται μέσω της λεωφόρου Αμαλίας. Ταυτόχρονα, στο ίδιο τμήμα βρίσκεται η Βουλή, η οποία αποτελεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της πλατείας, έργο του αρχιτέκτονα Friedrich von Gaertner με μεταγενέστερες επεμβάσεις του Ανδρέα Κριεζή. Μπροστά, και σε χαμηλότερη στάθμη από την εμφανή βάση του ανακτόρου, βρίσκεται το Μνημείο του Αγνωστού Στρατιώτη.

Στον υπόγειο χώρο, ο οποίος βρίσκεται κάτω από το τμήμα της πλατείας του αγνώστου στρατιώτη, υπάρχει χώρος στάθμευσης των βουλευτικών οχημάτων. Στο υπόγειο τμήμα της οδού Αμαλίας και συγκεκριμένα κάτω από την κεντρική μαρμάρινη κλίμακα της πλατείας βρίσκεται ο σταθμός του μετρό του Συντάγματος. Εξαιτίας της κλίσης του εδάφους, έχουν διαμορφωθεί δυο αναλημματικοί τοίχοι αριστερά και δεξιά της κεντρικής κλίμακας και παράλληλοι των οδών Βασιλέως Γεωργίου Α΄ και Όθωνος. Στη βάση των συγκεκριμένων τοιχίων υπάρχουν κανάλια ανακυκλούμενου νερού με τη μορφή καταρράκτη. Δυο χώροι εστίασης (άδειοι χώροι, χωρίς να χρησιμοποιούνται στο σήμερα) έχουν τοποθετηθεί εφαπτόμενοι των τοιχίων.

Στο κέντρο και ταυτόχρονα στον κεντρικό άξονα κίνησης της πλατείας, δεσπόζει ένα μαρμάρινο σιντριβάνι, το οποίο κατασκευάστηκε το 1836, ενώ στη βορειοανατολική γωνία της πλατείας εκτίθεται ανοιχτός αρχαιολογικός χώρος, μικρής κλίμακας, που καλύπτεται με γυάλινο στέγαστρο. Αριστερά και δεξιά του κεντρικού άξονα της πλατείας και περιμετρικά του σιντριβανιού υπάρχουν φυτεμένες από δέντρα και γρασίδι εκτάσεις.

Η πλατεία Συντάγματος αποτελεί κεντρικό σημείο της πόλης της Αθήνας, ενώ ταυτόχρονα συνιστά και συγκοινωνιακό κόμβο, αφού συνδέεται με κάθε συνοικία του κέντρου αλλά και των προαστίων του λεκανοπεδίου της. Αυτό φανερώνεται τόσο από την ύπαρξη μετρό και από τις στάσεις λεωφορείων και τρόλεϊ επί της Φιλελλήνων και της Αμαλίας, όσο επίσης και από τους τερματικούς σταθμούς τραμ επί της Αμαλίας. Τέλος, η πιάτσα ταξί που υπάρχει στη νότια πλευρά της πλατείας, συμβάλλει στην κυκλοφοριακή εξυπηρέτηση της πόλης. Στην δυτική πλευρά της πλατείας ξεκινά η οδός Ερμού, η οποία αποτελεί και τον πιο εμπορικό δρόμο της Αθήνας. Το βόρειο μέτωπο της πλατείας καταλαμβάνεται αποκλειστικά από ξενοδοχεία, ενώ στη νότια πλευρά της βρίσκονται κυρίως τράπεζες και υπηρεσίες. Τα συγκεκριμένα μέτωπα της πλατείας, δεν παραλαμβάνουν ούτε αξιοποιούνται από μεγάλο αριθμό ανθρώπων – χρηστών, σε αντίθεση με τα βορειοδυτικά, όπου υπάρχουν χρήσεις εστίασης και εμπορίου, αποτελώντας με αυτόν τον τρόπο πόλο έλξης για τον πεζό.

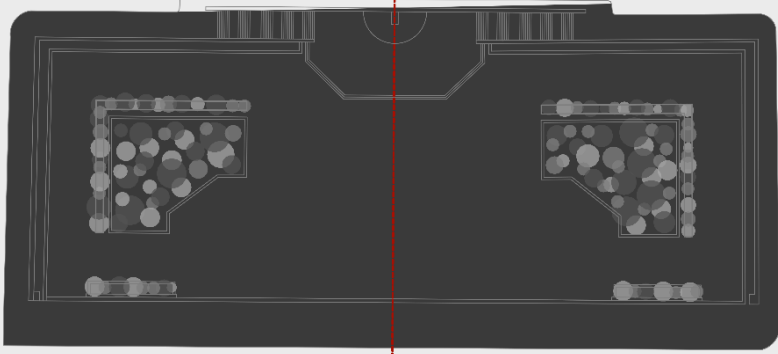

ΕΝΔΕΙΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

ΕΝΔΕΙΞΗ ΣΧΕΣΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ - ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ

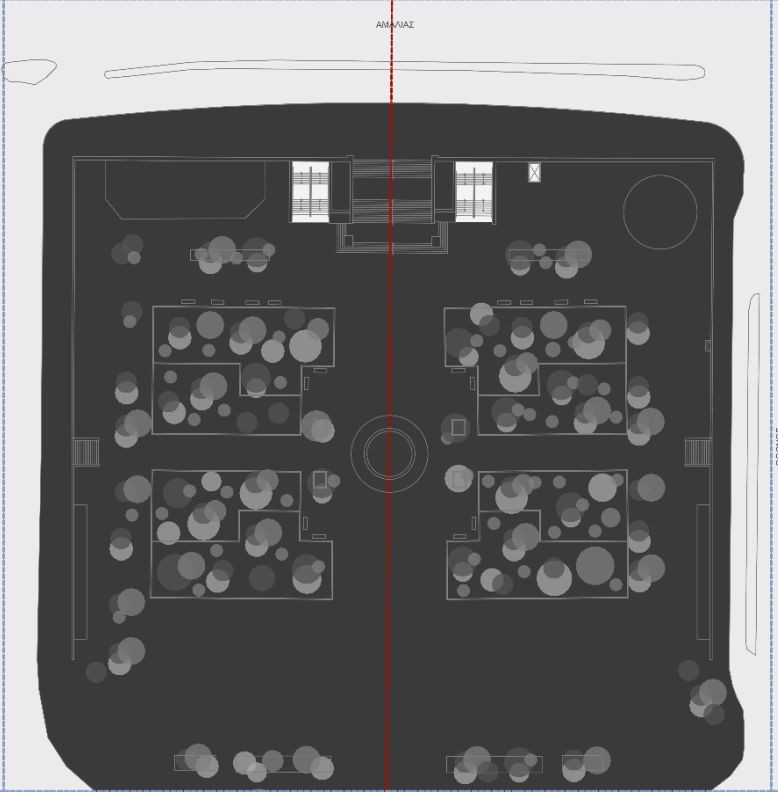
ΒΑΣΙΛ. ΣΤΑΘΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΜΑΛΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α

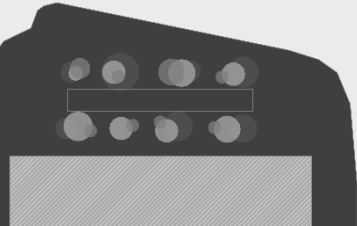

ΟΘΩΝΙΑΣ

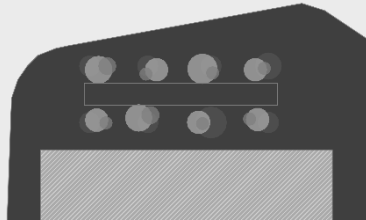
ΣΤΑΘΙΟΥ

© ΙΑΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΥΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΜΑΓΝΗΤΟΡΩΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΩΦΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΟ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΜΟΥ ΠΑΤΕΙΑΣ - ΓΑΡΔΑΡΑΧΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΟ ΑΜΑΛΙΑΣ

КОНТРОЛЬ СЕРВИСНОГО ВУЛТРА-РАСТКА

ДАНТРАМАА ТОНКЕ ПИЛТЯЛЭТ - ПИВААМННН
ИЕ ННН ОДНО ОШНОЗ

Δ3.3 Περιγραφή αρχιτεκτονικού σχεδίου πλατείας

Πρόκειται για ένα μεγάλης κλίμακας ορθογώνιο πλάτωμα που περιβάλλεται από σημαντικούς οδικούς άξονες της πόλης με έντονο κυκλοφοριακό φόρτο. Δεν εφάπτεται στα μέτωπα των οικοδομικών τετραγώνων αλλά αποτελεί αυτόνομη χωρική ενότητα μέσα στο αστικό κενό που δημιουργείται από τα περιβάλλοντα κτηριακά μέτωπά της.

Η συγκρότηση της πλατείας λαμβάνει χώρα πάνω στον κεντρικό άξονα συμμετρίας Βουλής – Ερμού. Η οπτική φυγή προς τα δυτικά και κατά μήκος του άξονα της έρμου είναι απρόσκοπτη, λόγω της υπερύψωσης του ανατολικού τμήματος της πλατείας σε αντίθεση με την οπτική φυγή - θέα προς τα ανατολικά η οποία είναι μηδαμινή και διακόπτεται στο ανάκτορο της Βουλής. Επιπλέον, η πλατεία εγγράφεται, σε ένα ιδεατό ορθογώνιο που δημιουργούν οι οδικοί άξονες γύρω της. Προς τη δυτική πλευρά της πλατείας μια ζώνη διεισδύει στον άξονα Σταδίου- Φιλελλήνων, ενώ ο δρόμος παρεκκλίνει ελαφρά.

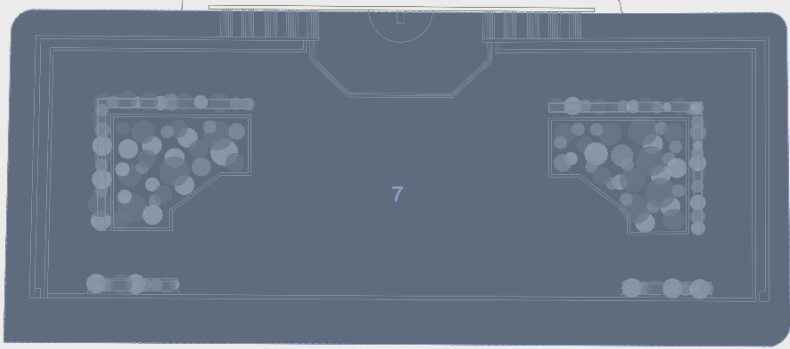
Η πλατεία εμφανίζει επιμέρους χωρικές ποιότητες – τόπους, οι οποίες προκύπτουν λόγω του κεντρικού επιμήκη άξονα που την χωρίζει συμμετρικά σε 2 ίσα τμήματα και επιμέρους ενότητες:

1. Το κέντρο της πλατείας, στο σημείο που τοποθετείται το σιντριβάνι και ο κενός χώρος που δημιουργείται γύρω από αυτό.
2. Περιμετρικά του τόπου του σιντριβανιού, τα μεγάλα παρτέρια με την ψηλή και πυκνή φύτευση η οποία εγγράφεται σε ένα νοητό ορθογώνιο, με δύο κάθετους άξονες συμμετρίας και δημιουργεί ένα σαφώς οριοθετημένο εσωστρεφές σύνολο με σημείο αναφοράς το σιντριβάνι στο κέντρο του.
3. Τα όρια με τους αναλημματικούς τοίχους, οι γραμμικές ζώνες παράλληλες με τους οδικούς άξονες Βασιλέως Γεωργίου Α' και Όθωνος, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι άδειοι χώροι εστίασης.
4. Κατά μήκος της οδού Φιλελλήνων, μια ζώνη γραμμικής φύτευσης.
5. Παράλληλα προς την ενότητα 4 η μεταβατική ζώνη που ορίζεται και από τις δύο πλευρές με ψηλή φύτευση.
6. Εκατέρωθεν της σκάλας και μπροστά από τις εξόδους του μετρό με όρια το πράσινο στη δύση και τον τοίχο στην ανατολή.
7. Μπροστά από το κτήριο της Βουλής, το πλάτωμα με το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Η υψομετρική διαφορά του κτηρίου του Κοινοβουλίου από τον χώρο της πλατείας, που υποδηλώνει την απόσταση αλλά και τη θέση επιβολής προς τον δημόσιο χώρο και τους πολίτες, αποτελεί ένα αδιαπέραστο όριο.
8. Το υπερυψωμένο δυτικό πεζοδρόμιο της Πανεπιστημίου και ανώτατο επίπεδο της σκάλας από

το οποίο ο χρήστης έχει τη δυνατότητα της οπτικής επαφής με όλες τις παραπάνω χωρικές ενότητες της πλατείας - με τους τόπους της.

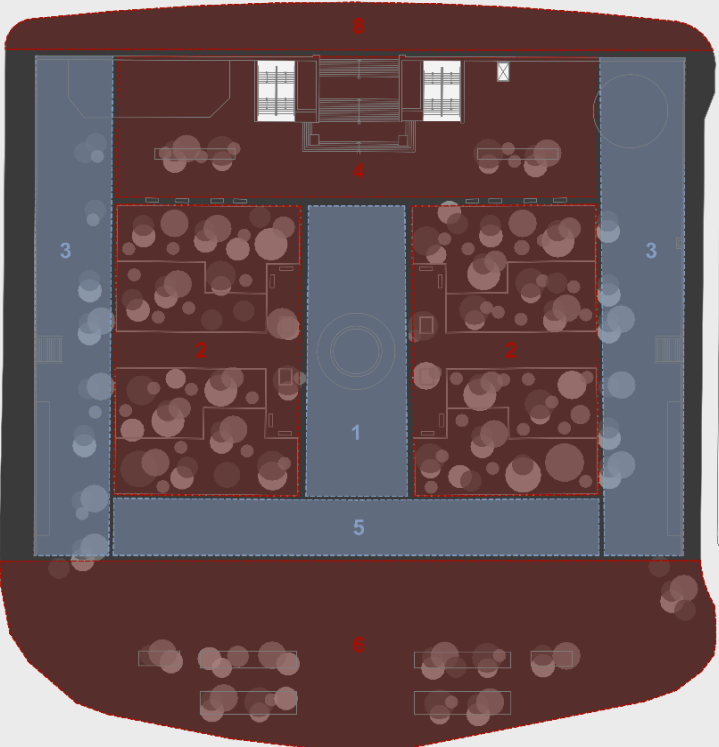
9. Τα πλατώματα με τις πέργκολες, εκατέρωθεν της Ερμού.

ΒΑΛΚΟΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΜΑΡΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α

ΤΟΝΟΥΣ

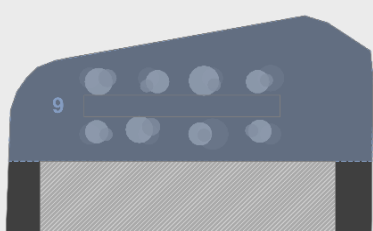
ΣΤΑΘΙΟΥ

ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΡΩΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

ΕΡΜΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Η οργάνωση του χώρου της πλατείας Συντάγματος σε ενότητες, εξασφαλίζει την δημιουργία επιμέρους τόπων με αποτέλεσμα να εισάγεται η ανθρώπινη κλίμακα στο δημόσιο χώρο και να εξασφαλίζεται η δυνατότητα οικειοποίησής του από τον χρήστη. Επιπρόσθετα, ο αστικός εξοπλισμός και το πράσινο με τη μορφή των παρτεριών και των δενδροφυτεύσεων σε αυτά, λειτουργούν επίσης ως χωρικά στοιχεία οργάνωσης του χώρου. Ακόμα αξίζει να επισημανθεί πως η πλατεία Συντάγματος ορίζει με έντονο και αυστηρό τρόπο τη διαφοροποίηση των σκληρών και μαλακών περιοχών – τόπων. Τα μαλακά σημεία συνιστούν οι πράσινες περιοχές, ενώ τα σκληρά οι ζώνες κίνησης και στάσης.

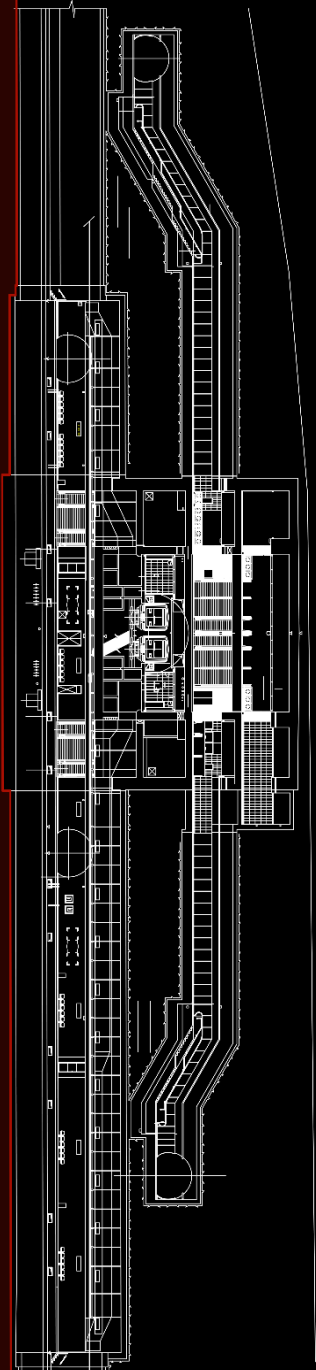
ΕΙΚΟΝΑ 46 – Πανοραμική άποψη του κεντρικού άξονα της πλατείας Συντάγματος.

Δ4.4 Ανάλυση της παρέμβασης μετρό στην πλατεία

Χωρική σχέση μετρό – πλατείας

Το μετρό στην πλατεία Συντάγματος διαθέτει 5 εξόδους, από τις οποίες οι δύο είναι εκατέρωθεν της κεντρικής σκάλας, δύο είναι επί της Πανεπιστημίου στην συμβολή με τη Βασιλέως Γεωργίου Α', ενώ η τελευταία βρίσκεται στο ύψος ανάμεσα στο κτήριο της Βουλής και του Εθνικού Κήπου.

Όσο αφορά την χωρική παρέμβαση του μετρό στο κεντρικό ορθογώνιο τμήμα της πλατείας, είναι φανερό πως η ζώνη κίνησης εισόδου και εξόδου προς και από αυτό, σχεδόν συμπίπτει με τον κεντρικό άξονα κίνησης που διαχωρίζει την πλατεία στην μέση. Ουσιαστικά οι 2 έξοδοι του μετρό στην πλατεία είναι τοποθετημένοι εκατέρωθεν την κεντρικής κλίμακας με σκοπό οι κινήσεις των χρηστών του μετρό, οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω, να συμπίπτουν, κατά ένα βαθμό, με αυτές των πεζών στον κεντρικό άξονα Ερμού - Βουλής.

Οπτική αντίληψη του μετρό στην πλατεία

Η οπτική αντίληψη του μετρό στην Πλατεία έχει άμεση σχέση με το πώς αντιλαμβάνεται ο χρήστης - πεζός - επισκέπτης της πλατείας, την ύπαρξη του μετρό σε αυτήν. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η οπτική σύνδεση πραγματοποιείται από δύο "κατακόρυφα ανοίγματα" - χαμηλού ύψους κατά μήκος των πέτρινων αναλημματικών τοιχιών της πλατείας. Η οπτική σύνδεση δεν είναι άμεση για τον χρήστη, καθώς οι είσοδοι - έξοδοι του μετρό δεν γίνονται άμεσα αντιληπτοί από τον κεντρικό άξονα κίνησης, αλλά ούτε και από τις φυτεμένες περιοχές εκατέρωθεν αυτού. Αυτό συμβαίνει αφενός μεν εξαιτίας της έντονης οπτικής σύνδεσης του πεζού με το κτήριο της Βουλής, αφετέρου δε καθώς ο πεζός προχωρά να εισέλθει σε κάποια από τις δύο εισόδους του μετρό, λόγω της σταδιακής υποβάθμισης των επιπέδων οι είσοδοι αυτοί κρύβονται κάπως από την κεντρική κλίμακα. Για κάποιον που στέκεται ή κινείται στα όρια της πλατείας, η είσοδος του μετρό μισοκρύβεται λόγω πυκνής φύτευσης ορισμένων χαμηλών δέντρων.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως η εύρεση του μετρό από έναν επισκέπτη, ερχόμενο για πρώτη φορά στην συγκεκριμένη πλατεία, πραγματοποιείται από την συνεχή ροή της μάζας των ανθρώπων και την κατεύθυνση τους προς και από το μετρό. Τέλος οι σημάνσεις της ύπαρξης μετρό στην Πλατεία, συμβάλουν κατά ένα μικρό ποσοστό στην αναγνώριση του μετρό από του επισκέπτες της πλατείας ή από του επισκέπτες του μετρό που βρέθηκαν αναπόφευκτα στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 47 – Το μετρό στην πλατεία Συντάγματος.

ΕΙΚΟΝΑ 48 – Το μετρό στην πλατεία Συντάγματος

Η Κίνηση

Όπως έχει είδη αναφερθεί, ο βασικός άξονας κίνησης συμπίπτει με τον γεωμετρικό και χωρικό άξονα συμμετρίας της πλατείας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την συνένωση των εισροών του κόσμου από τις εξόδους, του μετρό με τον εμπορικό δρόμο της Ερμού, που αποτελεί και τον επικρατέστερο προορισμό των ανθρώπινων ροών, των κινήσεων των πεζών. Αξίζει να επισημανθεί, ότι η βασική κίνηση προς και από το μετρό, στο επίπεδο του κεντρικού ορθογωνίου τμήματος της πλατείας Συντάγματος, πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από τη νότια έξοδο καθότι είναι αυτή που συναντά κανείς πρώτη όταν εξέρχεται από την εσωτερική-υπόγεια διαμόρφωση του μετρό.

Επιπρόσθετα, η βασική κίνηση η οποία συμπίπτει και με τον κεντρικό άξονα της πλατείας εξυπηρετεί ταυτόχρονα και στη σύνδεση της Ερμού με τον άξονα της Πανεπιστημίου μέσω της κεντρικής κλίμακας, στην οποία προτιμάται λιγότερο η ανάβαση, καθώς απαιτείται σωματική προσπάθεια, σε αντίθεση με την κατάβαση της. Για τις διαδρομές με προορισμό την Πανεπιστημίου, προτιμώνται οι έξοδοι στη γωνία Πανεπιστημίου και Βασιλέως Γεωργίου Α' καθότι η πρόσβαση σε αυτούς υπογείως, μέσα από τις σήραγγες του μετρό, είναι συντομότερη και ομαλότερη χάρη στην απουσία εναλλαγής πολλών επιπέδων, αλλά και της αποφυγής των φαναριών και των αυτοκινήτων.

Σχετικά με τις κινήσεις που πραγματοποιούνται εγκάρσια στον κεντρικό άξονα της πλατείας, αξίζει να σημειωθεί πως επιλέγονται σπάνια από τον πεζό, κυρίως όταν η πρόσβαση στην πλατεία πραγματοποιείται μέσω των Βασιλέως Γεωργίου Α΄ και Όθωνος. Τέλος, η κίνηση στα πεζοδρόμια που δημιουργούνται από τη σύγκλιση των τεσσάρων δρόμων στην πλατεία, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις χρήσεις και το βαθμό διασποράς τους στα μέτωπα των οικοδομικών τετραγώνων.

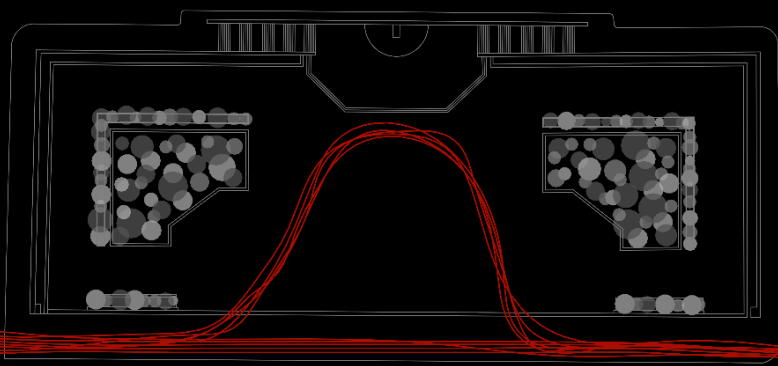

ΕΙΚΟΝΑ 49 – Άνθρωποι που περπατούν στην πλατεία.

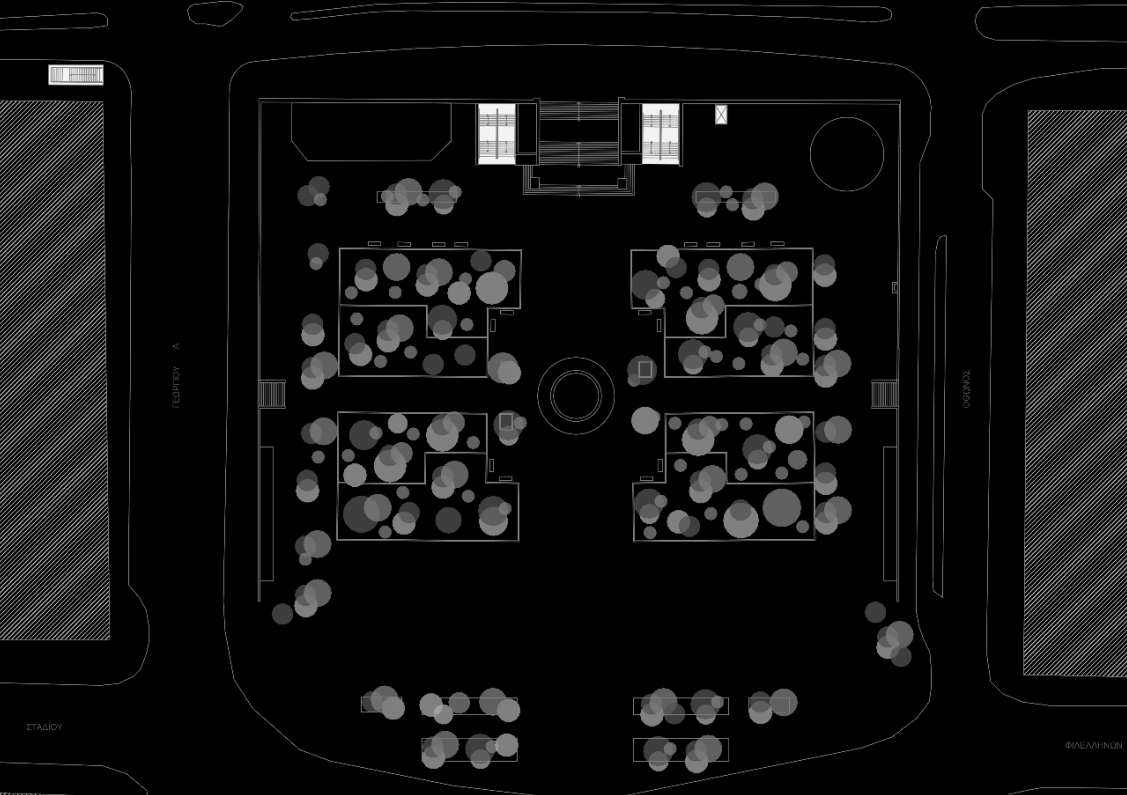
ΕΙΚΟΝΑ 50 – Άνθρωποι που περπατούν στην πλατεία.

ΒΑΣΥΛΕΙΟΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΜΑΛΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

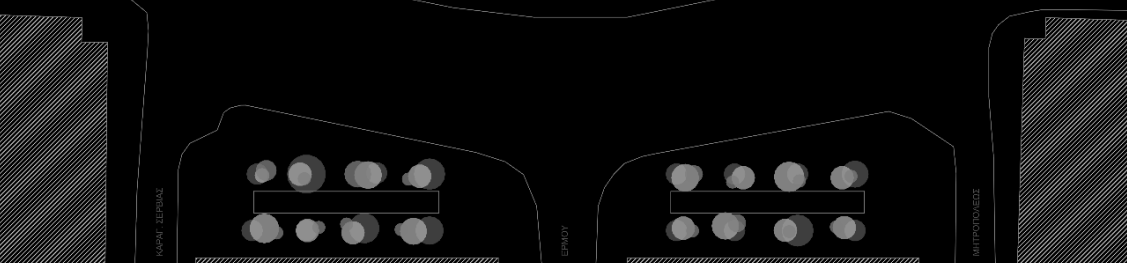
ΙΤΑΛΙΟΥ

ΦΙΛΑΛΗΓΙΝΟΥ

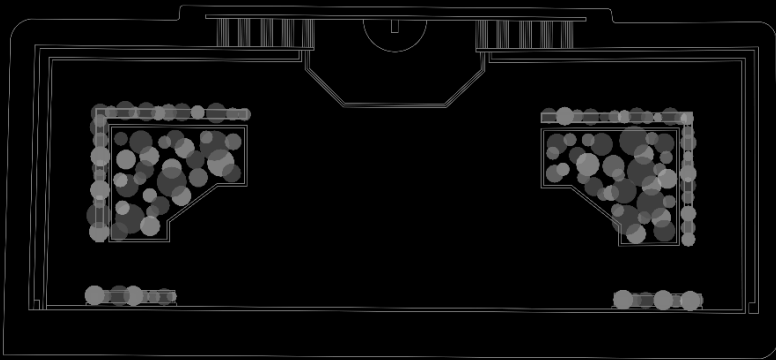
ΚΑΡΑΪΣΚΗ

ΕΡΜΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΩΣ

BAIHA, IZDRAZ

DANDI BETHMOY

AMAAZAZ

ELENTROY - A

OSBOMAZ

STANDY

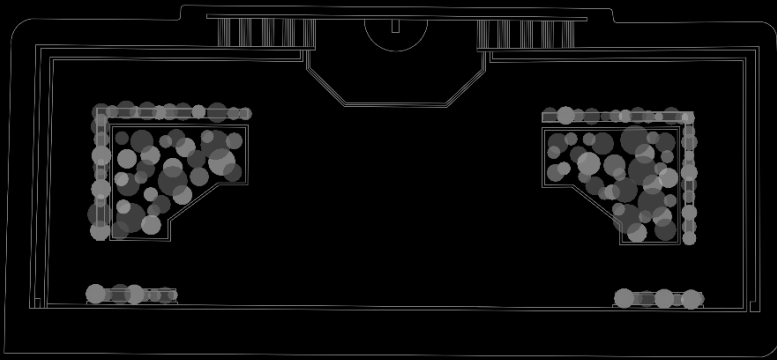
ΦABAMHON

KASAP, BEPBAZ

MATHPOBOMEZ

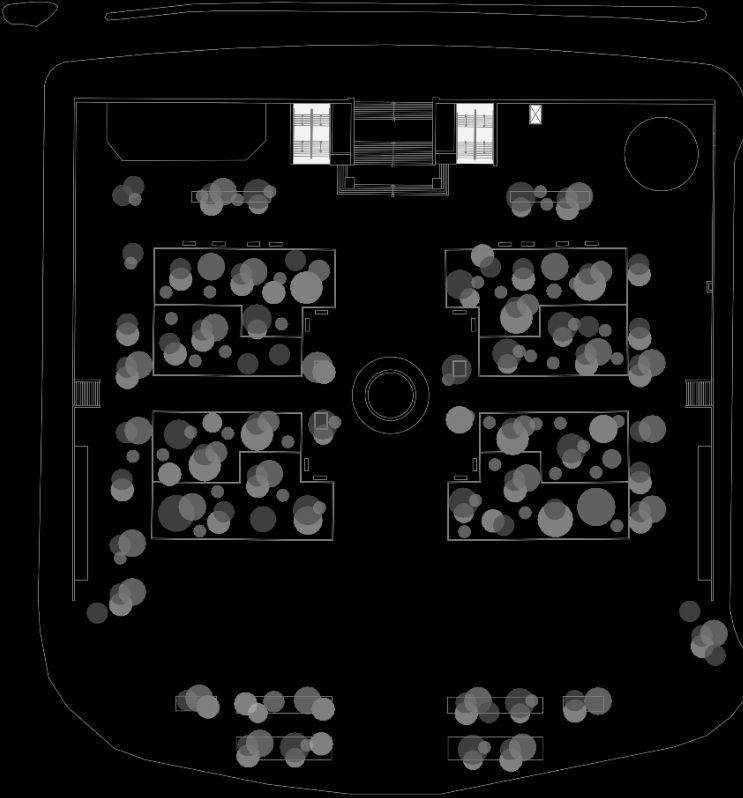
EPHOY

ΒΑΣΥΛΕΙΟΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΜΙΑΛΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΙΟΥ Α

ΦΑΚΕΛΑΓΙΩΝ

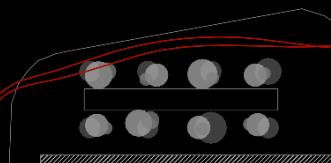
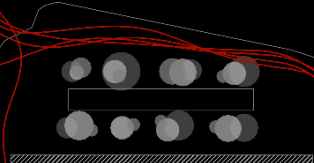
ΕΤΑΙΡΙΟΥ

ΦΑΚΕΛΑΓΙΩΝ

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΙΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Η Στάση

Από την πρώτη κιόλας ανάγνωση – επίσκεψη – παρατήρηση στην πλατεία Συντάγματος, γίνεται άμεσα αντιληπτό πως η μεγάλη συγκέντρωση ανθρώπων πραγματοποιείται μπροστά από τη νότια έξοδο του μετρό, από την οποία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, εισρέει το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων στην πλατεία. Επιπλέον, παρατηρήσαμε κόσμο να στέκεται, να αποτελεί δηλαδή σημείο συνάντησης ή να συναλλάσσεται με μικροπωλητές που επιλέγουν το συγκεκριμένο χώρο ως στρατηγική θέση. Επίσης, αρκετοί άνθρωποι στέκονται ή κάθονται προσωρινά στην κλίμακα αλλά και γύρω από το σιντριβάνι, σημεία κατατεθέν του χώρου τα οποία προσφέρουν παράλληλα οπτική σύνδεση με την Ερμού και «εποπτεία» της πλατείας.

Στην συνέχεια, παρατηρείται η προτίμηση και η χρήση των καθιστικών εκατέρωθεν των αξόνων κίνησης του κεντρικού και εγκάρσιου. Αντιθέτως, οι ζώνες που βρίσκονται στην περίμετρο της πλατείας χρησιμοποιούνται από ελάχιστους χρήστες, εξαιτίας της υψηλής και πυκνής φύτευσης. Οι συγκεκριμένες περιοχές απομονώνονται οπτικά από τον κύριο άξονα κίνησης και από το κέντρο των δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα ελάχιστοι άνθρωποι να τις επιλέγουν για κίνηση ή στάση. Ακόμη και οι διαστάσεις αυτών των τόπων της πλατείας, δε διευκολύνουν τη συγκέντρωση κόσμου, αφού πρόκειται για στενές ζώνες ανάμεσα στους πλευρικούς αναλημματικούς τοίχους - καταρράκτες και στα ψηλά δέντρα.

Σημαντικό χαρακτηριστικό της πλατείας αποτελεί και η σκιά που παρέχεται από τα δέντρα. Λόγω της ψηλής και πυκνής φύτευσης, η πλατεία και ιδιαίτερα οι χώροι στάσης, είναι προστατευμένοι από την έντονη ηλιοφάνεια. Αντιθέτως, ο κύριος άξονας κίνησης - άξονας συμμετρίας παραμένει εκτεθειμένος στον ήλιο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας.

ΕΙΚΟΝΑ 51 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

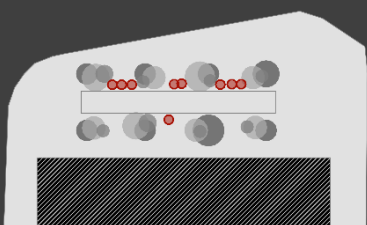
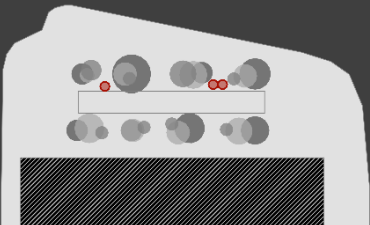
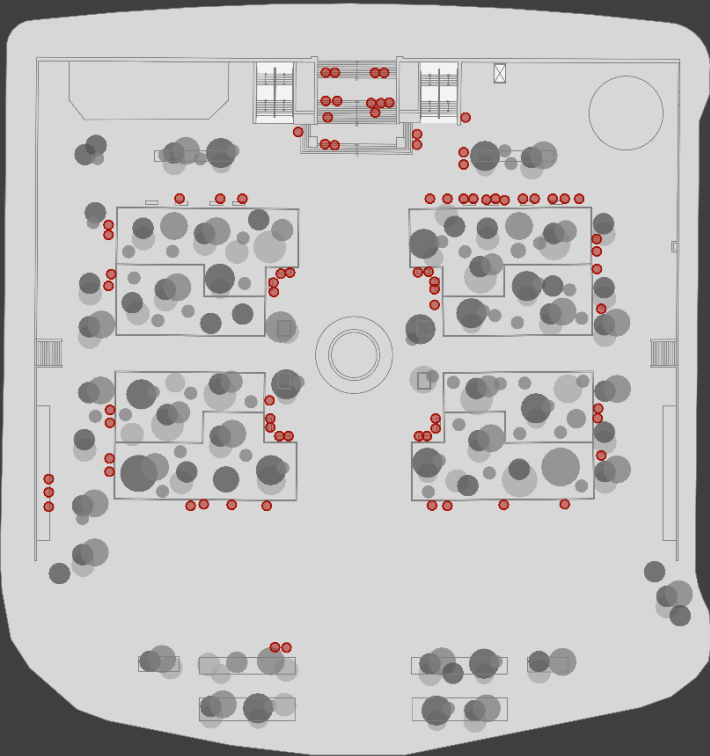
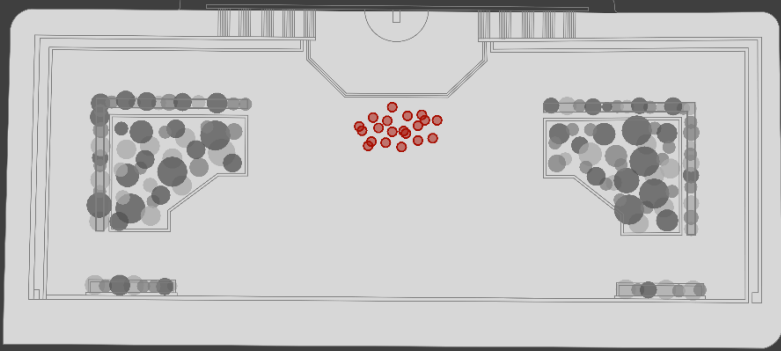
ΕΙΚΟΝΑ 52 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 53 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΕΙΚΟΝΑ 54 – Άνθρωποι που κάθονται στην πλατεία.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

Ε1. Στόχος έρευνας και αντικείμενο μελέτης

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η παρούσα ερευνητική εργασία στοχεύει στην ανάλυση των παραγόντων και των συνθηκών που συμβάλλουν – επιδρούν στην οικειοποίηση ενός δημόσιου χώρου. Ένα βασικό παράγοντα συνιστά αυτός της παρέμβασης του μετρό στην οικειοποίηση της πλατείας. Εκτός της επιτόπιας έρευνας στους χώρους των πλατειών και στην ανάλυση των σχεδίων τους, αλλά και της μελέτης της βιβλιογραφίας σχετικής με το θέμα, θεωρήσαμε σημαντικό να συντάξουμε ένα ερωτηματολόγιο, με στόχο την ανάδειξη της κοινής γνώμης σχετικά με τον βαθμό οικειοποίησης του χώρου της πλατείας και την επιρροή της εγκατάστασης μετρό σ' αυτήν.

Το ερωτηματολόγιο αυτό μοιράσαμε χωριστά σε θαμώνες της κάθε μια πλατείας από τις τρεις.

E2. Μεθοδολογία ερωτηματολογίου

Η δομή του ερωτηματολογίου σχηματίστηκε με βάση το θεωρητικό υπόβαθρο που αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες της ερευνητικής εργασίας με την πρόθεση να ικανοποιηθούν και να συλλεχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για την διεξαγωγή της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πέντε ενότητες που σταδιακά καταλήγουν στο βασικό ερώτημα περί επίδρασης του μετρό στην οικειοποίηση της πλατείας.

- Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις που αποσκοπούν στην συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το προφίλ των ερωτηθέντων.
- Η δεύτερη ενότητα συσχετίζεται με ερωτήσεις που αφορούν την επισκεψιμότητα της πλατείας.
- Η τρίτη ενότητα παρουσιάζει στοιχεία που φανερώνουν την κοινωνική αλληλεπίδραση και το βαθμό που πραγματοποιείται στο χώρο της κάθε πλατείας.
- Η τέταρτη ενότητα αποσκοπεί στην συλλογή στοιχείων σχετικά με το βαθμό οικειότητας που αισθάνονται οι χρήστες στην πλατεία. Ουσιαστικά εξετάζεται ο βαθμός οικειοποίησης των πλατειών.
- Η πέμπτη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά την επίδραση της εγκατάστασης του μετρό επί της πλατείας στην οικειοποίησή της.

E3. Προφίλ συμμετεχόντων

Η προϋπόθεση που θεωρήθηκε απαραίτητη να πληρείται κατά την πραγματοποίηση του ερωτηματολογίου, ήταν οι ερωτηθέντες να αποτελούν άτομα τα οποία ρωτήθηκαν ενώ βρίσκονταν στους τόπους των πλατειών, χωρίς απαραίτητα να είναι μόνιμοι κάτοικοι της Αθήνας. Παρατηρήθηκε ότι στις περιπτώσεις που οι ερωτηθέντες ήταν κάτοικοι Αθηνών και είχαν την συνήθεια να επισκέπτονται σε μόνιμη βάση τις πλατείες, η συγκεκριμένη συνθήκη αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα, ο οποίος διαμόρφωσε μια ουσιαστική και εμπεριστατωμένη άποψη για τους δημόσιους χώρους που εξετάζονται.

E4. Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας πεδίου συντάχθηκε βάσει πιλοτικής έρευνας που διεξήχθη σε πληθυσμιακό δείγμα τριάντα ατόμων, κατά το διάστημα Σεπτεμβρίου 2022 - Ιανουαρίου 2023. Από τα αποτελέσματα της ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης της πιλοτικής έρευνας που καταγράφηκαν, προέκυψαν χρήσιμες παρατηρήσεις και στοιχεία για τη βασική έρευνα που συμπληρώνει και βοηθά στην κατάληξη συμπερασμάτων στην παρούσα διάλεξη. Το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στο παράρτημα.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ζ

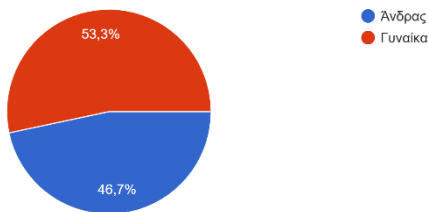
**ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ
ΜΕΤΡΟ**

Z1. Πλατεία Μοναστηρακίου

Προφίλ συμμετεχόντων

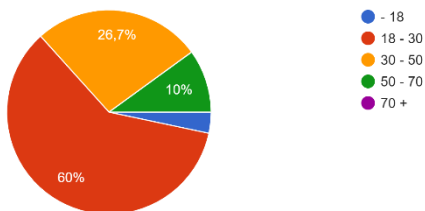
Φύλο

30 απαντήσεις

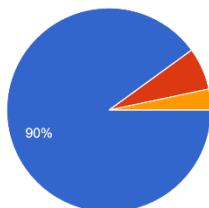

Ηλικία

30 απαντήσεις

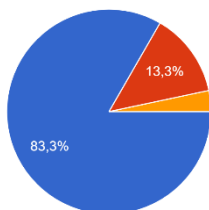

Εθνικότητα
30 απαντήσεις

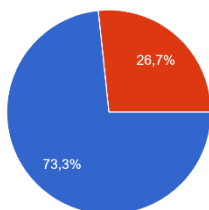
- Έλληνας υπήκοος
- Αλλοδαπός - Τουρίστας
- Αλλοδαπός - Μετανάστης

Κάτοικος
30 απαντήσεις

- Δήμος Αθηναίων (κέντρο)
- Περιφερειακοί δήμοι εντός Αττικής
- Περιφερειακοί δήμοι εκτός Αττικής

Κατάσταση επισκέπτη πλατείας
30 απαντήσεις

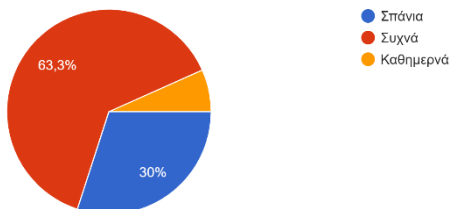
- Κινούμενος
- Καθήμενος

Από την πρώτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

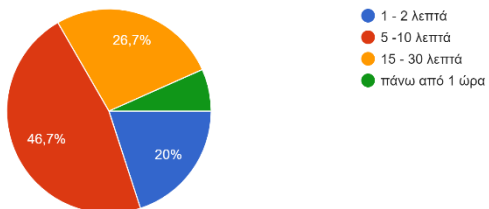
- Η πλατεία απαρτίζεται, ως επί τον πλείστον, από άτομα νεαρής ηλικίας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν ελληνικής υπηκοότητας, την δεδομένη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κάτοικοι του κέντρου της πόλης, που επισκέπτονται την πλατεία κυρίως για να επιβιβαστούν ή έχοντας αποβιβαστεί από το μετρό.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κινούμενοι, βιαστικοί χρήστες που κατευθύνονταν προς την είσοδο-έξοδο του μετρό.

Επισκεψιμότητα Πλατείας

Πόσο συχνά έρχεστε στην πλατεία;
30 απαντήσεις

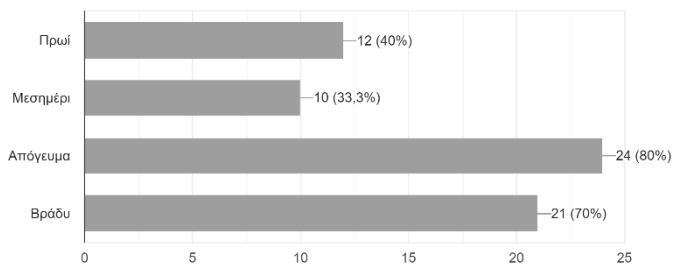

Πόσο χρόνο ξοδεύετε συνήθως στην πλατεία;
30 απαντήσεις

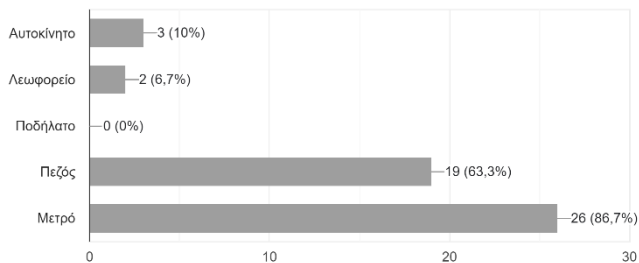
Ποια χρονική περίοδο της ημέρας επισκέπτεστε κυρίως την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Με ποιο μεταφορικό μέσο έρχεστε συνήθως στην πλατεία;

30 απαντήσεις

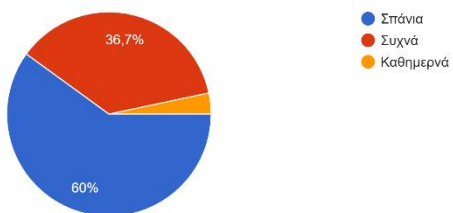

Από την δεύτερη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

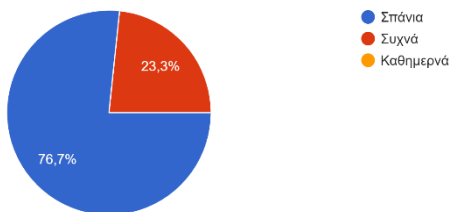
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι συχνοί χρήστες - θαμώνες της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων παραμένει στην πλατεία για διάστημα 5-10 λεπτών.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών στην πλατεία παρατηρήθηκε κυρίως τις βραδινές και απογευματινές ώρες.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών καταφθάνει στην πλατεία με το μετρό και με τα πόδια.

Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με γνωστούς - φίλους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

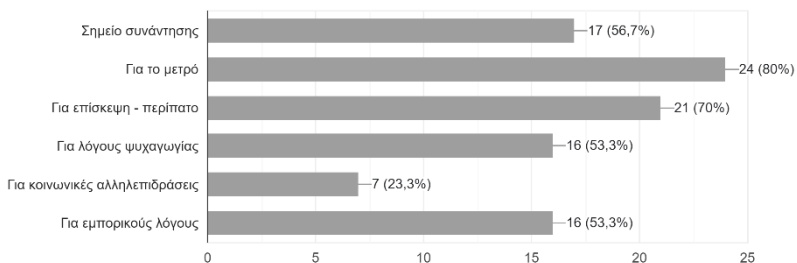

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

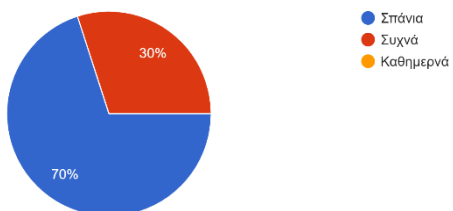
Ποιος είναι ο βασικότερος λόγος που βρίσκεστε - επισκέπτεστε την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Έχετε βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική / πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία;

30 απαντήσεις

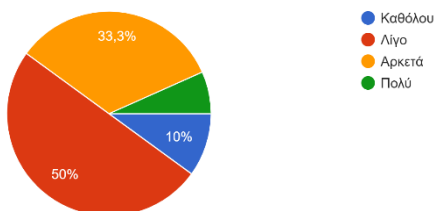

Από την τρίτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

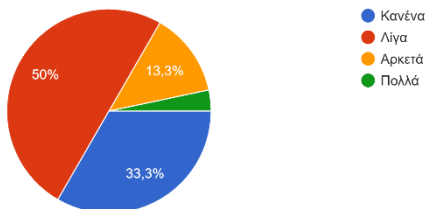
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με γνωστούς – φίλους στην πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία.
- Ο βασικότερος λόγος που επισκέπτονται οι πολίτες την πλατεία είναι το μετρό.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων σπάνια έχει βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική – πολιτιστική εκδήλωση.

Οικειοποίηση Πλατείας

Πόσο οικεία νιώθετε στο χώρο της πλατείας;
30 απαντήσεις

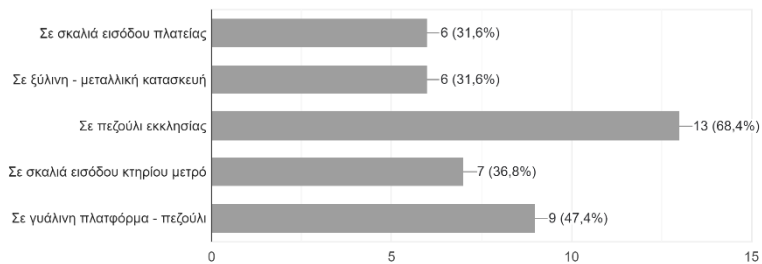

Υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία στην πλατεία που προτιμάτε να περνάτε χρόνο - να στέκεστε;
30 απαντήσεις

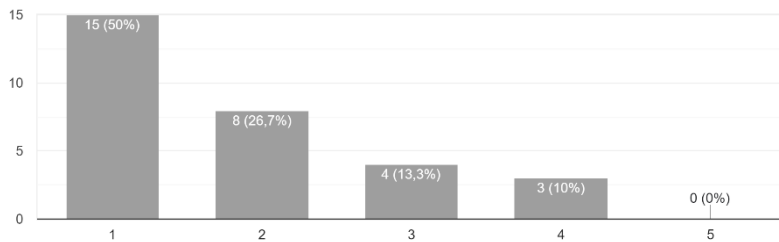
Ποια είναι τα συγκεκριμένα σημεία;

19 απαντήσεις

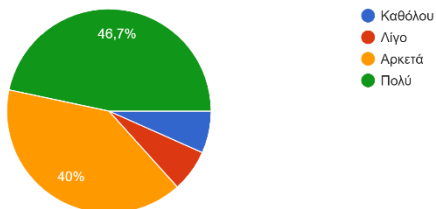

Σε τι βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμάτε να κάνετε στην πλατεία;

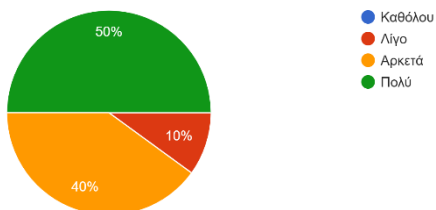
30 απαντήσεις

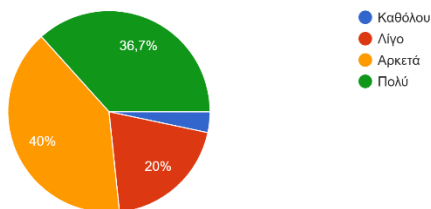
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη σκιερών χώρων την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

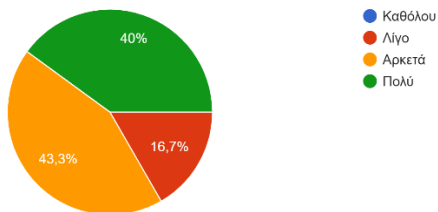
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη καθιστικών την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι όψεις των μετώπων-κτιρίων, που περιβάλλουν την πλατεία, την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι χρήσεις των κτιρίων που περιβάλλουν την πλατεία την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

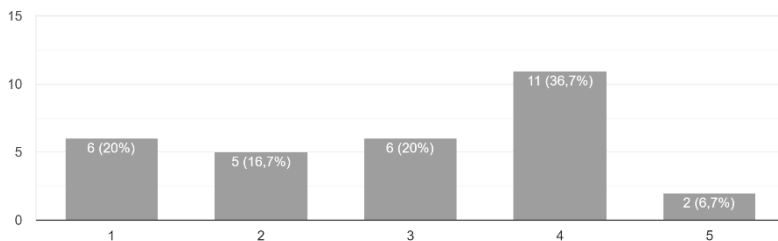

Από την τέταρτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

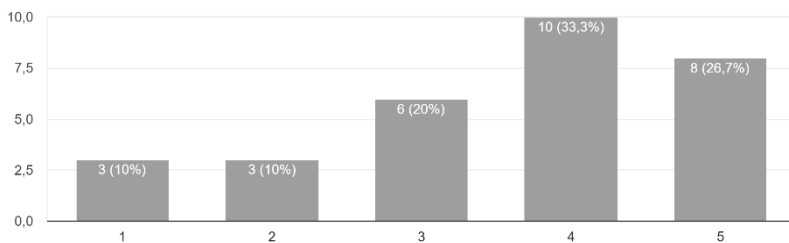
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες νιώθουν λίγο οικεία όταν βρίσκονται στο χώρο της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών της πλατείας, απάντησε ότι υπάρχουν λίγα σημεία στην πλατεία που προτιμάει να περνάει χρόνο.
- Οι 19 από τους 30 χρήστες της πλατείας προτιμούν να στέκονται ή να κάθονται στο πεζούλι της εκκλησίας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμούν να κάνουν στην πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζει πολύ η ύπαρξη σκιερών χώρων και καθιστικών την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζουν αρκετά, οι χρήσεις και οι όψεις των κτηρίων, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.

Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας

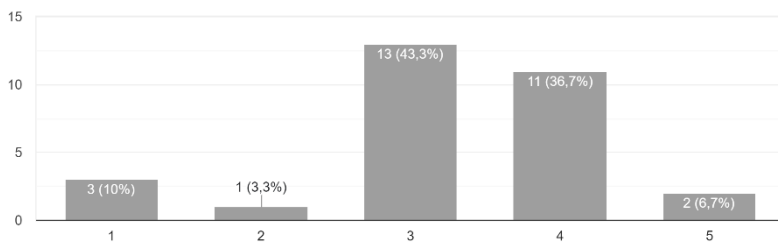
Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό στην πλατεία επηρεάζει αρνητικά την οικειοποίηση της από τον χρήστη - επισκέπτη;
30 απαντήσεις

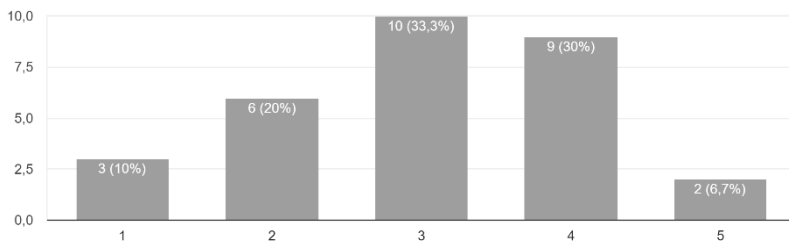
Σε τι βαθμό η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά την αίσθηση άνεσής σας στην πλατεία;
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η δημιουργία μετρό σε υφιστάμενες πλατείες θα επηρεάσει αρνητικά την οικειοποίησή τους από τους χρήστες - επισκέπτες;
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι στην συγκεκριμένη πλατεία κυρίαρχο χαρακτηριστικό αποτελεί το μετρό;
30 απαντήσεις

Από την πέμπτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

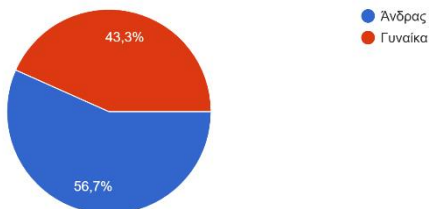
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό επηρεάζει αρνητικά, σε μεγάλο βαθμό, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά, σε μεγάλο βαθμό, την αίσθηση άνεσής τους στην πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η δημιουργία μετρό, σε υφιστάμενες πλατείες, θα επηρεάσει αρνητικά, σε μέτριο βαθμό, την οικειοποίησή τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι στην συγκεκριμένη πλατεία το μετρό, αποτελεί σε μέτριο βαθμό, κυρίαρχο χαρακτηριστικό της.

Ζ2. Πλατεία Ομοιοίας

Προφίλ συμμετεχόντων

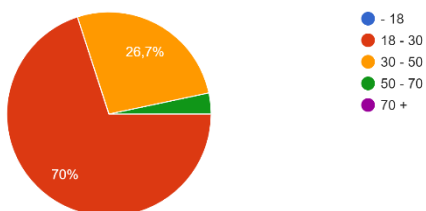
Φύλο

30 απαντήσεις

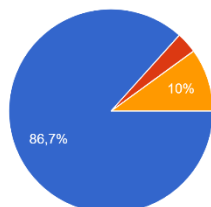
Ηλικία

30 απαντήσεις

Εθνικότητα

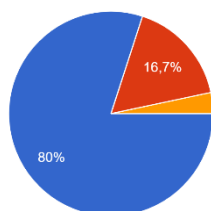
30 απαντήσεις

- Έλληνας υπήκοος
- Αλλοδαπός - Τουρίστας
- Αλλοδαπός - Μετανάστης

Κάτοικος

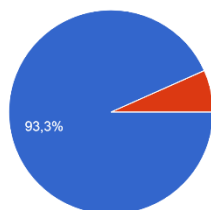
30 απαντήσεις

- Δήμος Αθηναίων (κέντρο)
- Περιφερειακοί δήμοι εντός Αττικής
- Περιφερειακοί δήμοι εκτός Αττικής

Κατάσταση επισκέπτη πλατείας

30 απαντήσεις

- Κινούμενος
- Καθήμενος

Από την πρώτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η πλατεία απαρτίζεται, ως επί τον πλείστον, από άτομα νεαρής ηλικίας.

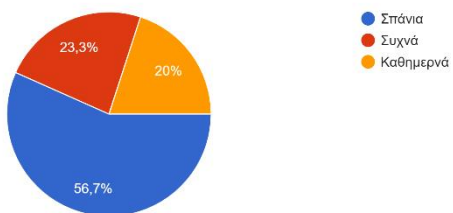
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν ελληνικής υπηκοότητας, την δεδομένη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο.

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κάτοικοι του κέντρου της πόλης, που επισκέπτονται την πλατεία κυρίως για το μετρό.

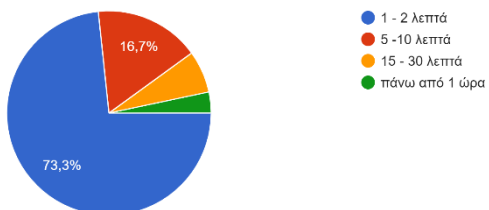
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κινούμενοι, βιαστικοί χρήστες που κατευθύνονταν προς το μετρό.

Επισκεψιμότητα Πλατείας

Πόσο συχνά έρχεστε στην πλατεία;
30 απαντήσεις

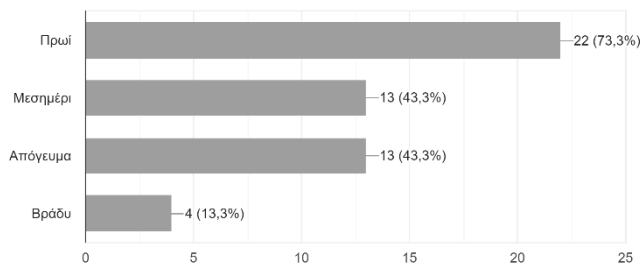

Πόσο χρόνο ξοδεύετε συνήθως στην πλατεία;
30 απαντήσεις

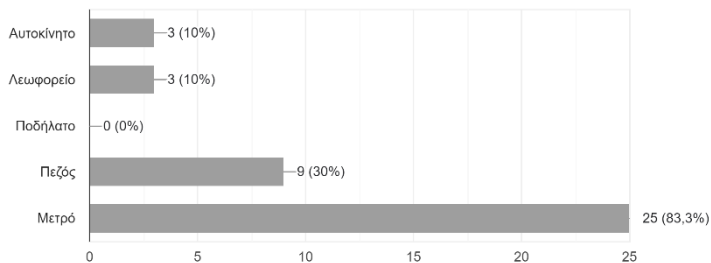
Ποια χρονική περίοδο της ημέρας επισκέπτεστε κυρίως την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Με ποιο μεταφορικό μέσο έρχεστε συνήθως στην πλατεία;

30 απαντήσεις

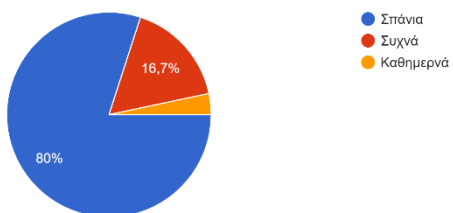

Από την δεύτερη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

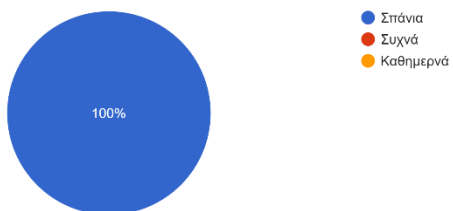
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δεν είναι συχνοί χρήστες της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων παραμένει στην πλατεία για διάστημα 1-2 λεπτών.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών στην πλατεία παρατηρήθηκε κυρίως τις πρωινές ώρες.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών καταφθάνει στην πλατεία με το μετρό.

Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με γνωστούς - φίλους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

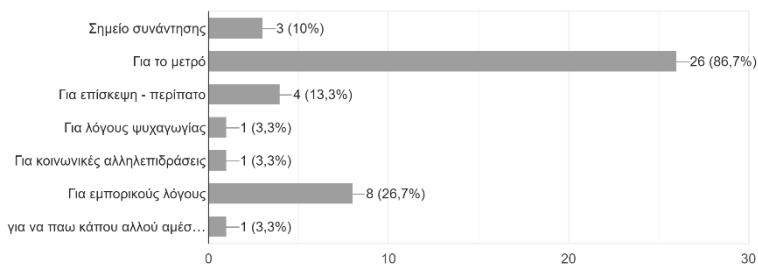

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

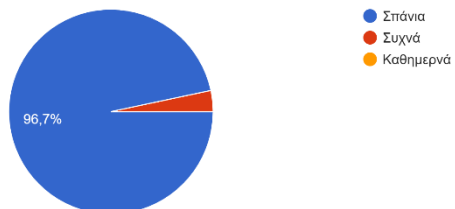
Ποιος είναι ο βασικότερος λόγος που βρίσκεστε - επισκέπτεστε την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Έχετε βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική / πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία;

30 απαντήσεις

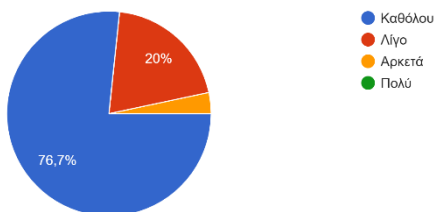

Από την τρίτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

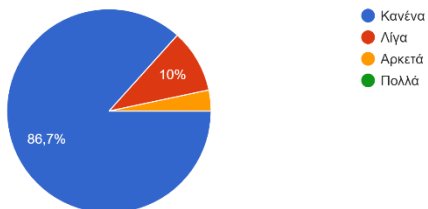
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με γνωστούς – φίλους στην πλατεία.
- Όλοι οι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία.
- Ο βασικότερος λόγος που επισκέπτονται οι πολίτες την πλατεία είναι το μετρό.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων σπάνια έχει βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική – πολιτιστική εκδήλωση.

Οικειοποίηση Πλατείας

Πόσο οικεία νιώθετε στο χώρο της πλατείας;
30 απαντήσεις

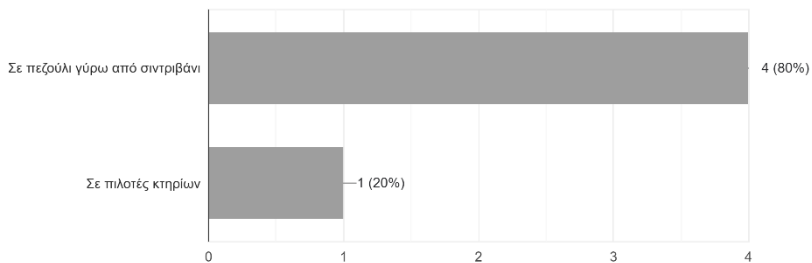

Υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία στην πλατεία που προτιμάτε να περνάτε χρόνο - να στέκεστε;
30 απαντήσεις

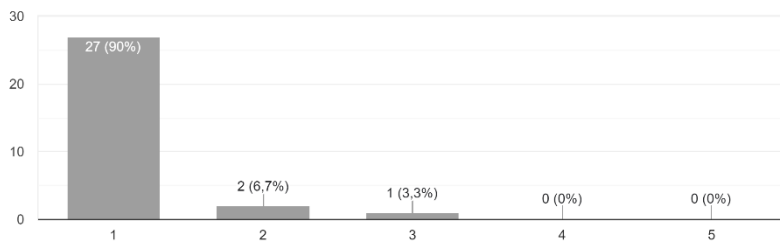
Ποια είναι τα συγκεκριμένα σημεία;

5 απαντήσεις

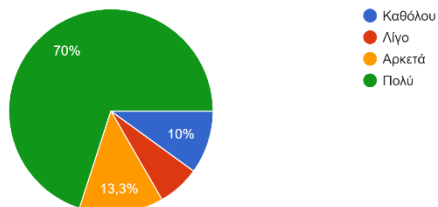

Σε τι βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμάτε να κάνετε στην πλατεία;

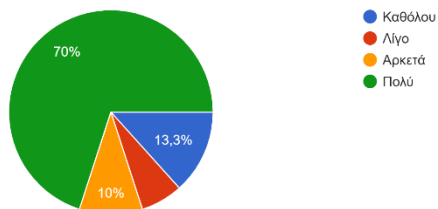
30 απαντήσεις

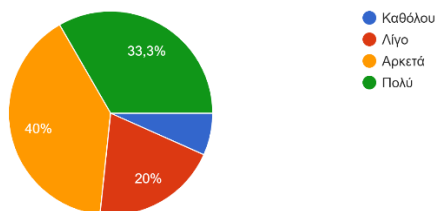
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη σκιερών χώρων την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

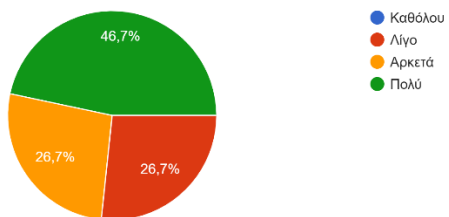
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη καθιστικών την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι όψεις των μετώπων-κτιρίων, που περιβάλλουν την πλατεία, την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι χρήσεις των κτιρίων που περιβάλλουν την πλατεία την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

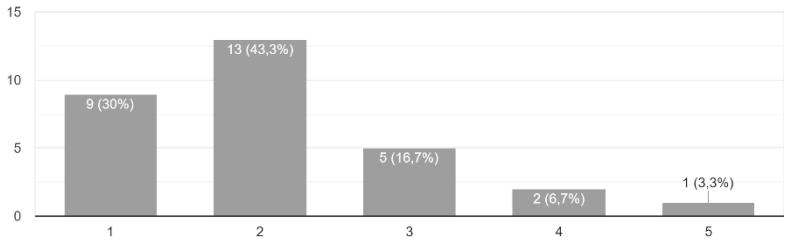
Από την τέταρτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δεν νιώθουν οικεία όταν βρίσκονται στο χώρο της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών της πλατείας, απάντησε ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία στην πλατεία που προτιμάει να περνάει χρόνο.
- Οι 5 από τους 30 χρήστες της πλατείας προτιμούν να στέκονται ή να κάθονται στο πεζούλι γύρω από το σιντριβάνι.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμούν να κάνουν στην πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζει πολύ η ύπαρξη σκιερών χώρων και καθιστικών την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζουν αρκετά και πολύ, αντίστοιχα, οι χρήσεις και οι όψεις των κτηρίων, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.

Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας

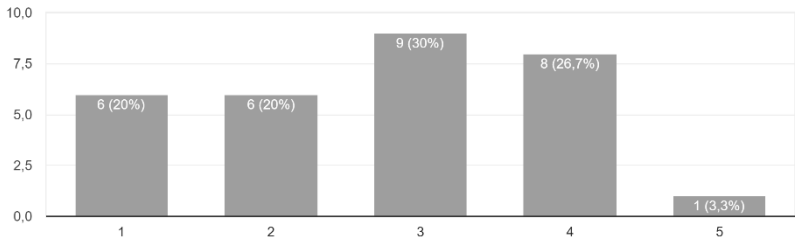
Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό στην πλατεία επηρεάζει αρνητικά την οικειοποίηση της από τον χρήστη - επισκέπτη;

30 απαντήσεις

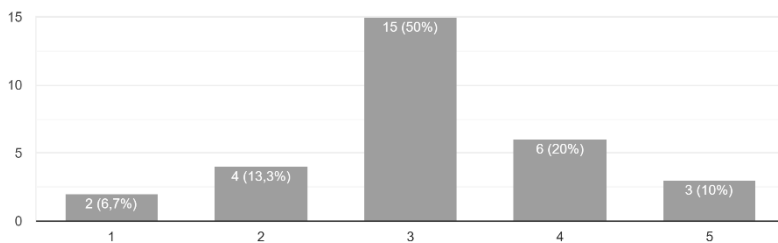

Σε τι βαθμό η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά την αίσθηση άνεσής σας στην πλατεία;

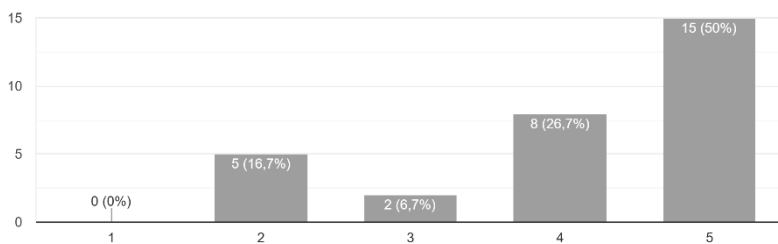
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η δημιουργία μετρό σε υφιστάμενες πλατείες θα επηρεάσει αρνητικά την οικειοποίησή τους από τους χρήστες - επισκέπτες;
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι στην συγκεκριμένη πλατεία κυρίαρχο χαρακτηριστικό αποτελεί το μετρό;
30 απαντήσεις

Από την πέμπτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

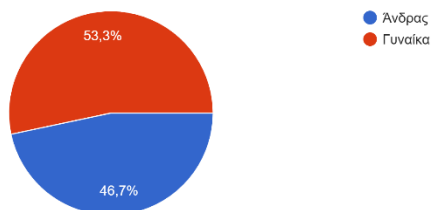
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό επηρεάζει αρνητικά, σε μικρό βαθμό, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά, σε μέτριο βαθμό, την αίσθηση άνεσής τους στην πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η δημιουργία μετρό, σε υφιστάμενες πλατείες, θα επηρεάσει αρνητικά, σε μέτριο βαθμό, την οικειοποίησή τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι στην συγκεκριμένη πλατεία το μετρό, αποτελεί στο μέγιστο βαθμό, κυρίαρχο χαρακτηριστικό της.

Ζ3. Πλατεία Συντάγματος

Προφίλ συμμετεχόντων

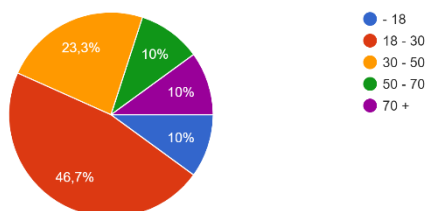
Φύλο

30 απαντήσεις

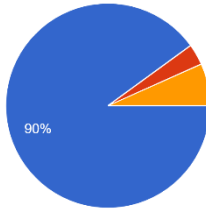
Ηλικία

30 απαντήσεις

Εθνικότητα

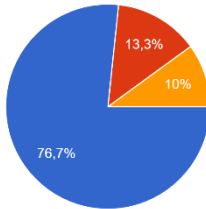
30 απαντήσεις

- Έλληνας υπήκοος
- Αλλοδαπός - Τουρίστας
- Αλλοδαπός - Μετανάστης

Κάτοικος

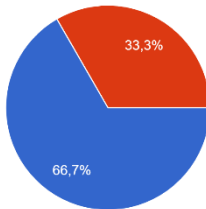
30 απαντήσεις

- Δήμος Αθηναίων (κέντρο)
- Περιφερειακοί δήμοι εντός Αττικής
- Περιφερειακοί δήμοι εκτός Αττικής

Κατάσταση επισκέπτη πλατείας

30 απαντήσεις

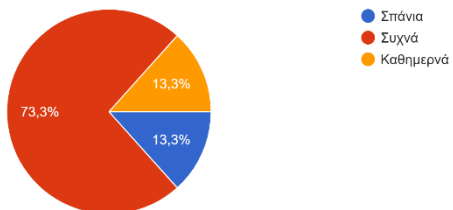
- Κινούμενος
- Καθήμενος

Από την πρώτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

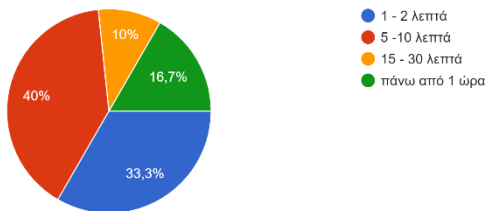
- Η πλατεία απαρτίζεται, ως επί τον πλείστον, από άτομα νεαρής ηλικίας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν ελληνικής υπηκοότητας, την δεδομένη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κάτοικοι του κέντρου της πόλης, που επισκέπτονται την πλατεία κυρίως για το μετρό.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν κινούμενοι, βιαστικοί χρήστες που κατευθύνονταν προς το μετρό.

Επισκεψιμότητα Πλατείας

Πόσο συχνά έρχεστε στην πλατεία;
30 απαντήσεις

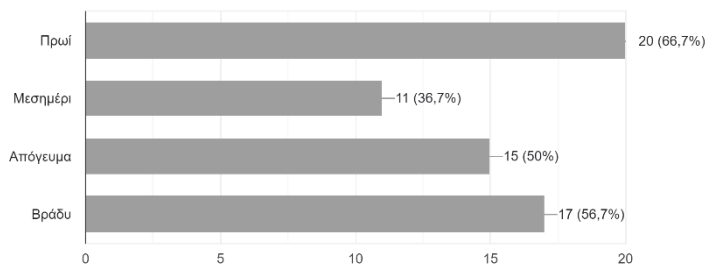

Πόσο χρόνο ξοδεύετε συνήθως στην πλατεία;
30 απαντήσεις

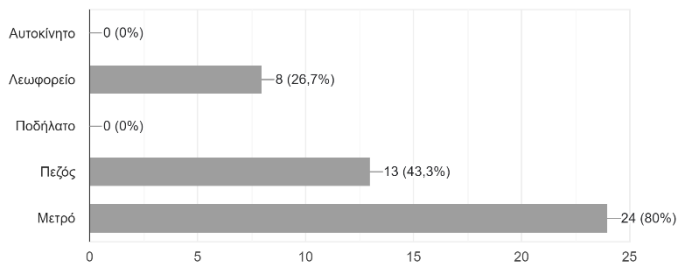
Ποια χρονική περίοδο της ημέρας επισκέπτεστε κυρίως την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Με ποιο μεταφορικό μέσο έρχεστε συνήθως στην πλατεία;

30 απαντήσεις

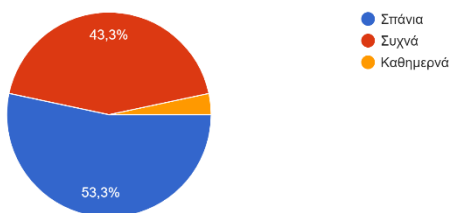

Από την δεύτερη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

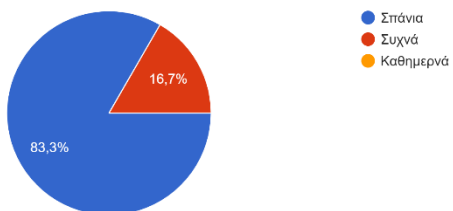
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι συχνοί χρήστες της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων παραμένει στην πλατεία για διάστημα -10 λεπτών.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών στην πλατεία παρατηρήθηκε κυρίως τις πρωινές ώρες.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών καταφθάνει στην πλατεία με το μετρό.

Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με γνωστούς - φίλους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

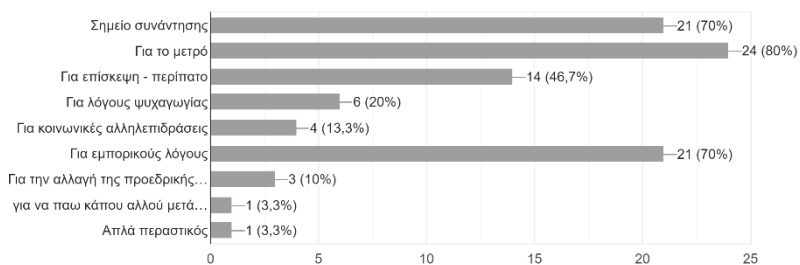

Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία;
30 απαντήσεις

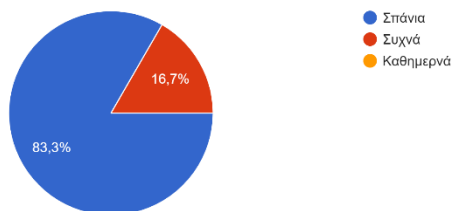
Ποιος είναι ο βασικότερος λόγος που βρίσκεστε - επισκέπτεστε την πλατεία; Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

30 απαντήσεις

Έχετε βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική / πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία;

30 απαντήσεις

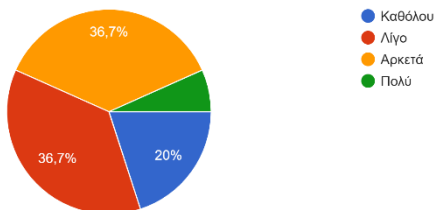

Από την τρίτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

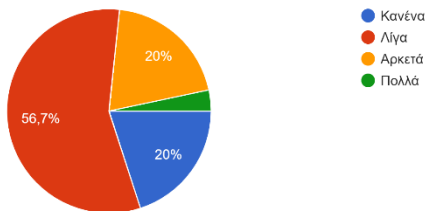
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με γνωστούς – φίλους στην πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σπάνια έχουν κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία.
- Ο βασικότερος λόγος που επισκέπτονται οι πολίτες την πλατεία είναι η επιβίβασή τους στο μετρό ή έχοντας αποβιβαστεί από αυτό.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων σπάνια έχει βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική – πολιτιστική εκδήλωση.

Οικειοποίηση Πλατείας

Πόσο οικεία νιώθετε στο χώρο της πλατείας;
30 απαντήσεις

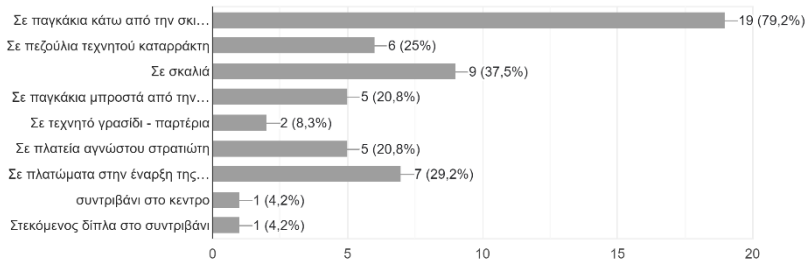

Υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία στην πλατεία που προτιμάτε να περνάτε χρόνο - να στέκεστε;
30 απαντήσεις

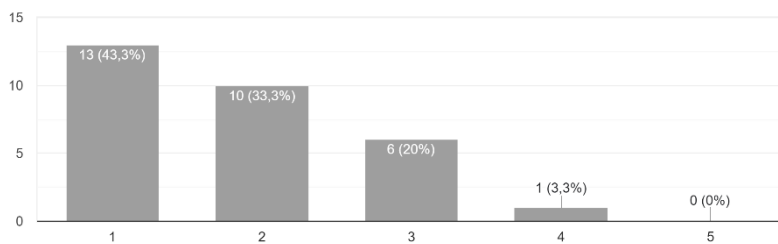
Ποια είναι τα συγκεκριμένα σημεία;

24 απαντήσεις

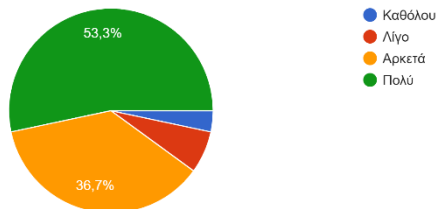

Σε τι βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμάτε να κάνετε στην πλατεία;

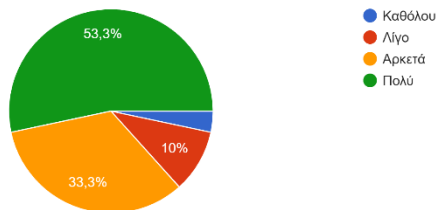
30 απαντήσεις

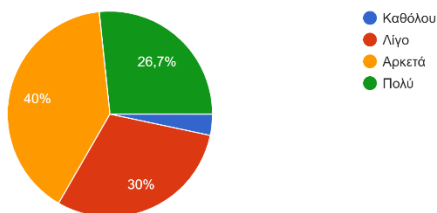
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη σκιερών χώρων την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

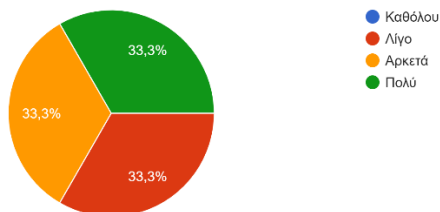
Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη καθιστικών την οικειοποίησή σας με την πλατεία;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι όψεις των μετώπων-κτιρίων, που περιβάλλουν την πλατεία, την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

Πόσο επηρεάζουν οι χρήσεις των κτιρίων που περιβάλλουν την πλατεία την επισκεψιμότητα σας σε αυτήν;
30 απαντήσεις

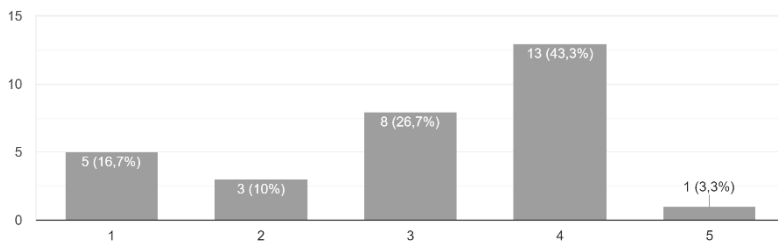

Από την τέταρτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

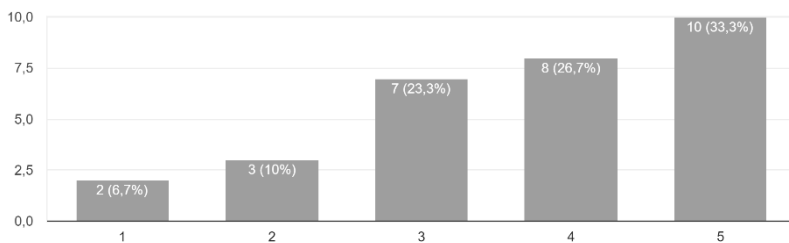
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες νιώθουν λίγο - αρκετά οικεία όταν βρίσκονται στο χώρο της πλατείας.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών της πλατείας, απάντησε ότι υπάρχουν λίγα σημεία στην πλατεία που προτιμάει να περνάει χρόνο.
- Οι 19 από τους 30 χρήστες της πλατείας προτιμούν να στέκονται ή να κάθονται στα παγκάκια κάτω από τα δέντρα.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμούν να κάνουν στην πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζει πολύ η ύπαρξη σκιερών χώρων και καθιστικών την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών, απάντησε ότι επηρεάζουν πολύ - αρκετά - λίγο , οι χρήσεις και οι όψεις των κτηρίων, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.

Το Μετρό στην Οικειοποίηση της Πλατείας

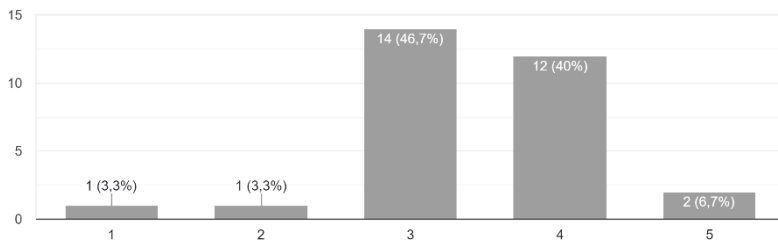
Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό στην πλατεία επηρεάζει αρνητικά την οικειοποίηση της από τον χρήστη - επισκέπτη;
30 απαντήσεις

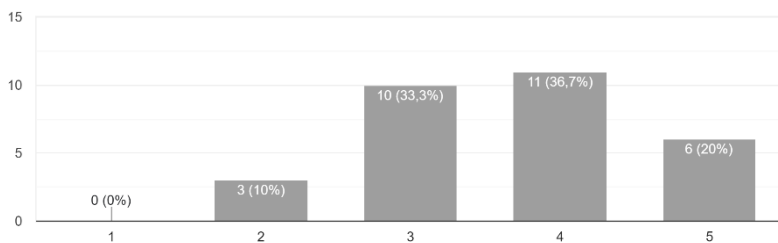
Σε τι βαθμό η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά την αίσθηση άνεσής σας στην πλατεία;
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η δημιουργία μετρό σε υφιστάμενες πλατείες θα επηρεάσει αρνητικά την οικειοποίησή τους από τους χρήστες - επισκέπτες;
30 απαντήσεις

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι στην συγκεκριμένη πλατεία κυρίαρχο χαρακτηριστικό αποτελεί το μετρό;
30 απαντήσεις

Από την πέμπτη ενότητα της έρευνας του ερωτηματολογίου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρώ επηρεάζει αρνητικά, σε μεγάλο βαθμό, την οικειοποίηση τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά, στο μέγιστο βαθμό, την αίσθηση άνεσής τους στην πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η δημιουργία μετρό, σε υφιστάμενες πλατείες, θα επηρεάσει αρνητικά, σε μέτριο βαθμό, την οικειοποίησή τους με την πλατεία.
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι στην συγκεκριμένη πλατεία το μετρό, αποτελεί σε μεγάλο βαθμό, κυρίαρχο χαρακτηριστικό της.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ερευνητική αυτή εργασία έχει ως αντικείμενο τη μελέτη των τριών κεντρικών πλατειών μέσα από την ανάλυση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και της οικειοποίησής τους από τους κατοίκους-χρήστες. Οι άνθρωποι και η ανθρώπινη δραστηριότητα αποτελούν το κύριο αντικείμενο της προσοχής και του ενδιαφέροντος της παρούσας διάλεξης. Οι παρατηρήσεις στις πλατείες είχαν ως αφετηρία την κατανόηση των λειτουργιών τους και την ανάδειξη του βαθμού οικειοποίησής τους από τους κατοίκους - χρήστες και την επίδραση της εγκατάστασης σταθμού μετρό σ' αυτές..

Καταλυτικό παράγοντα στη σύγκριση της καθημερινής ζωής και του βαθμού οικειοποίησης, μεταξύ των τριών πλατειών που αναλύσαμε παραπάνω, αποτέλεσε η χωρική συγκρότησή τους. Πιο συγκεκριμένα, η πλατεία Συντάγματος ορίζεται από ένα αστικό κενό που επιμερίζεται σε μικρότερες ενότητες από τα στοιχεία που το συγκροτούν. Η μεγαλύτερη κίνηση πεζών παρατηρείται στην κεντρική ζώνη, το κυρίαρχο γεωμετρικά και δομικά στοιχείο του χώρου, ενώ στην περίμετρό της η κίνηση από τους ανθρώπους είναι υποτονική. Οι δυνάμεις του χώρου είναι κατά κύριο λόγο κεντρομόλες. Ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει στην πλατεία Ομονοίας, όπου η περίμετρος συγκεντρώνει πολύ μεγαλύτερο αριθμό ανθρωπίνων δραστηριοτήτων σε αντίθεση με το κεντρικό πλάτωμα. Οι δυνάμεις του χώρου είναι κατά κύριο λόγο φυγόκεντρες. Επιπλέον, στην Ομόνοια χαρακτηριστική συνθετική πρόθεση

είναι η δημιουργία ενός μεγάλου “κενού” χώρου αναφοράς. Η πλατεία Μοναστηρακίου προκύπτει εξίσου ως ένα ακανόνιστο αστικό κενό με ξεκάθαρη την λειτουργία της ως είσοδος στην Πλάκα. Αποτελεί επίσης σημείο συνάντησης και συμβολής των απολήξεων των οδών που την περιβάλλουν, ενώ ταυτόχρονα ο αρχιτεκτονικός της σχεδιασμός της δίνει μια αίσθηση της “πλαστικότητας” και “ροής” στον χώρο.

Σχετικά με τις στάσεις μετρό στο δημόσιο χώρο των πλατειών, διαπιστώσαμε ότι λειτουργούν σαν επιπλέον υπόγειοι είσοδοι - έξοδοι προς και από τον χώρο της πλατείας. Παρατηρήθηκε επίσης ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων που συναντάμε στις πλατείες βρίσκονται εκεί για να το χρησιμοποιήσουν. Οι συγκεκριμένοι επισκέπτες είναι συνήθως βιαστικοί κατά τον βηματισμό τους, ενώ το βλέμμα τους είναι στραμμένο στον εκάστοτε σταθμό – είσοδο του μετρό, χωρίς να διασπάται από την εικόνα της πλατείας και τις άλλες δράσεις που πραγματοποιούνται σε αυτήν. Αλλά και όσοι βγαίνουν από το μετρό συνήθως φαίνονται πιο αυστηροί και βιαστικοί. Ακόμα και οι στάσεις τους στις πλατείες προδίδουν μια ανυπομονησία, καθώς περιμένουν να συναντήσουν κάποιον κοιτάζοντας την ώρα ή μιλώντας στο τηλέφωνο. Ως εκ τούτου, όλες οι κινήσεις στο χώρο των πλατειών έξω από το μετρό, μοιάζουν σαν μια προέκταση της λειτουργίας των υπόγειων χώρων των σταθμών σ' αυτές.

Ουσιαστικά, από την έρευνα πεδίου και το ερωτηματολόγιο που πραγματοποιήθηκε στις πλατείες, ενισχύθηκε η αρχική μας πεποίθηση ότι οι πλατείες λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό,

άλλες λιγότερο και άλλες περισσότερο, ως κυκλοφοριακοί κόμβοι των ανθρωπίνων ροών του μετρό. Ελάχιστοι άνθρωποι θα σταθούν ή θα περιπλανηθούν στο χώρο της πλατείας μη όντας χρήστες του μετρό. Οι περισσότερες ανθρώπινες ροές διασχίζουν την πλατεία ακολουθώντας την πιο σύντομη διαδρομή προς το μετρό ή κάποιον κεντρικό άξονα της πόλης.

Από την ανάλυση του ερωτηματολογίου συμπεραίνουμε ότι η εγκατάσταση ενός σταθμού μετρό σε μια πλατεία, λειτουργεί ανασταλτικά στην οικειοποίηση του χώρου της από τους κατοίκους-χρήστες.

Συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν οι δυσλειτουργίες του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού των πλατειών οι οποίες θα μπορούσαν να ξεπεραστούν χρησιμοποιώντας ως εργαλεία την παρατήρηση της ζωής (ανθρώπινης ύπαρξης) σε ένα δημόσιο χώρο μιας πλατείας. Οφείλει κυρίως η πολιτεία αλλά και ο αρχιτέκτονας να αφουγκραστεί τις πραγματικές ανάγκες και την αξία ενός δημόσιου χώρου και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ένα αστικό περιβάλλον – μια πλατεία που θα προσκαλεί τους ανθρώπους να παραμείνουν για περισσότερο χρόνο σε αυτή.

Να τους προσκαλεί να την οικειοποιηθούν, να “ζήσουν” την/στην πλατεία!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Δείγμα πλατείας Συντάγματος:

Η ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΟ ΣΕ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

ΤΡΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: ΣΥΝΤΑΓΜΑ, ΟΜΟΝΟΙΑ, ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

Πλατεία Συντάγματος

* Απαιτείται

ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ

1. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 18

18 - 30

30 - 50

50 - 70

70 +

3. Εθνικότητα *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Έλληνας υπήκοος

Αλλοδαπός - Τουρίστας

Αλλοδαπός - Μετανάστης

4. Κάτοικος *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Δήμος Αθηναίων (κέντρο)
- Περιφερειακοί δήμοι εντός Αττικής
- Περιφερειακοί δήμοι εκτός Αττικής

5. Κατάσταση επισκέπτη πλατείας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Κινούμενος
- Καθήμενος

ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ ΠΛΑΤΕΙΑΣ**6. Πόσο συχνά έρχεστε στην πλατεία; ***

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σπάνια
- Συχνά
- Καθημερινά

7. Πόσο χρόνο ξοδεύετε συνήθως στην πλατεία; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1 - 2 λεπτά
- 5 -10 λεπτά
- 15 - 30 λεπτά
- πάνω από 1 ώρα

8. **Ποια χρονική περίοδο της ημέρας επισκέπτεστε κυρίως την πλατεία;** *
- Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Πρωί
- Μεσημέρι
- Απόγευμα
- Βράδυ

9. **Με ποιο μεταφορικό μέσο έρχεστε συνήθως στην πλατεία;** *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Αυτοκίνητο
- Λεωφορείο
- Ποδήλατο
- Πεζός
- Μετρό

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

10. **Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με γνωστούς - φίλους στην πλατεία;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σπάνια
- Συχνά
- Καθημερινά

11. **Πόσο συχνά έχετε κοινωνικές επαφές με αγνώστους στην πλατεία;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σπάνια
- Συχνά
- Καθημερινά

12. **Ποιος είναι ο βασικότερος λόγος που βρίσκεστε - επισκέπτεστε την πλατεία;** *

Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση.

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Σημείο συνάντησης
- Για το μετρό
- Για επίσκεψη - περίπατο
- Για λόγους ψυχαγωγίας
- Για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις
- Για εμπορικούς λόγους
- Για την αλλαγή της προεδρικής φρουράς
- Άλλο: _____

13. **Έχετε βρεθεί ή συμμετάσχει σε κάποια κοινωνική / πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σπάνια
- Συχνά
- Καθημερινά

ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

14. **Πόσο οικεία νιώθετε στο χώρο της πλατείας;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

15. **Υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία στην πλατεία που προτιμάτε να περνάτε χρόνο - να στέκεστε;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Κανένα
- Λίγα
- Αρκετά
- Πολλά

16. **Ποια είναι τα συγκεκριμένα σημεία;**

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Σε παγκάκια κάτω από την σκιά των δέντρων
- Σε πεζούλια τεχνητού καταρράκτη
- Σε σκαλιά
- Σε παγκάκια μπροστά από την έξοδο του μετρό στην πλατεία
- Σε τεχνητό γρασίδι - παρτέρια
- Σε πλατεία αγνώστου στρατιώτη
- Σε πλατώματα στην έναρξη της οδού Ερμού
- Άλλο: _____

17. Σε τι βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που προτιμάτε να κάνετε στην πλατεία;

*

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

18. Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη σκιερών χώρων την οικειοποίησή σας με την πλατεία;

*

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

19. **Πόσο επηρεάζει η ύπαρξη καθιστικών την οικειοποίησή σας με την πλατεία;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ

20. **Πόσο επηρεάζουν οι όψεις των μετώπων-κτιρίων, που περιβάλλουν την πλατεία, την επισκεψιμότητά σας σε αυτήν;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ

21. **Πόσο επηρεάζουν οι χρήσεις των κτιρίων που περιβάλλουν την πλατεία την επισκεψιμότητά σας σε αυτήν;** *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ

ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΣΤΗΝ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

22. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη διαμόρφωση του μετρό στην πλατεία επηρεάζει αρνητικά την οικειοποίηση της από τον χρήστη - επισκέπτη; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

23. Σε τι βαθμό η ύπαρξη συχνών ανθρώπινων ροών, προς και από το μετρό, επηρεάζει αρνητικά την αίσθηση άνεσής σας στην πλατεία; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

24. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η δημιουργία μετρό σε υφιστάμενες πλατείες θα επηρεάσει αρνητικά την οικειοποίησή τους από τους χρήστες - επισκέπτες;

*

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

25. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι στην συγκεκριμένη πλατεία κυρίαρχο χαρακτηριστικό αποτελεί το μετρό;

*

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

—

—

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google Φόρμες

BIBΛIOΓPAΦIA

ΔΙΕΘΝΗ ΒΙΒΛΙΑ

ARENDR, H., 1986, *Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ*, ΓΝΩΣΗ

AUGE MARC, 1999, *POUR UNE ANTHROPOLOGIE DES MONDES CONTEMPORAINS / ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΚΟΣΜΩΝ*, ΜΤΦ. ΣΑΡΑΦΕΙΔΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΑΘΗΝΑ

AUGE MARC, 2009, *ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΜΕΤΡΟ*, ΜΤΦ. ΚΑΥΚΙΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ΣΥΛΒΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΝΟΒΟΛΙ, ΑΘΗΝΑ

BOSELMMANN PETER, 1984, *SUN, WIND AND COMFORT: A STUDY OF OPEN SPACES AND SIDEWALKS IN FOUR DOWNTOWN GRANNSKAB*, STATENS PLANVERK, STOCKHOLM

BURK, A., 2003, *A POLITICS OF VISIBILITY: PUBLIC SPACE, MONUMENTS AND SOCIAL MEMORY*. PHD THESIS, SIMON FRASER UNIVERSITY, BURNABY

CARR S., FRANCIS M., RIVLIN G. L., STONE. M, A., 1992, *PUBLIC SPACE*, US: CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

CHATZICOCOLI S., SYRAKOY A.C., 2005, «*DEFINING THE CULTURAL IMAGE OF A GREEK CITY*», XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE, UIA 2005 ISTANBUL, CITIES: GRAND BAZAAR OF ARCHITECTURES, UNION INTERNATIONALE DES ARCHITECTES (UIA), CHAMBER OF ARCHITECTS OF TURKEY, ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY, ISTANBUL, TURKEY, 3-7 JULY.

CULLEN GORDON, 1961, *TOWNSPACE*, THE ARCHITECTURAL PRESS, LONDON

ECO UMBERTO, 2001, *COME SI FA UNA TESI DI LAUREA / ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ*, ΜΤΦ. – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΟΝΔΥΛΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΝΗΣΟΣ, ΑΘΗΝΑ

GAUSA, M., GUALLART, V., MULLER, W., ET AL., 2003, *THE METAPOLIS DICTIONARY OF ADVANCED ARCHITECTURE*, BARCELONA: ACTAR

GEHL J. AND GEMZOE L., 2000, *NEW CITY SPACES*, COPENHAGEN: THE DANISH ARCHITECTURAL PRESS

GEHL J., 2013, «*ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ*», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΒΙΚΕ EVENTS&DIGITAL, ΜΤΦΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Σ., ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Φ., ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Ν.

GEHL JAN, 2013, *LIVET MELLE HUSENE / Η ΖΩΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΚΤΗΡΙΑ - ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ*, ΜΤΦ. ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΟΥ ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ, ΤΑΡΑΝΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΟΝΤΑΞΗ ΕΛΕΝΗ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΒΟΛΟΣ

GLOTZ GUSTAVE, 2010, *LA CITE GRECQUE / Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ " ΠΟΛΙΣ "*, ΜΤΦ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΑΓΝΗ, ΜΙΕΤ (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ), ΑΘΗΝΑ

HALL EDWARD T., 1966, *THE HIDDEN DIMENSION*, DOUBLEDAY, NEW YORK

HERTSBERGER HERMAN, 2002, *LESSONS FOR STUDENTS IN ARCHITECTURE / ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ*, Ε.Μ.Π. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ

JACKSON J.B., 1985, *"VERNACULAR SPACE"*, TEXAS ARCHITECT

JACOBS, A., 2003, *GREAT STREETS*, ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ LARCO, N. WHAT IS URBAN. UNIVERSITY OF CALIFORNIA

JONGE DERK DE., 1968, *APPLIED HOROLOGY*, LANDSCAPE 17

KOROSEC- SERFATY, P., DECKER S., LEVY M., TRAMONI M.L., 1976, *"PROTECTION OF URBAN SITES AND APPROPRIATION OF PUBLIC SQUARES"*, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 3ΟΥ INTERNATIONAL ARCHITECTURAL PSYCHOLOGY CONFERENCE, ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ LOUIS PASTEUR

LARCO, N., 2003, *WHAT IS URBAN?*, PLACES

LEFEBVRE, H, 2007, *ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ*. ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΑΘΗΝΑ: ΚΟΥΚΚΙΔΑ

LOW S. SMITH, 2005, *THE POLITICS OF PUBLIC SPACE*, LONDON: ROUTLEDGE

LYNCH K., 1981, *"A THEORY OF GOOD CITY FORM"*, CAMBRIDGE, MASS.: MIT PRESS

LYNCH KEVIN, 1960, (P/B) *THE IMAGE OF THE CITY*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: MIT PRESS, CAMBRIDGE

MOLES A., 1976, *PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF SPACE APPROPRIATION*, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 3ΟΥ INTERNATIONAL PSYCHOLOGY CONFERENCE, ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ LOUIS PASTEUR

MONESTIROLI ANTONIO, 2009, *L' ARCHITETTURA DELLA REALTA / Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ*, ΜΤΦ. ΠΑΤΗΣΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΠΛΑΚΟΝΟΥΡΗ ΑΛΕΚΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, ΑΘΗΝΑ

MOUGHTIN, C., 2003, *"URBAN DESIGN: STREET AND SQUARE"*, OXFORD: ARCHITECTURAL PRESS

NORBERG-SCHULZ CHRISTIAN, 2009, *TOWARDS A PHENOMENOLOGY OF ARCHITECTURE / ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ*, ΜΤΦ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΛΤΟΣ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΟΥ - ΛΙΑΚΑΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ, Ε.Μ.Π. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ

RANCIERE, J., 2010, *ON POLITICS AND AESTHETICS*, LONDON, CONTINUUM
RIMBERT SYLVIE, 2020, *LES PAYSAGES URBAINS / ΑΣΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ*, ΜΤΦ. – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΧΑΝΙΩΤΟΥ ΕΛΕΝΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, ΑΘΗΝΑ

ROLAND BARTHES, 1979, *ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ*, ΜΤΦΡ. Κ. ΧΑΤΖΗΔΗΜΟΥ, ΡΑΛΛΗ, ΑΘΗΝΑ: ΚΕΔΡΟΣ

ROSSI ALDO, 1991, *L' ARCHITETTURA DELLA CITTA / Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ*, ΜΤΦ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΛΟΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: UNIVERSITY STUDIO PRESS, ΑΘΗΝΑ

SENNETT RICHARD, 1999, *THE FALL OF PUBLIC MAN / Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑΣ - Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΝ ΔΥΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ*, ΜΤΦ. ΜΕΡΤΙΚΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΝΕΦΕΛΗ, ΑΘΗΝΑ

SITTE CAMILLO, 1999, *DER STADTE - BAU NACH SEINEN KUNSTLERISCHEN GRUNDSATZEN / Η ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ*, ΜΤΦ. Κ. ΣΕΡΡΑΟΣ (1992), Ε.Μ.Π. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ

STEVENSON DEBORAH, 2007, *CITIES AND URBAN CULTURES / ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ*, ΜΤΦ. ΠΕΝΤΑΖΟΥ ΙΟΥΛΙΑ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΙΑΝΝΙΤΣΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΚΡΙΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ

WEBB MICHAEL., 1990, *THE CITY SQUARE*, LONDON: THAMES & HUDSON
WILLIAM H. WHYTE, 2001, *THE SOCIAL LIFE OF SMALL URBAN SPACES*, PROJECT FOR PUBLIC SPACES

YI-FU TUAN, 2001, *SPACE AND PLACE: THE PERSPECTIVE OF EXPERIENCE*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: UNIVERSITY OF MINNESOTA PRESS

ZUCKER PAUL. - *TOWN AND SQUARE: FROM THE AGORA TO THE VILLAGE GREEN*

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

PUBLIC SPACE+ / ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ+, 2019, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΙΑΝΟΣ-ΤΕΕ/ΤΚΜ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ / ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ, 2009, *ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ*, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΝΑΝΙΑΔΟΥ - ΤΖΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΓΕΡΟΥΛΥΜΠΟΥ - ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ ΑΛΕΚΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΖΗΤΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Θ. Α., ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ, Ν. 2000, ΕΠΙΤΟΜΟ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΘΗΝΑ: GUTENBERG

ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, 1997, *Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ*, Ε.Μ.Π. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ

ΔΡΑΝΔΑΚΗΣ Π., 1957, *ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΑ*, ΕΚΔΟΣΙΣ 2 Η , ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ , ΑΘΗΝΑ: Ο ΦΟΙΝΙΞ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ., 1930, – ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ Α. Ε, ΤΟΜΟΣ 10^{ος}

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ., 1960, ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΛΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ., 1992, ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΤΑΝΙΚΑ

ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ., 1986, ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΔΡΙΑ

ΜΠΑΜΠΑΛΟΥ-ΝΟΥΚΑΚΗ ΜΠΟΥΚΗ, 2020, *8+1 ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΛΗ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΔΟΜΑ, ΑΘΗΝΑ

ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., 2005, *ΛΕΞΙΚΟ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*, Β' ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ: ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΠΙΡΗΣ Η. ΚΩΣΤΑΣ, 2005, *ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ 19ου ΕΙΣ ΤΟΝ 20ον ΑΙΩΝΑ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΜΕΛΙΣΣΑ, ΑΘΗΝΑ

ΝΙΚΙΦΟΡΙΔΗΣ – ΝΙΚΙΦΟΡΙΔIS & CUOMO ARCHITECTS, 2018, *ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΙΑΝΟΣ, ΑΘΗΝΑ

ΠΕΤΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, 2018, *ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ, ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΝ*, ΑΘΗΝΑ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ, Α., 1887«ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ», 148 149 ΑΘΗΝΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ Γ.Μ. - 1830-2000: ΕΞΕΛΙΞΗ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ -ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΘΗΝΑ

ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ Γ.Μ., 1994, *ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΠΑΘΗ ΠΛΑΤΕΙΑ*

ΣΤΟΥΤΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, 2021, *ΕΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ*, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΛΟΥΚΑΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΠΛΕΘΡΟΝ, ΑΘΗΝΑ

ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, 2018, *ΚΟΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ - Η ΠΟΛΗ ΩΣ ΤΟΠΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ANGELUS NOVUS, ΑΘΗΝΑ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

J. PÉREZ IGUALADA, 2015, *THE METRO AND THE CITY: INTERACTION WITH THE URBAN LANDSCAPE IN THE NEW UNDERGROUND STATIONS IN VALENCIA 1995–2010*, WIT PRESS

REZA KHEYRODDIN, ALIAKBAR TAGHVAEE, AMIR FOROUHAR, *THE INFLUENCE OF METRO STATION DEVELOPMENT ON NEIGHBOURHOOD QUALITY THE CASE OF TEHRAN METRO RAIL SYSTEM*, INTERNATIONAL REVIEW FOR SPATIAL PLANNING AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT, VOL.2 NO.2

ΒΟΥΤΣΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, 2012, *ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ*, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΔΑΝΙΗΛ Ν. Μ., 2007 «*ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΖΩΗ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*», ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ, ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ, ΑΠΘ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΑΡΟΥΤΣΟΥ ΟΛΓΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010, *ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ - ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ*, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΚΟΥΡΟΥΒΑΝΗ ΜΑΡΙΑ – ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2017, *ΙΧΝΗ_ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ_ΡΟΕΣ – ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙΟΥ*, ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ – ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΚΩΣΤΟΥΡΟΥ ΦΑΝΗ, 2012, *ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ – ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΑ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ*, ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΛΟΥΡΚΗ ΔΩΡΟΘΕΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2015, *ΚΑΤΟΙΚΩΝΤΑΣ ΩΣ ΑΛΛΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ | ΔΥΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ*, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΠΙΣΤΗ ΜΑΡΙΑΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2012, *ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΧΡΗΣΤΕΣ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΑΙ*, ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ – ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΙΔΟΥ Α., ΚΑΡΟΥΤΣΟΥ Ο., ΜΑΝΙΚΑ Σ. , ΧΑΤΖΗΚΟΚΟΛΗ Σ, 2009, ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΑΣΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ, ΈΡΕΥΝΑ Η ΟΠΟΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΕ ΣΤΟ 50 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ :«ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ» ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ, ΚΕΡΚΥΡΑ 1-3 ΜΑΪΟΥ 2009

ΤΟΥΡΝΙΚΙΩΤΗΣ Π., ΜΩΡΑΪΤΗΣ Κ., ΧΑΝΙΩΤΟΥ Ε. – *RE-THINK-ATHENS: Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ*, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΜΠ-ΥΠΕΚΑ

ΑΡΘΡΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

TALLET M., 1968, - *Agoras & Plateias*
<https://rapulopulo.blogspot.com/2009/05/agoras-y-plateias-margaret-tallet.html>

ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΕΛΕΝΗ, 2020, *Δυο επίκαιρες λέξεις: Αναζητώντας το πρωταρχικό νόημα του δίπολου «κίνηση» και «στάση» στην αρχιτεκτονική*
<https://www.archetype.gr/blog/arthro/dio-epikaires-lexis-anazitontas-to-protarchiko-noima-tou-dipolou-kinisi-kai-stasi-stin-architektoniki>

ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, 2021, *Η πλατεία Κολωνακίου και πάλι στην επικαιρότητα*
<https://www.archetype.gr/blog/arthro/platia-kolonakiou-i-anaplasi-tou-2004-kai-to-adoxo-telos-tis>

ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, 2013, *ΟΙ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ - ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΤΟΥΣ*, (Περλαμβάνεται στον υπό έκδοση τιμητικό τόμο για τον ομότιμο καθηγητή ΕΜΠ κ. Ιωσήφ Στεφάνου)

ΒΟΥΡΕΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ, 2022, *Όχι στη λεηλασία της γειτονιάς των Εξαρχείων από ΜΑΤ και funds*
<https://prin.gr/2022/07/oxi-metro-exarheia/>

ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, 2020, *Δημόσιος χώρος και αστική ανάπτυξη – Μαθαίνοντας από τη Ν.Υόρκη και το Λονδίνο*,
<https://www.teetkm.gr/%ce%b4%ce%b7%ce%bc%cf%8c%cf%83%ce%b9%ce%bf%cf%82-%cf%87%cf%8e%cf%81%ce%bf%cf%82-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%ce%bd%ce%ac%cf%80%cf%84%cf%85%ce%be%ce%b7-%ce%bc%ce%b1/>

ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, 2018, *Δημόσιος χώρος και Δημοκρατία: Το παράδειγμα της κλασικής Αθήνας*
<https://www.postmodern.gr/dimosios-choros-kai-dimokratia-to-paradeigma-tis-klasikis-athinas/>

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, 2010, *ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ (Β ΜΕΡΟΣ), ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ (Β ΜΕΡΟΣ)*
<https://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CF%83%CE%B9%CF%>

[89%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82-id3202](https://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CF%83%CE%B9%CF%89%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82-a-%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82-id3202)

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, 2006, *Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ*, ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ ΤΕΥΧΟΣ 38 - ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2006, ΑΘΗΝΑ

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, 2010, *ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ (Α ΜΕΡΟΣ), ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ (Α ΜΕΡΟΣ)*
<https://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CF%83%CE%B9%CF%89%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82-a-%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82-id3167>

ΚΡΙΚΟΥ ΝΑΝΤΙΑ, 2008, *Η ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ*
<https://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82-id717>

ΜΑΡΓΙΟΥΚΛΑΣ ΧΑΡΗΣ, 2022, *Νίκαια - τερματικός σταθμός: Μια πλατεία στην άκρη της πόλης* <https://www.archetype.gr/blog/arthro/nikaia-termatikos-stathmos-mia-platia-stin-akri-tis-polis>

ΜΠΙΡΗΣ Τ., (2012), *Η πλατεία με το βλέμμα του αρχιτέκτονα*, Δημοσίευση στην εφημερίδα «Η Αυγή»

ΠΑΝΤΟΥΒΑΚΗ ΓΩΓΩ, 2020, *Πλατεία Ομονοίας. Μια ανάγνωση* <https://www.archetype.gr/blog/arthro/platia-omonias-mia-anagnosi>

ΠΑΠΑΓΚΙΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, 2020, Ένα συντριβάνι (αντί) για την πλατεία Ομόνοιας. Μια κριτική στο σχέδιο ανάπλασης – του Γιώργου Παπαγκίκα <https://voidnetwork.gr/2020/02/22/plateia-omonoias/>

ΠΑΡΑΣΙΔΗ ΖΩΗ, 2021, Η πανδημία μάς έκανε να δούμε τον δημόσιο χώρο: Μιλώντας με τους ανθρώπους 6 αρχιτεκτονικών γραφείων, ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ATHENS DESIGN MAP No.1 <https://www.lifo.gr/tropos-zois/urban/i-pandimia-mas-ekane-na-doyme-ton-dimosio-horo-milontas-me-toys-anthropoys-6>

ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ, 2020, Ο κύκλος της Ομόνοιας: επιλέγοντας το σχήμα του παρελθόντος <https://www.archetype.gr/blog/arthro/o-kiklos-tis-omonias-epilegontas-to-schima-tou-parelthontos>

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

https://www.youtube.com/watch?v=56bMDXdCKD0&t=281s&ab_channel=AustinWilliams

https://www.youtube.com/watch?v=lv_VnU7VabE&ab_channel=JAKFilm

https://www.youtube.com/watch?v=SRbpKXtf6xk&t=298s&ab_channel=GeorgeMorris

https://www.youtube.com/watch?v=VZOhcCTM3vE&t=111s&ab_channel=TomSibma

https://www.youtube.com/watch?v=VMxG1N2QoqQ&t=51s&ab_channel=MatthewGaston

https://www.youtube.com/watch?v=LQ5OYZwvyOY&t=552s&ab_channel=JosephNotte

https://www.youtube.com/watch?v=keDXO31Tu5I&t=2s&ab_channel=oximetrostinglateia

https://www.youtube.com/watch?v=DEwo-pQCz8&ab_channel=komesanyamada

https://www.youtube.com/watch?v=eEx1apBAS9A&ab_channel=HarvardGSD

https://www.youtube.com/watch?v=IsVZxanrL7s&ab_channel=MariahConcepcion

<https://www.doma.archi/index/projects/plateia-sto-monasthraki>

<http://eridanos-river.blogspot.com/2008/12/blog-post.html>

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 – Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 2 – <https://landezine.com/darling-harbour-public-realm-by-hassell/>

Εικόνα 3 – <https://landezine.com/darling-harbour-public-realm-by-hassell/>

Εικόνα 4 – <https://landezine.com/darling-harbour-public-realm-by-hassell/>

Εικόνα 5 – <https://www.designboom.com/design/mi-casa-your-casa-playful-urban-installation-social-distancing-06-19-2020/>

Εικόνα 6 – <https://landezine.com/victoria-park-public-domain-by-hassell/>

Εικόνα 7 – <https://landezine.com/rundle-mall-redevelopment-by-hassell/>

Εικόνα 8 –

<file:///C:/Users/Giannis/Desktop/A%20Social%20Setting%20%E2%80%93%20Northern%20Plaza,%20Monash%20University%20Clayton%20by%20T.C.L.%20C2%AB%20Landscape%20Architecture%20Platform%20%20Landezine.html>

Εικόνα 9 –

<file:///C:/Users/Giannis/Desktop/Public%20Space%20Is%20for%20Lovers.html>

Εικόνα 10 – <https://gr.pinterest.com/pin/737464507750640692/>

Εικόνα 11 – <https://www.dezeen.com/2018/08/30/diversity-architecture-cgis-opinion-margaret-ravenscroft/>

Εικόνα 12 – <https://landezine.com/nicholson-street-mall-by-hassell/>

Εικόνα 13 – <https://landezine.com/nicholson-street-mall-by-hassell/>

Εικόνα 14 – <https://www.archdaily.com/884956/park-n-play-jaja-architects>

Εικόνα 15 – https://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_del_Campo

Εικόνα 16 – <https://www.dezeen.com/2019/09/21/yuri-suzuki-sound-design-projects/>

Εικόνα 17 – <https://reveriechaser.com/street-musicians/>

Εικόνα 18 – <https://landezine.com/rundle-mall-redevelopment-by-hassell/>

Εικόνα 19 – <https://landezine.com/rundle-mall-redevelopment-by-hassell/>

Εικόνα 20 – <https://www.fosterandpartners.com/projects/marseille-vieux-port/>

Εικόνα 21 – <https://www.karresenbrands.com/projects>

Εικόνα 22 – <https://landezine.com/fareground-by-dwg/>

Εικόνα 23 – <https://landezine.com/martin-luther-king-park-by-atelier-jacqueline-osty-associates/>

Εικόνα 24 – <https://divisare.com/projects/336796-z-t-studio-the-hillside-eco-park>

Εικόνα 25 – <https://www.visitlondon.com/traveller-information/getting-around-london/london-tube>

Εικόνα 26 – <https://twisttravelmag.com/paris-metro-with-kids/>

Εικόνα 27 – <https://www.doma.archi/index/projects/plateia-sto-monasthraki>

Εικόνα 28 – Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 29 – Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 30 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 31 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 32 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 33 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 34 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 35 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 36 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 37 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 38 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 39 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 40 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 41 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 42 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 43 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 44 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 45 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 46 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 47 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 48 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 49 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 50 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 51 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 52 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 53 – Προσωπικό Αρχείο
Εικόνα 54 – Προσωπικό Αρχείο

